

Nauka o języku i ortografia. Zeszyt ćwiczeń

SŁOWA Z UŚMIE CHEM

Język polski

4

szkoła podstawowa

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 2017

Wydanie VII (2024)

ISBN 978-83-02-22409-6 (zeszyt ćwiczeń w wersji elektronicznej – flipbook)

ISBN 978-83-02-16713-3 (zeszyt ćwiczeń w wersji papierowej)

Opracowanie merytoryczne i redakcyjne: **Renata Krymska** (redaktor koordynator, redaktor merytoryczny), **Monika Szewczyk** (redaktor merytoryczny)

Redakcja techniczna: **Iwona Białkowska**

Redakcja językowa: **Dominika Ostrowska, Małgorzata Krygier, Rozalia Słodczyk, Anna Kapuścińska**

Projekt okładki: **Katarzyna Trzeszczkowska**

Projekt graficzny: **Anna Wielbut**

Opracowanie graficzne: **Barbara Scharf**

Fotoedycja: **Natalia Marszałek, Pola Rożek**

Skład i łamanie: **Illustris-Fotoserwis, Dukata Studio**

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna

00-807 Warszawa, Aleje Jerozolimskie 96

KRS: 0000595068

Infolinia: 801 220 555

www.wsip.pl

Druk i oprawa: KDD – Konińska Drukarnia Dziełowa / Drukarnia VILPOL Sp. z o.o.

Publikacja, którą nabyłeś / nabyłaś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał / przestrzegała praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym. Ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

Szanujmy cudzą własność i prawo.
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

Spis treści

A, B, C... uczę się. Zabawa literami

Alfabet • 5

Aby odróżnić literę od głoski, wystarczy choć trochę znać język polski

Głoska a litera • 6

Nasze fonetyczne troski...

Samogłoski i spółgłoski • 7

„I” kłopoty sprawić może, lecz ćwiczenie ci pomoże

O różnych funkcjach głoski *i* • 8

Pa-lu-szek i głów-ka to szkol-na wy-mów-ka

O sylabach • 9

Co by tu jeszcze zrobić, koledzy, co by tu zrobić?

Czasownik i jego znaczenia • 10

O ekscentrykach przy okazji bezokolicznika

Formy osobowe i nieosobowe czasownika • 12

Tańczę, śpiewam i maluję, czyli jak się relaksuję

Czas teraźniejszy czasowników • 14

Wehikułem czasu w...

Czas przeszły czasowników • 15

Czy wróżka prawdę ci powie?

Czas przyszły czasowników • 17

Co się schowało na zdjęciu, które przetrwało?

Rzeczownik i jego znaczenia • 19

W szkolnej bibliotece szukam w kartotece...

Liczba i rodzaj rzeczownika • 20

Mieć szerokie horyzonty

Rzeczowniki własne i pospolite • 21

Nieznane stworzenie w znajome przemienię

Przymiotnik i jego znaczenia • 23

Ciepłe dni w kolorze śliwkowym

Liczba i rodzaj przymiotnika • 24

Niezręcznie postąpili, błąd szybko naprawili

Przysłówek i jego znaczenia • 26

Czy to bajka, czy nie bajka?

Myślcie sobie, jak tam chcecie...

O różnych wypowiedzeniach

i intencjach mówiącego • 28

„Koniec i kropka” – rzekło zdanie

Znaki interpunkcyjne • 30

W pałacowych komnatach...

Zdania i równoważniki zdań • 32

Ważny jestem niesłuchanie...

Podmiot i orzeczenie – związek główny
w zdaniu • 33

Zasięgnąć języka...

Zdania pojedyncze nierozwinięte
i rozwinięte • 35

Na wiosnę piękniejszy wieje wiatr...

Grupa podmiotu i grupa orzeczenia • 37

Niecodziennie i świętecznie...

O związkach wyrazowych w zdaniu • 39

Bliskie spotkania trzeciego stopnia... z wyrazami

O synonimach • 42

Rozumieć się bez słów

O mowie niewerbalnej • 44

Przepraszam, którą do skarbów?

Mowa znaków • 45

Marzenia wszystkie, dalsze i bliskie

Pisownia wyrazów z **rz** • 46

Literka ż z premierą – w konkursach
przed kamerą

Pisownia wyrazów z **ż** • 52

Bohaterowie książkowi przedstawiani uczniowi

Pisownia wyrazów z **rz** i **ż** • 58

Wędrówka przez słówka

Pisownia wyrazów z **ó** • 62

Tu unosi się duch świąt

Pisownia wyrazów z **u** • 69

W świat dwóch liter przybywamy,
filmy przy tym odkrywamy

Pisownia wyrazów z **ó** i **u** • 74

Bohaterowie nie tylko książkowi na balu
hulać gotowi

Pisownia wyrazów z **h** • 81

W chochlikowych żartach schowamy charta

Pisownia wyrazów z **ch** • 85

W historiach baśniowych wyrazy schowane,
przez **h** i **ch** pisane

Pisownia wyrazów z **h** i **ch** • 89

Nietypowe lekcje i słów z **nie** kolekcje

Pisownia **nie** z różnymi częściami mowy • 94

Trochę rymuję, bo poetą się czuję

Pisownia wyrazów z **q** i **ę** • 100

Podróże małe i duże

Pisownia wyrazów wielką i małą literą • 104

Gdy ty nie możesz, on ci pomoże

Słownik ortograficzny • 110

To już znamy, powtarzamy

Przyszłość znana i nieznana ortografią
uzasadniana – ćwiczenia powtórkowe • 114

Pół żartem, pół serio

W baśniach ortograficzne próby
nie prowadzą do zguby – gra • 120

A, B, C... uczę się. Zabawa literami

Alfabet

1. Ułóż wyrazy w kolejności alfabetycznej. Postaraj się to zrobić w jak najkrótszym czasie.

- literować, literat, litera, literatura, literacko-historyczny
- uśmiechać się, uśmiechnięty, uśmiech, uśmieć się, uśmieszek
- żartować, żartobliwie, żart, żartowniś, półżartem

2. Ponumeruj zdjęcia w taki sposób, aby nazwy widocznych na nich obiektów były ułożone w porządku alfabetycznym.

wieża ratuszowa

bazylika Mariacka

kościół św. Wojciecha

Sukiennice

3. Podaj po trzy przykłady słów z różnymi dwuznakami:

- na początku wyrazu – _____ ;
- w środku wyrazu – _____ ;
- na końcu wyrazu – _____ .

4. Zaproponuj ciekawy graficznie inicjał* swojego imienia lub narysuj inicjał rozpoczynający tekst twojej ulubionej powieści. Pracę wykonaj na kartce.

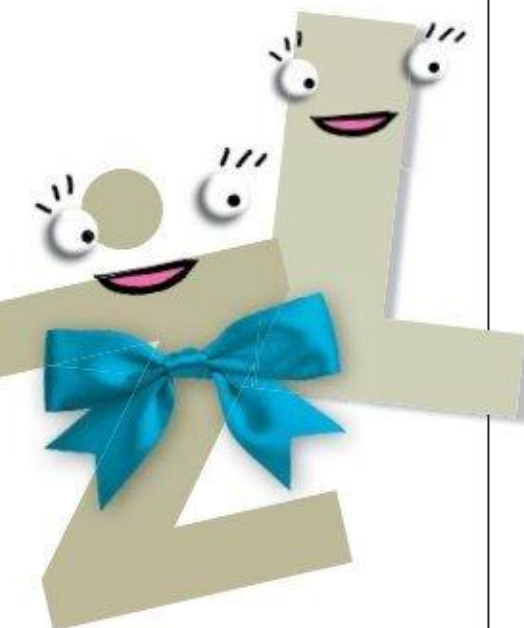
5. Sprawdź w internecie, która litera występuje w języku polskim najczęściej, a która – najrzadziej. Podaj przykłady kilku wyrazów z tymi literami. Zapisz je w porządku alfabetycznym.

W języku polskim najczęściej występuje litera: _____ .

Przykładowe wyrazy zawierające tę literę: _____ .

W języku polskim najrzadziej występuje litera: _____ .

Przykładowe wyrazy zawierające tę literę: _____ .

* **Inicjał** to początkowa litera imienia lub nazwiska, a także litera rozpoczynająca partię tekstu w książce, często wyróżniająca się wielkością, kształtem lub ozdobami.

Aby odróżnić literę od głoski, wystarczy choć trochę znać język polski

Głoska a litera

1. Uzupełnij poniższe zdania wyrazami *głoska* i *litera*, tak aby zawierały prawdziwe informacje.

słyszemy i mówimy.

piszemy i widzimy.

2. Każdy podkreślony wyraz w podpisach pod ilustracjami podziel na litery i głoski. Zapisz ich liczbę w wyznaczonych miejscach.

• Poszukać znaczenia hieroglifów.

____ liter, ____ głosek

• Przeczytać tabliczki klinowe.

____ liter, ____ głosek

• Poznać pismo Majów.

____ liter, ____ głosek

3. Wpisz w luki odpowiednie litery. Następnie ułóż trzy zdania – wykorzystaj w każdym z nich jeden zwrot wybrany z danego zestawu.

• *u* czy *ó*: wym____wić sł____wko, wzr____szyc sł____chaczy, posz____kać wyraz____w

• *ż* czy *rz*: u____ądzić p____edpokój, wyposa____yć w sp____ęty,
upo____ądkować ____eczy

• *ch* czy *h*: ____rupać su____arki, za____wycić się ____erbatnikami,
west____nąć nad okru____ami ____leba

Nasze fonetyczne troski...

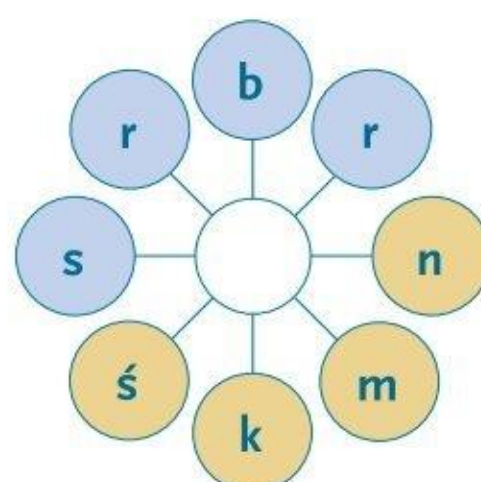
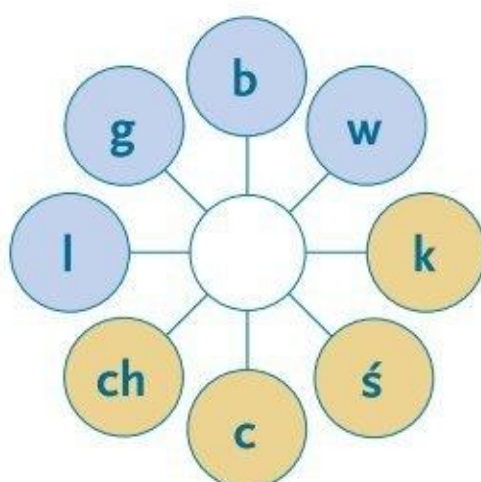
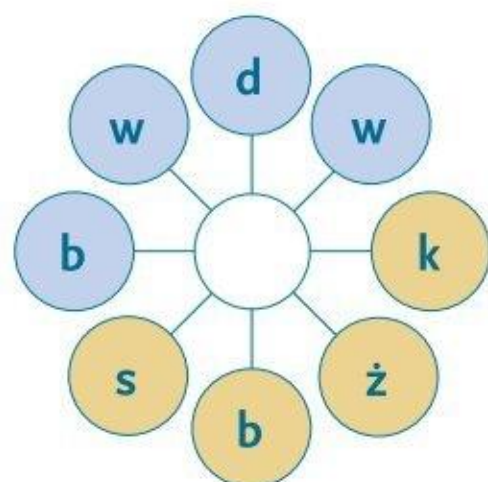
Samogłoski i spółgłoski

1. W pierwszym zdaniu podkreśl wszystkie samogłoski, a w drugim – wszystkie spółgłoski.

• Optymistów prawie wszystko cieszy. • Pesymistów prawie wszystko smuci.

2. Uzupełnij wyrazowe karuzele. W środkową część każdego schematu wpisz taką samogłoskę, aby litery czytane kolejno od pola niebieskiego do żółtego tworzyły trzygłoskowe słowa.

3. Z rozsypanki literowej ułóż wyrazy będące nazwami różnych miejsc i przedmiotów w dawnej szkole. Wklej w odpowiednie miejsca zdjęcia z wkładki nr 1.

WKLEJ

I, O, Y, C, D, L, Ł, Z

– przyrząd w postaci ramy i kilku rzędów drutów z kulkami, stosowany do prostych obliczeń.

WKLEJ

A, A, E, D, K, R, T

– biurko dla nauczyciela znajdujące się na podwyższeniu.

WKLEJ

A, O, K, Z

– miejsce odbywania kary polegającej na pozostaniu po lekcjach w budynku szkoły.

„I” kłopoty sprawić może, lecz ćwiczenie ci pomoże

O różnych funkcjach głoski *i*

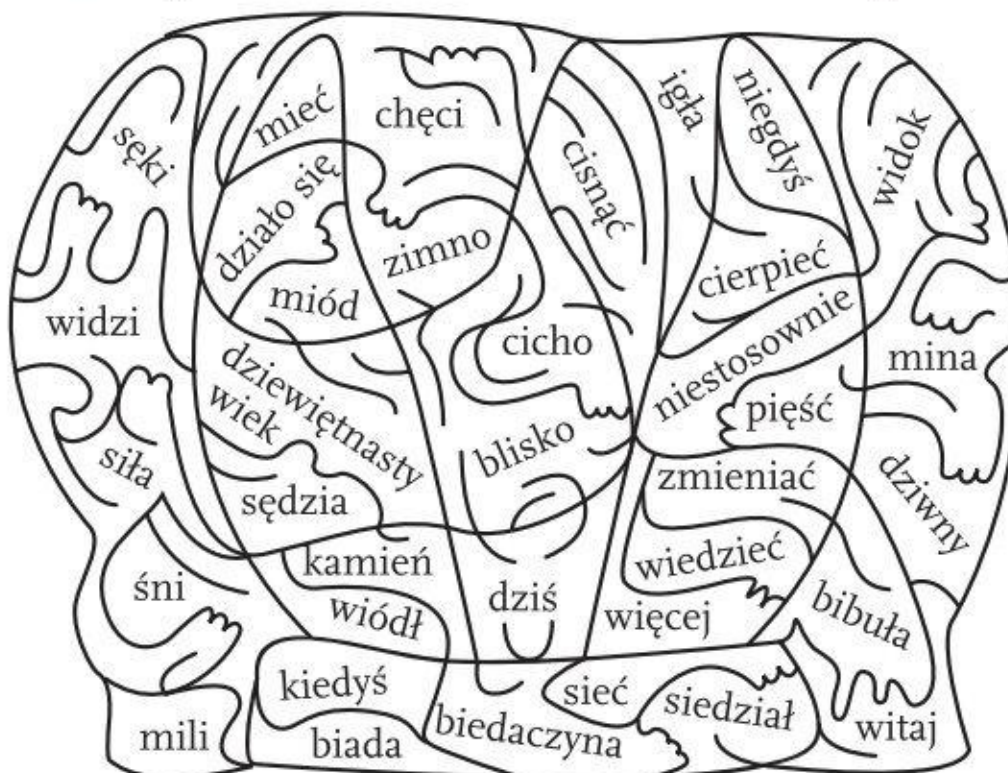

1. Podkreśl wyrazy, w których *i* jest znakiem samogłoski i jednocześnie znakiem miękkości.

– Nie rozumiem, jak jeden człowiek może zrobić tyle błędów? – dziwi się polonistka, oddając pracę domową uczniowi.
– Wcale nie jeden – odpowiada uczeń. – Pomagali mi mama i tata.

Dwaj uczniowie rozmawiają po klasówce z matematyki:
– Ile zrobisz zadań?
– Ani jednego.
– Ja też. Pani znowu powie, że ściągaliśmy od siebie.

2. Pokoloruj **na szaro** pola zawierające wyrazy, w których litera *i* oznacza tylko miękkość poprzedzającej ją spółgłoski, a **na niebiesko** te, w których tworzy też sylabę, a zobaczysz, co w dawnej szkole musieli nakładać na siebie niegrzeczni uczniowie.

3. Wpisz w luki wyrazy, które zaczynają się na literę *i*. Każdy następny wyraz powinien być o jedną literę dłuższy od poprzedniego.

Pa-lu-szek i głów-ka to szkol-na wy-mów-ka

O sylabach

1. Pionowymi kreskami podziel na sylaby żartobliwie przekształcone przysłowia.

- Kto rano wstaje, temu oczy się kleją.
- Pokorna uczennica z dwóch ściąg korzysta.
- Czego Jaś się nie nauczył, to Małgosia mu podpowie.

2. Ułóż z podanych sylab słowa. Wstaw je w luki, a poznasz fraszkę Igora Sikiryckiego *Astronom*.

• ła – ny – wo – wy

• dy – gwiaz

• czy – li

_____ do tablicy

Na suficie _____.

3. Podkreśl **na niebiesko** wyrazy jednosylabowe, **na zielono** – dwusylabowe, **na żółto** – trzysylabowe, a **na czerwono** – czterosylabowe. Policz, ile jest sylab w kolejnych liniach każdego wiersza.

Igor Sikirycki, Poliglota

Tak go nazywają
Dziewczęta i chłopcy,
Bowiem język polski
Traktuje jak obcy.

Igor Sikirycki, Rachmistrz
Liczy tylko na to,
Że mu przed klasówką
Kolega podpowie
Odpowiednie słówko.

4. Zaznacz miejsca, w których można podzielić podane wyrazy podczas przenoszenia ich części do następnej linijki. Podkreśl słowa, które należy zapisać w całości w jednej linii.

dzisiejszy

gdzieś

żartowniś

dziś

wszędzie

żart

dzisiaj

nigdzie

żartować

Co by tu jeszcze zrobić, koledzy, co by tu zrobić?

Czasownik i jego znaczenia

1. W wypowiedziach zapisanych w dymkach podkreśl czasowniki. Określ ich osobę i liczbę. Na tej podstawie dopasuj do każdej wypowiedzi związek wyrazowy z ramki.

- 1. os. lp – mieć muchy w nosie • 2. os. lp – gapić się jak sroka w gnata
- 3. os. lp – zjeść konia z kopytami • 1. os. lm – siedzieć jak mysz pod miotłą
- 2. os. lm – drzeć z kimś koty • 3. os. lm – być jak pies ogrodnika

Patrzysz tak bezmyślnie.

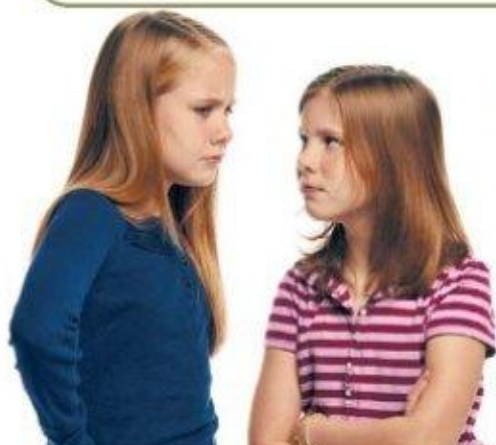
Sami nie korzystają i innym nie pozwolą.

Jestem w złym humorze.

Kłóćcie się z nimi bez przerwy.

Jest bardzo głodny.

Nie zwracamy niczyjej uwagi.

2. Podkreśl w każdym fragmencie tekstu czasowniki i określ, w jakim są czasie. Do pustych miejsc dopasuj zdjęcia z wkładki nr 2, tak aby odpowiadały opisom.

Pewnego razu zwierzęta postanowiły założyć szkołę. Ustaliły, że w programie znajdą się następujące przedmioty: bieganie, wspinanie się, latanie i pływanie, a wszystkie zwierzęta będą się uczyły w taki sam sposób. Dyrektorem zostaje _____.

WKLEJ

Otrzymała szóstkę ze wspinania się, ale bardzo ją frustrowały lekcje latania, ponieważ nauczyciele wymagali od niej startu z czubka drzewa. Długie ćwiczenia spowodowały znaczne obniżenie jej ocen ze wspinania i biegania.

WKLEJ

Osiągnęła najlepsze wyniki w pływaniu, okazała się nawet lepsza od nauczyciela. Niestety, z latania otrzymała tylko trzy z plusem, a z biegami zupełnie nie dawała sobie rady. Z tego powodu nauczyciele skierowali ją na dodatkowe zajęcia.

WKLEJ

Był uczniem oryginalnym. Na lekcjach wspinania potrafił się znaleźć na szczycie drzewa szybciej niż inni uczniowie, tyle że chciał to zrobić na swój własny sposób.

WKLEJ

Rozpoczyna zajęcia jako najlepszy w klasie, ale dodatkowe lekcje pływania są powodem jego załamania. Zostaje skierowany na korepetycje.

WKLEJ

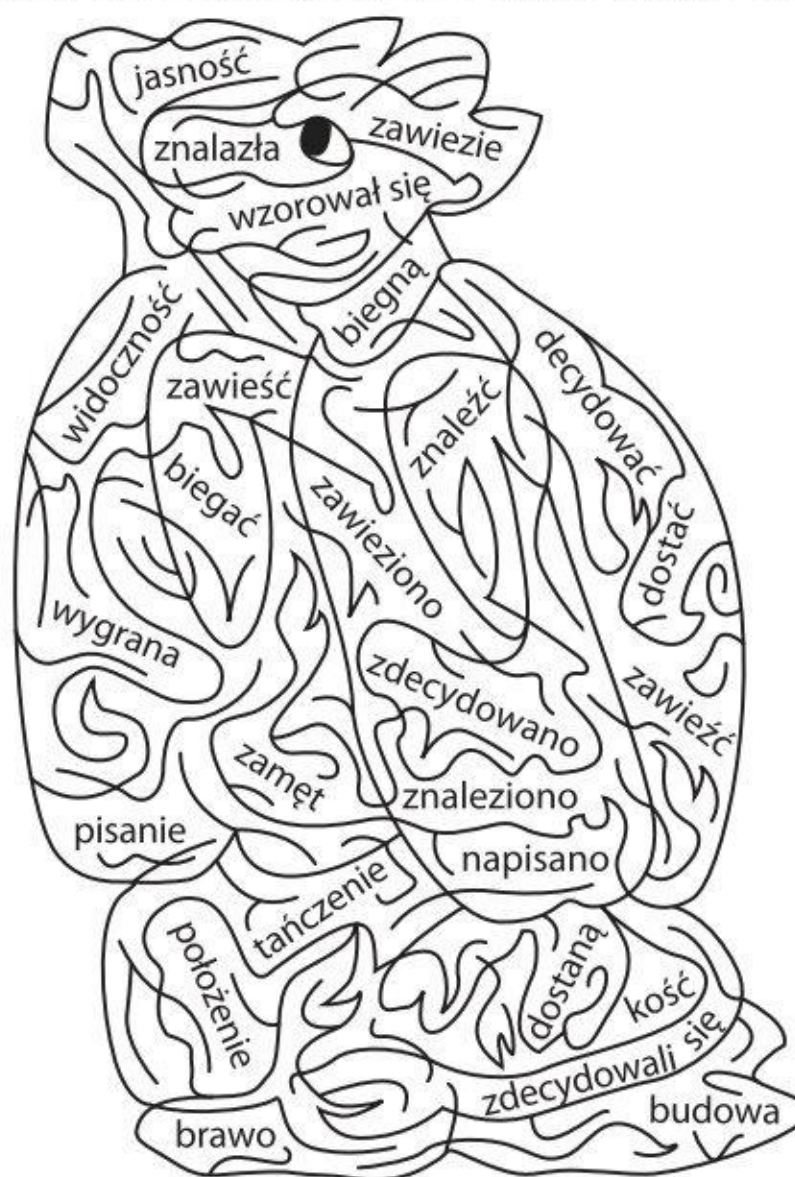
3. Podkreśl zdania z czasownikami w czasie przyszłym, a dowiesz się, w jaki sposób zwierzęta odzyskają wolność.

- Myślą o sposobach poprawy.
- Chcą się zbuntować i uciec.
- Planują rewolucję.
- Założą nową szkołę.

O ekscentrykach przy okazji bezokolicznika

Formy osobowe i nieosobowe czasownika

1. Pokoloruj pola zawierające bezokoliczniki **na zielono**, formy osobowe – **na brązowo**, formy z zakończeniami **-no**, **-to** – **na żółto**, pozostałe wyrazy – **na niebiesko**, a dowiesz się, jak wyglądał Niby-Żółw z powieści Alicja w Krainie Czarów.

2. Przeczytaj rozmowę Alicji z Niby-Żółwiem. Zapisz formy bezokolicznikowe podkreślonych słów.

- A czego jeszcze uczyliście się w szkole?
- No więc gimnastykowaliśmy się – rzekł Niby-Żółw, wyliczając przedmioty na płetwach – oraz frasowaliśmy i falowaliśmy.
- Aha, czyli gimnastykowali się oraz rysowali i malowali.
- Często nocowaliśmy w zeszytach, a nauczyciel nieraz poprasował nas.
- Chyba notowali, a nauczyciel ich poprawiał.

3. Popraw mechaniczne tłumaczenie internetowe. Znajdź niepoprawne formy czasownika i przekreśl je, a właściwe formy zapisz poniżej.

Alicja – główna bohaterka powieści Lewisa Carrolla – spotkać w Krainie Czarów Szalonego Kapelusznika. Nazwę postaci można wytłumaczyć.

Dawniej kapelusznicy często zapadać na zdrowiu; mieć drgawki, mówić niewyraźnie, zachowywać się dziwnie. I to właśnie być źródłem powiedzenia „szalony kapelusznik”. Nieodwracalne zmiany w mózgach kapeluszników powstawać na skutek wdychania rtęci, która wydobywać się wraz z oparami podczas robienia filcowych nakryć głowy.

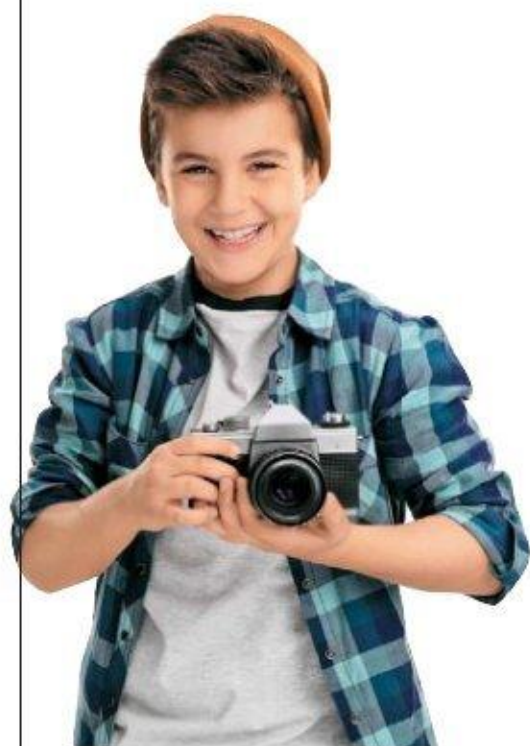

4. Uzupełnij podane zwroty odpowiednimi czasownikami z ramki na marginesie. Podkreśl zakończenia bezokoliczników. Zaznacz **na czerwono** te, które piszesz inaczej, niż wymawiasz.

- _____ w język – w porę przerwać wypowiedź, nie dopowiedzieć czegoś
- _____ w potrzasku – wpaść w zasadzkę, być w sytuacji bez wyjścia
- _____ z deszczu pod rynnę – znaleźć się w sytuacji gorszej niż poprzednia
- _____ fałdów – zabrać się mocno do pracy
- _____ wstydu – znaleźć się w krępującej sytuacji po zrobieniu czegoś niestosownego
- _____ larum – narobić szumu, protestować

- najeść się
- podnieść
- przysiąc
- ugryźć się
- wpaść
- znaleźć się

Czas teraźniejszy czasowników

1. Uzupełnij tekst podanymi czasownikami w formie czasu teraźniejszego. Użyj pierwszej osoby liczby pojedynczej.

Aparat (trzymać) _____ stabilnie. Lekko (uginąć) _____ kolana,
łokcie (dociskać) _____ do tułowia, (opierać się) _____
o ścianę lub drzewo. W nocy (używać) _____ statywu. (Zwracać)
_____ uwagę na światło. Ono jest duszą fotografii.

(Unikać) _____ mocnych kontrastów. Nim naciśnę spust migawki,
(myśleć) _____ nad kompozycją zdjęcia.

2. Wpisz do diagramu podane czasowniki. Użyj pierwszej osoby liczby pojedynczej czasu teraźniejszego. Pokoloruj końcówki. Litery oznaczone numerami utworzą hasło.

A.	12						
B.	16		18	17			
C.	2			3	5		
D.	13					6	
E.	10			1			
F.	14	9			4		
G.	8	7		11		15	

- A. drzeć
- B. tłuc
- C. dreptać
- D. szeptać
- E. migotać
- F. mamrotać
- G. wykonywać

[illegible]

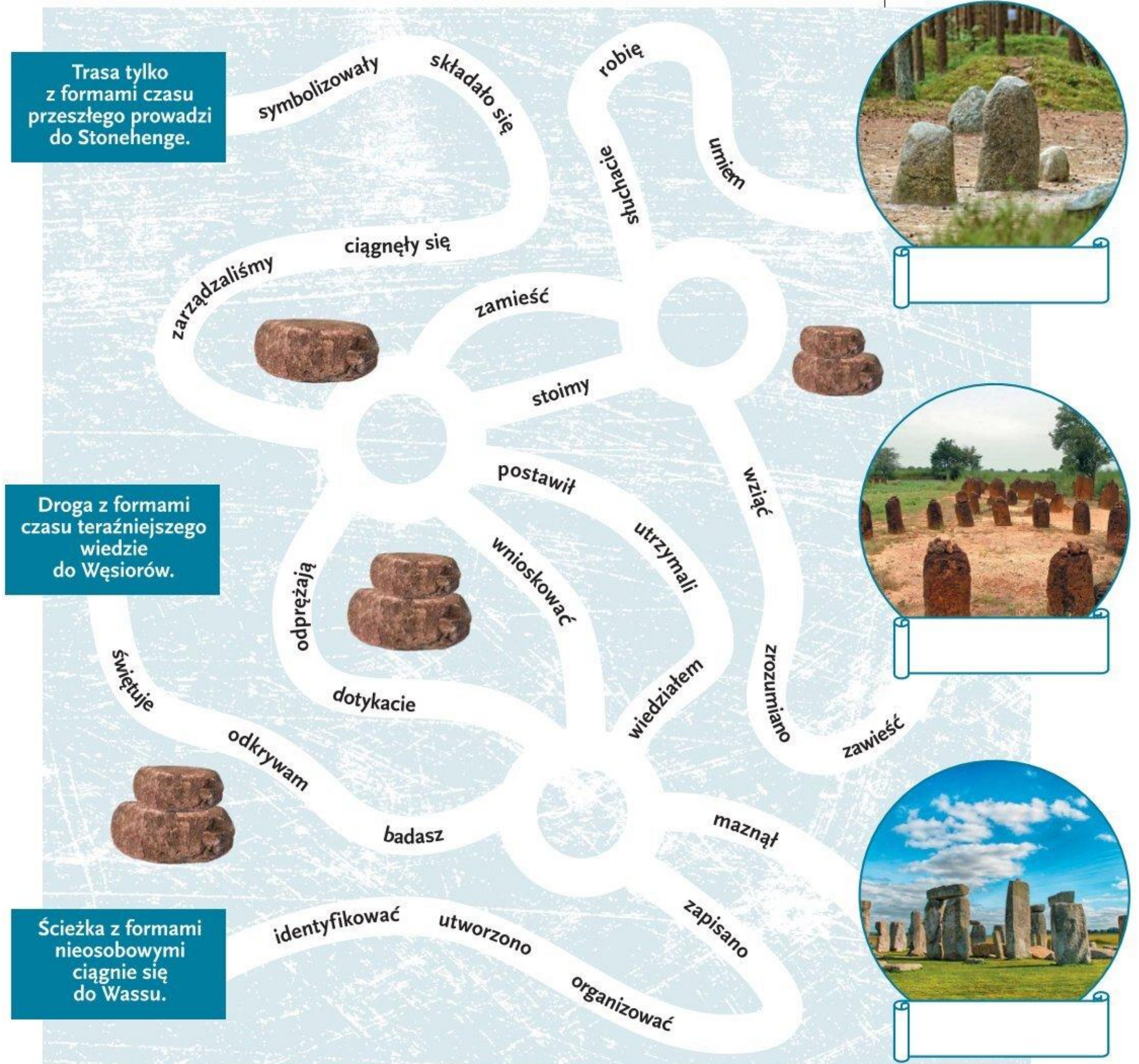
3. Sprawdź w dostępnych źródłach i zapisz, czym zajmują się zawodowo wymienione poniżej osoby. Pokoloruj ostatnią literę każdego czasownika.

- Jacek Yerka i Rafał Olbiński – _____
- Jerzy Hoffman i Peter Jackson – _____
- Ewa Podleś i José Carreras – _____
- Adam Myjak i Kinga Dunikowska – _____

Wehikułem czasu w...

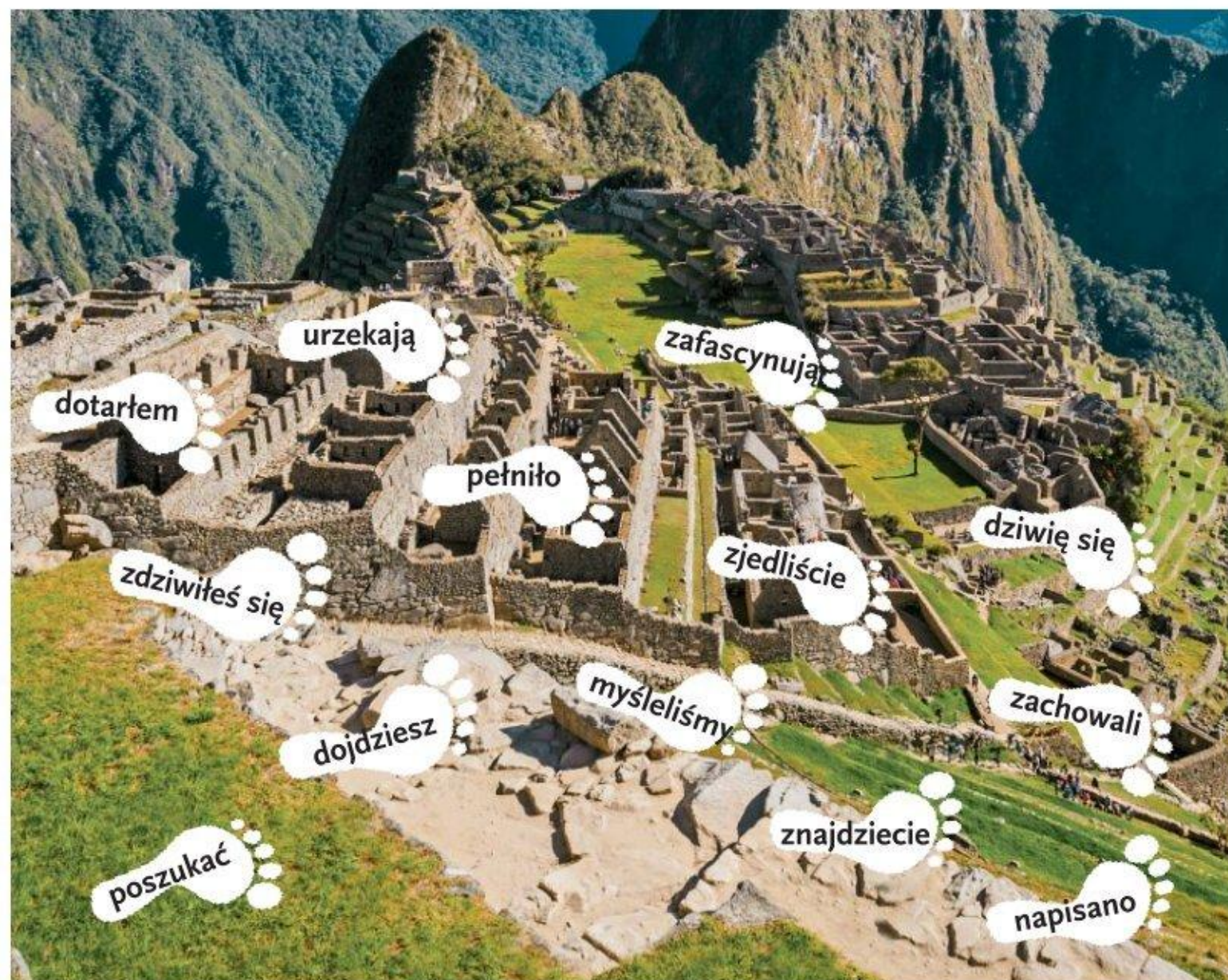
Czas przeszły czasowników

1. Przejdź po trasach wyznaczonych przez różne formy czasowników i sprawdź, do którego kamiennego kręgu prowadzi każda z nich.

2. Zaznacz szlak form czasu przeszłego czasowników, którym można się dostać do tajemniczego miasta Inków Machu Picchu w Peru.

Trasę wyznaczają kolejno formy: 1. os. lp • 2. os. lp • 3. os. lp • 1. os. lm
• 2. os. lm • 3. os. lm

Klucz do odpowiedzi

Zenobia – królowa
Palmyry – jedna
forma w rodzaju
męskoosobowym

Makeda – królowa Saby
– jedna forma w rodzaju
niemęskoosobowym

Semiramida – królowa
Babilonii – po jednej
formie w obu rodzajach
liczby mnogiej

3. Podkreśl czasowniki w czasie przeszłym i określ ich rodzaj, a dowiesz się, której królowej dotyczy podana informacja.

W imieniu małoletniego syna rządziła na terenie Syrii i Palestyny. Była kobietą wykształconą – władała kilkoma językami. Królowa postanowiła poszerzyć terytorium państwa. Żołnierze rzymskiego cesarza Aureliana pokonali ją jednak. Straciła skarbiec i musiała się wycofać.

4. Uzupełnij zdania o podróżniku czasownikami z ramki. Użyj ich w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

• cofnąć • minąć • odetchnąć • stanąć • zniknąć

_____ wskazówki zegara i _____ za drzewem.

Kiedy _____ kilka sekund, wszystkie postacie _____
we mgle. _____ z ulgą.

Czy wróżka prawdę ci powie?

Czas przyszły czasowników

1. Sprawdź, komu wróżka dobrze przepowiedziała przyszłość. W wypowiedziach na temat tych osób znajdują się czasowniki w czasie przyszłym. Podkreśl je.

Krzysztof
Kolumb

Odkrywasz drogę do Indii, mieszkańcy stawiają ci pomnik, zostajesz władcą jednego z księstw.

Jan
Matejko

Namalujesz ogromne płótna, które ukażą wiele ważnych momentów z dziejów Polski.

Michał
Anioł

Zostaniesz rzeźbiarzem. Twoja rzeźba ukazująca Dawida będzie zachwycać miliony ludzi. „Pietę” uszkodzi szaleniec.

Fryderyk
Chopin

Widzę, że piszysz dzieło pod tytułem „Pan Tadeusz”, ale ktoś wykrada ci pomysł.

2. Podkreśl zdania, w których występują czasowniki w formie prostej czasu przyszłego. Litery wyróżnione w tych zdaniach utworzą hasło.

- W filmach **f**antastyczn**a**ukowych spotkasz kosmitów, roboty i ludzi.
- Przeniesiesz się na odległe **p**lanety w nieznanych galaktykach.
- Będziesz walczył **o** przetrwanie.
- Jeżeli zwyciężysz, zostaniesz superboh**a**terem.
- **U**tworzysz bazę dla kolejnych podróżników w czasie.
- Będziesz miał **s**poro pracy.
- Sprostasz jednak zadani**o**.

--	--	--	--	--

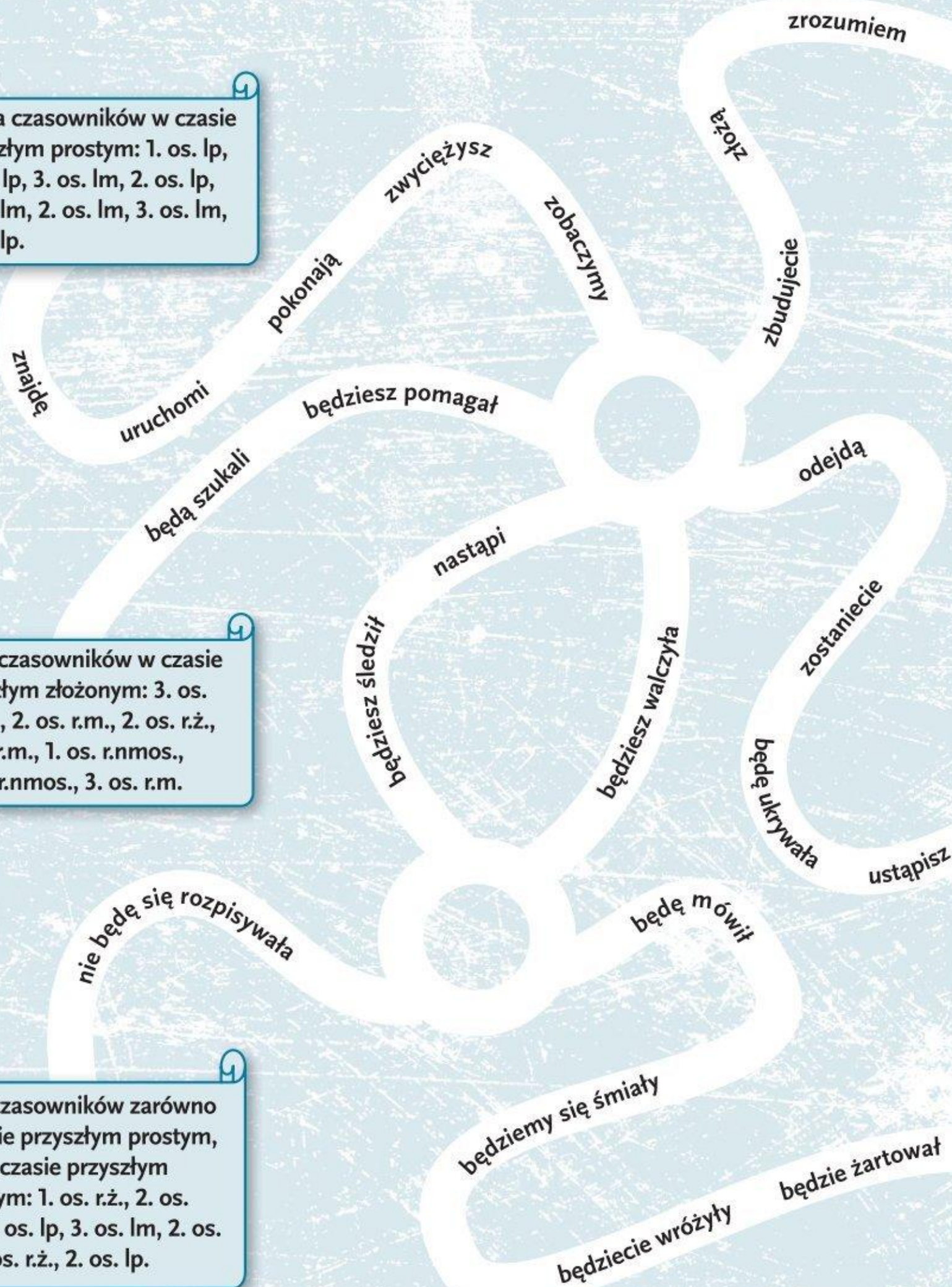
– nieuchronny los, przeznaczenie.

3. Przejdź trasy, które prowadzą do miejsc ukazanych w filmach fantastyczno-naukowych.

Droga czasowników w czasie przyszłym prostym: 1. os. lp, 3. os. lp, 3. os. lm, 2. os. lp, 1. os. lm, 2. os. lm, 3. os. lm, 1. os. lp.

Trasa czasowników w czasie przyszłym złożonym: 3. os. r.mos., 2. os. r.m., 2. os. r.ż., 1. os. r.m., 1. os. r.nmos., 2. os. r.nmos., 3. os. r.m.

Trasa czasowników zarówno w czasie przyszłym prostym, jak i w czasie przyszłym złożonym: 1. os. r.ż., 2. os. r.m., 3. os. lp, 3. os. lm, 2. os. lm, 1. os. r.ż., 2. os. lp.

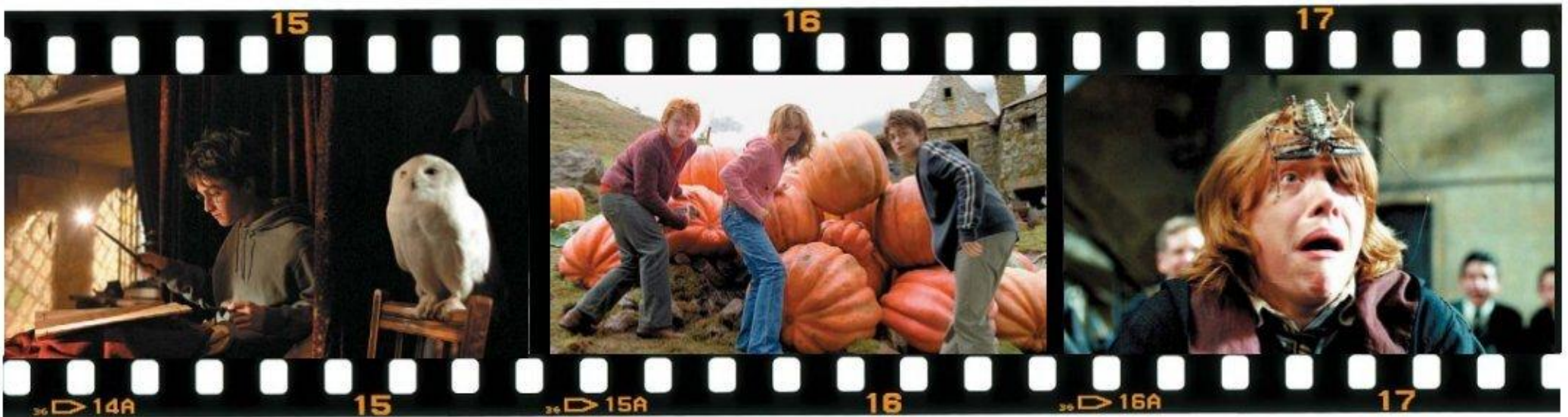

4. Jak będzie wyglądał świat w XXV wieku? Zapisz w zeszycie, jak go sobie wyobrażasz, i stwórz na kartonie kompozycję z wycinków gazet, która zilustruje twoją wizję.

Co się schowało na zdjęciu, które przetrwało?

Rzeczownik i jego znaczenia

1. Przyjrzyj się fotosom z filmów o Harrym Potterze. Następnie na podstawie zdjęć zapisz po jednym przykładzie rzeczowników, które należą do kategorii wymienionych w tabeli.

Osoby	Rzeczy	Zwierzęta	Rośliny	Zjawiska	Uczucia

2. Podaj różne znaczenia wymienionych rzeczowników. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika języka polskiego.

- artykuł – _____
- beczka – _____
- hala – _____

3. Wypisz z diagramu wyrazy o znaczeniu przeciwnym do podanych rzeczowników.

o	i	o	d	w	a	g	a
b	i	e	d	a	k	o	ń
r	ó	w	b	r	a	k	p
o	s	a	z	i	a	r	a
n	a	k	ł	o	b	j	a
a	k	s	o	i	d	a	r

atak – _____

bogacz – _____

tchórzostwo – _____

dobro – _____

nadmiar – _____

W szkolnej bibliotece szukam w kartotece...

Liczba i rodzaj rzeczownika

Klucz do odpowiedzi

uczeń z klasy

IV a – rzeczowniki
w rodzaju męskim,

ucznica z klasy

IV b – rzeczowniki
w rodzaju żeńskim,

dziecko z klasy II c –
rzeczowniki w rodzaju
nijakim

Klucz do odpowiedzi

Im, r.ż. • lp, r.n. • lp,
r.m. – **Monteskiusz**

lp, r.m. • Im, r.ż. • lp,
r.n. • lp, r.ż. – **Cycon**

1. Do podanych rzeczowników w liczbie pojedynczej dopisz rzeczownik w liczbie mnogiej, który będzie stanowił ich wspólną nazwę.

Wzór: opowiadanie, wiersz, powieść – utwory

- malarz, muzyk, pisarz – _____
- Muminek, Mikołajek, Miziołek – _____
- hortensja, żonkil, bratek – _____
- dom, szkoła, sklep – _____
- smutek, przerażenie, radość – _____
- mikołajki, andrzejki, walentynki – _____

2. Podkreśl w podanych tytułach książek rzeczowniki i określ ich rodzaj, a dowiesz się, kto wypożyczył te powieści.

3. Wskaż autorów wypowiedzi o książkach. W tym celu w podanych zdaniach podkreśl rzeczowniki i określ ich liczbę oraz rodzaj. Następnie dopasuj swoje notatki do opisów rzeczowników przy nazwiskach autorów wypowiedzi – słynnych filozofów.

Pokój bez książek jest jak
ciało bez duszy.

Książki są jak towarzystwo,
które sobie człowiek dobiera.

Mieć szerokie horyzonty

Rzeczowniki własne i pospolite

1. Sprawdź w dostępnych źródłach i napisz, kim były wymienione osoby. W opisach użyj nazw własnych i rzeczowników pospolitych. **Na czerwono** zamaluj pierwsze litery rzeczowników własnych, a **na zielono** – rzeczowników pospolitych.

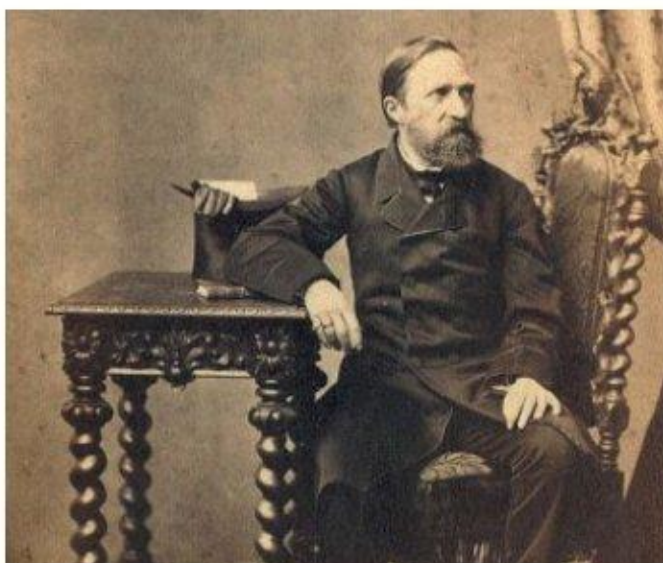
Wzór:

Helena **M**odrzejewska –
aktorka w **r**oli tytułowej
 w **s**ztuce **B**arbara **R**adziwiłłówna

Ignacy Łukasiewicz

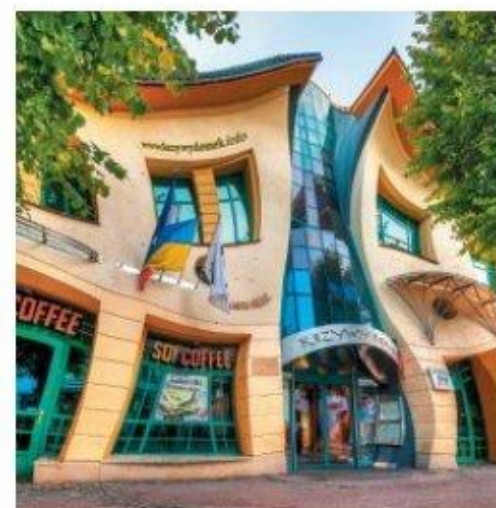
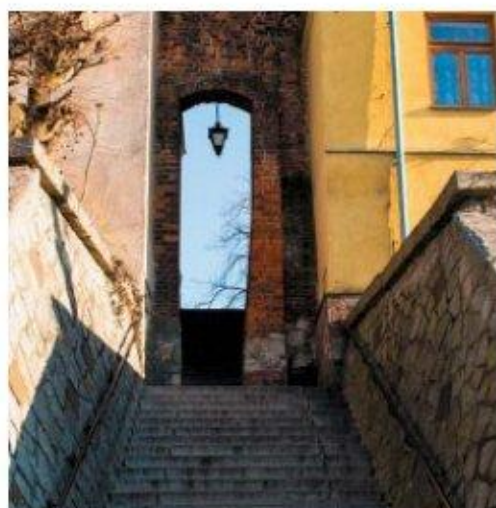
Józef Ignacy Kraszewski

Emilia Plater

2. Ułóż z wyrazów w ramce nazwy obiektów przedstawionych na zdjęciach.

Dwór • Domek • Igielne • Krzywy • Artusa • Ucho

w Sandomierzu

w Gdańsku

w Sopocie

3. Odpowiedz na podane pytania. Podkreśl **na czerwono** wielkie litery.

- Nad jakimi rzekami leżą podane miasta?

Opole – _____, Poznań – _____, Płock – _____

- Jakie jeziora znajdują się we wskazanych miejscach?

w Tatrach – _____, niedaleko Gniezna – _____,

w dorzeczu Czarnej Hańczy – _____

- Jaki jest najwyższy szczyt wymienionych pasm górskich?

Karkonoszy – _____, Pienin – _____,

polskich Tatr – _____

4. Wypełnij tabelę gry. Wpisz nazwy własne do odpowiednich rubryk.

	Państwa	Miasta	Nazwiska powieściopisarzy	Tytuły książek	Imiona bohaterów książek
B					
D					
K					
S					
P					

Nieznane stworzenie w znajome przemienię

Przymiotnik i jego znaczenia

1. Jakie rzeczy znajdowały się w domu Bilba Bagginsa? Zapisz nazwy kilku przedmiotów wraz z określeniem ich cechy wyrażonej przymiotnikiem.

2. Opisz każdą z postaci kilkoma przymiotnikami. Dopisz innym kolorem przymiotnik oceniający każdego bohatera.

3. Wpisz odpowiednie przymiotniki do tabeli. Powiedz, do których postaci filmowych mogłyby pasować te określenia.

Wyrazy bliskoznaczne	Przymiotniki	Wyrazy przeciwstawne
	mądry	
	gwałtowny	
	wierny	

Ciepłe dni w kolorze śliwkowym

Liczba i rodzaj przymiotnika

Klucz do odpowiedzi

Wojciech Kossak –
8 przymiotników,
w tym dwa w rodzaju
niemęskoosobowym.

Aleksander Gieryski –
8 przymiotników,
w tym jeden w rodzaju
niemęskoosobowym.

Juliusz Kossak –
9 przymiotników,
w tym jeden w rodzaju
niemęskoosobowym.

Jan Matejko –
9 przymiotników,
w tym dwa w rodzaju
niemęskoosobowym.

1. Podkreśl wszystkie przymiotniki w tekście piosenki Wojciecha Młynarskiego. Określ ich rodzaj, a dowiesz się, kto namalował obraz znajdujący się obok.

Choć nie wiem, kto to jest,
i nie wiem, skąd go znam,
co dzień spotyka mnie
jesienny śmieszny pan.

Parasol wielki ma
i zmartwień trochę też.
Przez pusty idzie park
w czerwony liści deszcz.

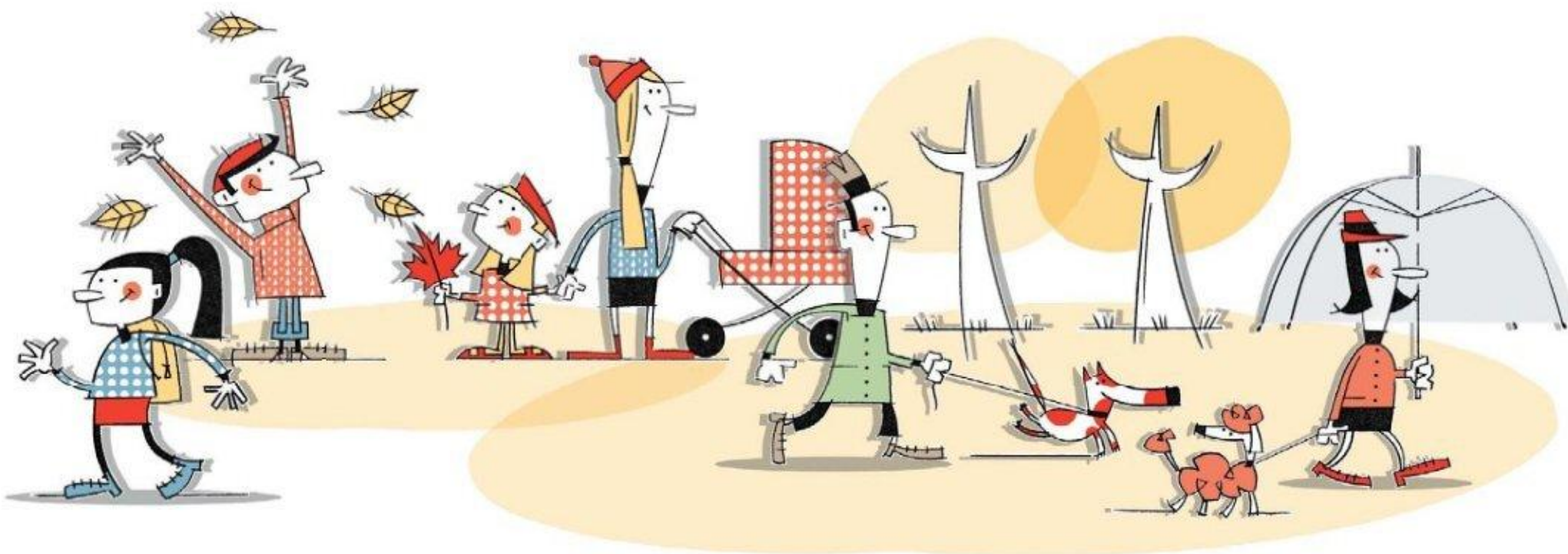
Lecz gdy ostatni liść
ze smutnych spadnie drzew,
on razem z białą mgłą
rozplywa się.

_____, *Człowiek w alei*

2. Wymyśl, jakie osoby mogłyby spacerować po parku jesienią. Opisz je kilkoma przymiotnikami.

- panie – _____
- panowie – _____
- dziewczynki – _____
- chłopcy – _____
- dzieci – _____

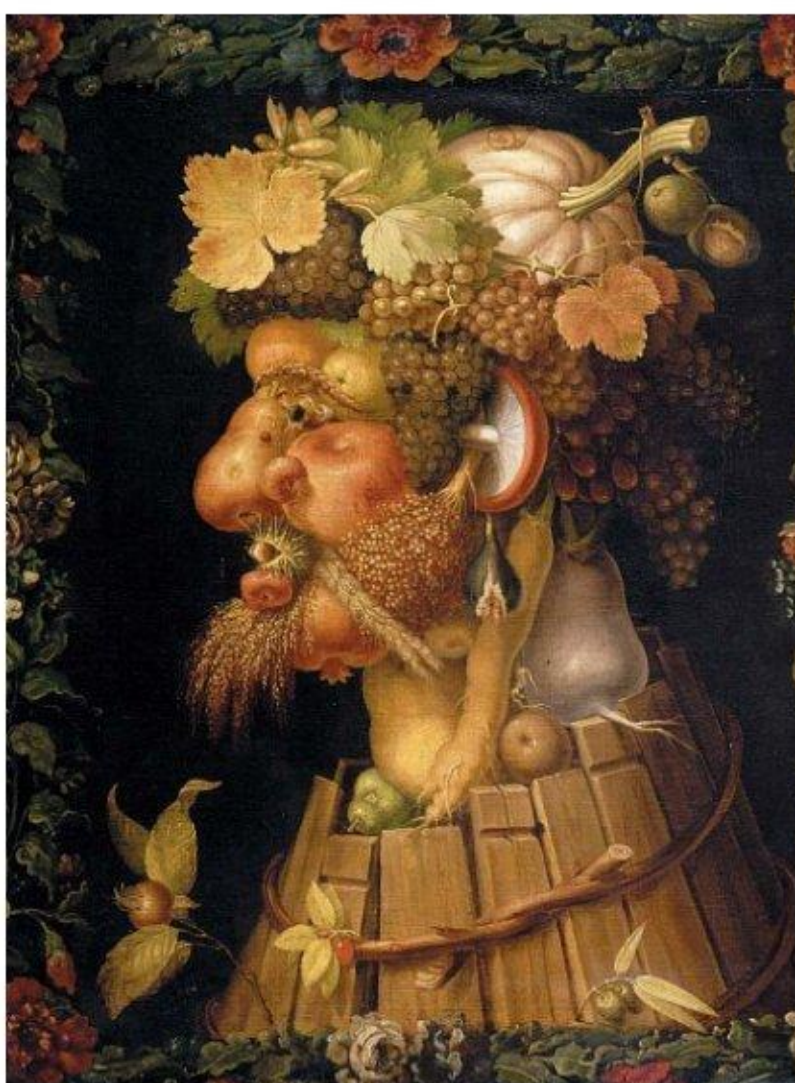

3. Napisz, jakie elementy widoczne na poniższych ilustracjach tworzą jesienny nastrój. W każdym opisie użyj co najmniej czterech przymiotników.

4. Wypisz elementy wykorzystane do stworzenia portretu postaci. Do rzeczowników dodaj określające je przymiotniki.

Wzór: czerwone kwiaty

Giuseppe Arcimboldo,
Jesień

Niezręcznie postąpili, błąd szybko naprawili

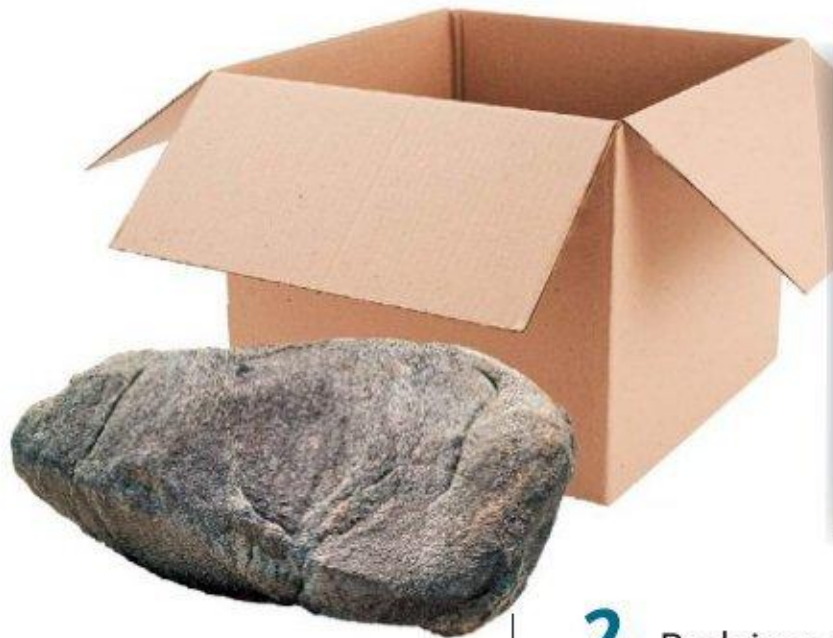
Przysłówek i jego znaczenia

- 1.** Podkreśl przysłówki w anegdocie. Zaznacz strzałką wyrazy, których są określeniami. Pewnego dnia Mark Twain otrzymał od szkolnego kolegi list o następującej treści:

*Drogi Kolego! Serdecznie Cię
pozdrawiam z Chicago.
Powodzi mi się tutaj doskonale.
Twój dawny przyjaciel –
Joe Jackson*

Wkrótce Jackson otrzymał od pisarza bardzo ciężką paczkę. Spiesznie rozsupłał wszystkie węzły i znalazł w środku... duży kamień oraz krótki list:

*Drogi Kolego! Spieszę Ci donieść,
iż tak wielki kamień spadł mi
z serca, gdy się dowiedziałem,
że wiedzie Ci się świetnie.
Twój dawny przyjaciel –
Mark Twain*

- 2.** Podaj przykłady przysłówek zaczynających się od wskazanych liter. Następnie dopisz czasowniki, które mogą się z nimi łączyć.

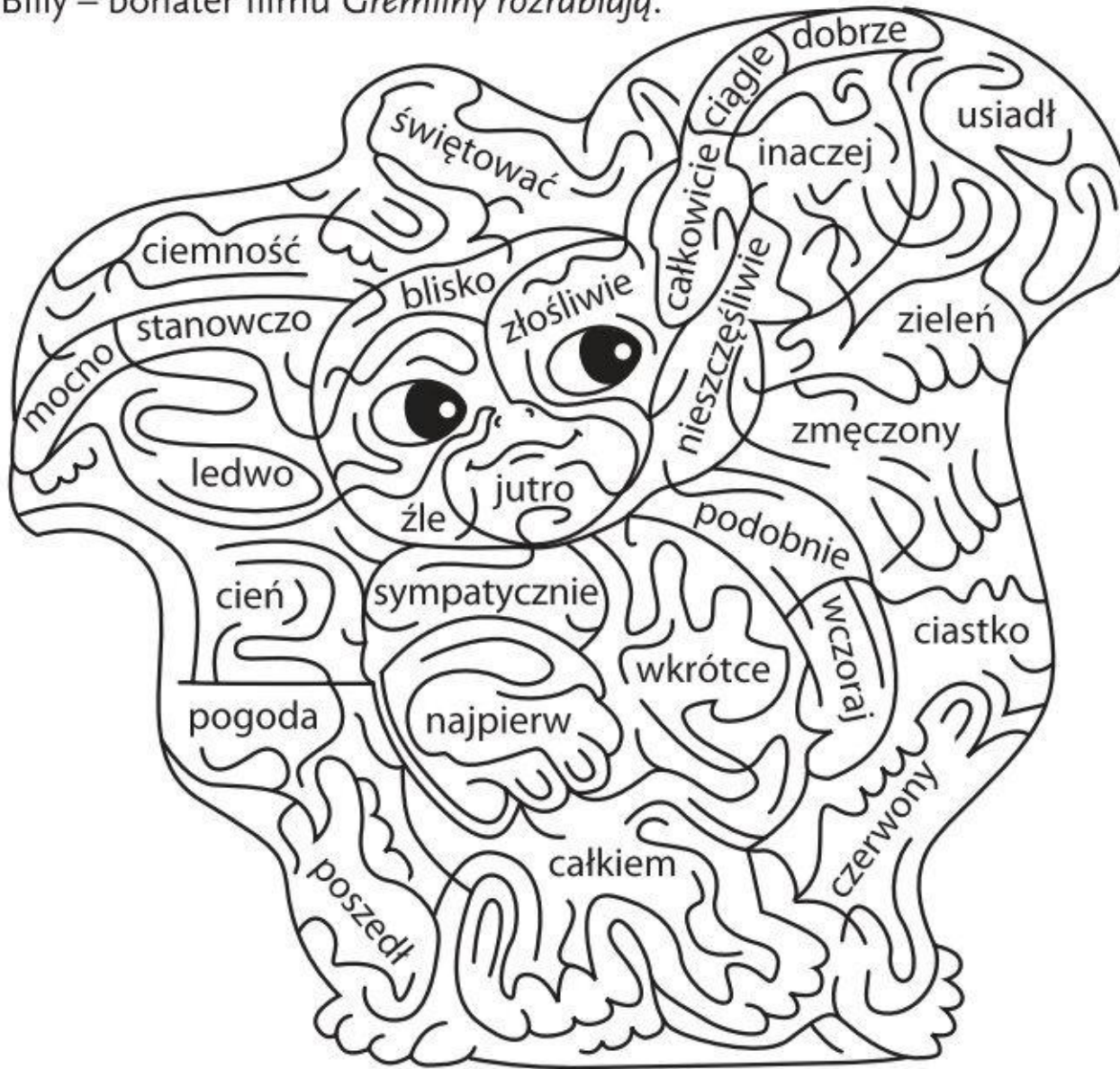
- zaczynające się na **ż**

- zaczynające się na **rz**

- zaczynające się na **h**

- zaczynające się na **ch**

3. Pokoloruj pola zawierające przysłowki utworzone od przymiotnika **na brązowo**, pola z pozostałymi przysłówkami – **na żółto**, a zobaczysz, jaki prezent otrzymał na święta Billy – bohater filmu *Gremliny* rozrabiają.

4. Wyjaśnij znaczenie powiedzeń – dopisz do czasowników odpowiednie przysłowki podane w ramce.

chorobliwie • długo • dzielnie • natarczywie • niespokojnie
• panicznie • szybko • walecznie

- biegać jak kot z pęcherzem – biegać _____ i _____
- bać się czegoś jak ognia – bać się _____ i _____
- bronić się jak lew – bronić się _____ i _____
- dzwonić jak na alarm – dzwonić _____ i _____

5. Przekształć zdania w taki sposób, aby zamiast przymiotników użyć przysłówków. Postaraj się jak najmniej zmienić sens wypowiedzi.

Wzór: Miała młody wygląd. – Młodo wyglądała.

Przygotowania do urodzin były długie. – _____

Praca mamy nad tortem była gorączkowa. – _____

Po wniesieniu ciasta solenizantka wygłosiła plamienne przemówienie. – _____

*Czy to bajka, czy nie bajka?
Myślcie sobie, jak tam chcecie...*

O różnych wypowiedzeniach i intencjach mówiącego

- 1.** Zepsuty program komputerowy zmienił tekst. Musisz go teraz samodzielnie poprawić.

Krasnolud występować w wiele powieść fantasy.
Najczęściej być przedstawiany jako istota silny,
krępy, niższy od człowiek. Zawsze nosić długi
broda, najczęściej spleciony w fantazyjny
warkocz. Krasnolud spotykany w literatura
być zazwyczaj płęć męski.

- 2.** Określ intencje mówiących. Nazwij użyte typy wypowiedzeń.

Stój! Zaczekaj! – _____
Wczoraj widziałam w lesie krasnoludka, który stał na głowie
i pił kozie mleko. _____

Nie wydaje ci się to dziwne? – _____

To rzeczywiście dziwne... – _____
Niby skąd w lesie wzięło się kozie mleko?... – _____

„Koniec i kropka” – rzekło zdanie

Znaki interpunkcyjne

* **enigmatyczny** – zagadkowy.

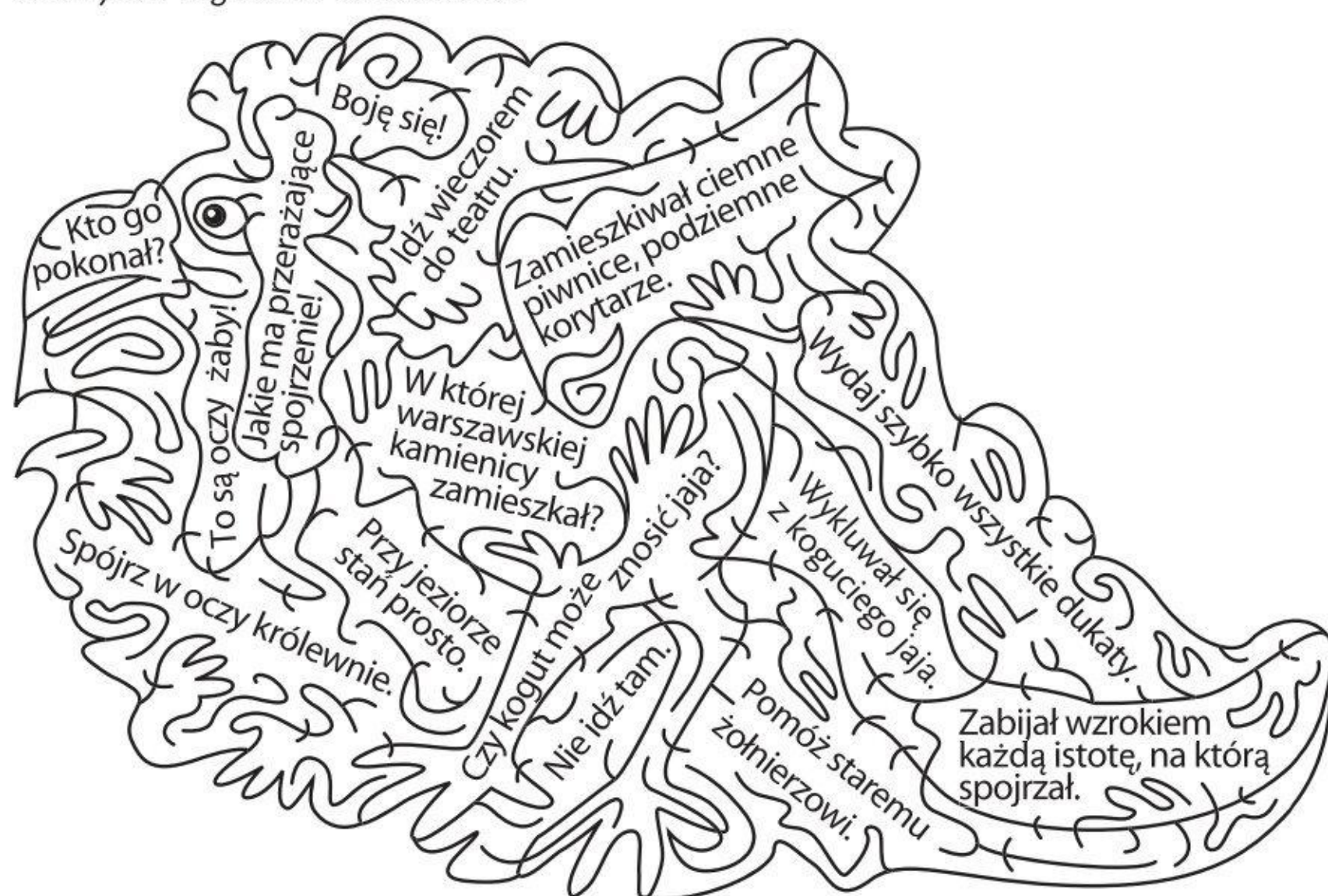
1. Z tekstu zawierającego jedenaście zdań zniknęły kropki i wielkie litery. Wstaw brakujące znaki interpunkcyjne i popraw litery rozpoczynające zdania. Utworzą one hasło.

baśnie i legendy słowiańskie opisują dziwne stworzenia enigmatyczne*
nazwy niewiele mówią współczesnym czytelnikom stwory straszą swoim wy-
glądem trapią umysły młodych i starych istoty owiane legendą zamieszkują
domostwa, lasy i wody absolutnie nie trzeba się ich bać raczej uśmiechnij się,
czytając o tych wymysłach ludzkiej wyobraźni i tylko tak traktuj te opowieści
ujrzenie takiej postaci ci nie grozi sympatyczne stwory niech umilają ci życie
złe bestie wyrzucić ze swoich snów

[illegible]

– zbiór opowieści, w których są opisywane potwory.

2. Pokoloruj pola ze zdaniem oznajmującym – **na zielono**, ze zdaniem pytającym – **na brązowo**, z wypowiedziami wykrzyknikowymi – **na czerwono**, a zobaczysz, co straszło w *Legendach warszawskich*.

3. Dopisz znaki zapytania na końcu zdań pytających, a kropki na końcu zdań oznajmujących. Postaw wykrzykniki na końcu zdań wyrażających silne emocje.

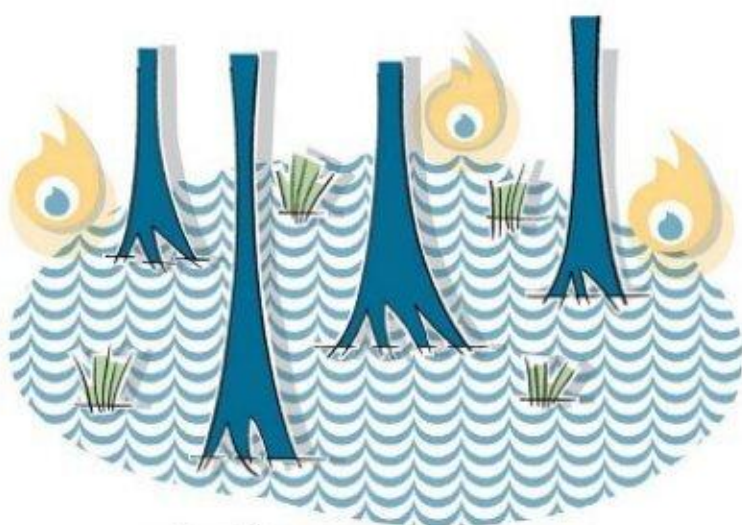
Czy wiesz, że Bobo to postać,
którą dawniej straszono dzieci
Jego nazwa jest związana ze
słowem puchacz

Ach, ja już się trzęsę
Chyba widzę jakiegoś
puchacza Uciekajmy stąd

Skąd się wzięła ta nazwa Jak ta
istota wyglądała Kiedy się ukazywała
Czy można było ją udobruchać
Widziałeś go kiedykolwiek

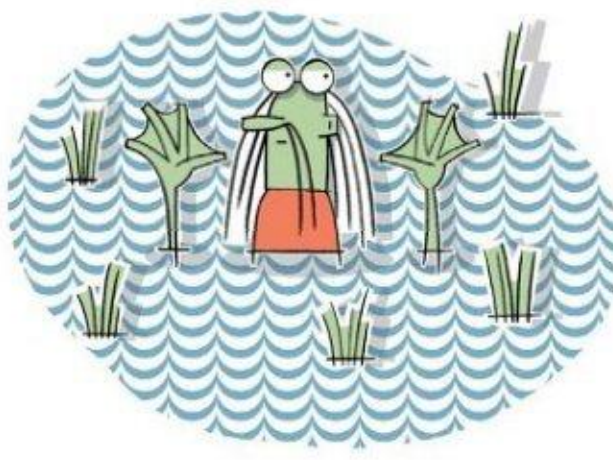

4 Dopisz do poniższych rysunków po trzy wypowiedzenia: oznajmujące, pytające i rozkazujące. Zakończ każde z nich odpowiednim znakiem interpunkcyjnym.

Wzór:

- Jaki piękny widok!
- Co tak świeci?
- To są ogniki – dusze złych ludzi.

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

W pałacowych komnatach...

Zdania i równoważniki zdań

1. Podziel na zdania i równoważniki zdań wypowiedzi gości oczekujących na audiencję. Następnie przyporządkuj typy wypowiedzi do odpowiednich gospodarzy.

Przyjmuję osoby
wypowiadające zdania.

Nudzę się!

To moje nowe szaty!

Przyjmuję osoby
posługujące się
równoważnikami zdań.

Trochę cierpliwości.

Strasznie niewygodnie.

Wyglądasz wspaniale.

Mam kilka prośb.

Z czym przychodzisz?

Ach, to czekanie!

2. Przekształć zdania w wypowiedzenia bez osobowej formy czasownika i stwórz tytuły kolejnych baśni Szeherezady.

Sindbad wyruszył w kolejną podróż. _____

Ktoś zaczarował tę studnię. _____

Aladyn odkrył magiczną lampę. _____

Ali Baba dotarł do skarbcza rozbójników. _____

3. Rozwiń podane równoważniki w zdania. Wykorzystaj je do napisania krótkiej informacji w zeszycie na temat treści baśni *Piękna i bestia*.

- Przemiana księcia w bestię. – _____
- Spotkanie z ojcem Belli. – _____
- Zawarcie układu z bestią. – _____
- Próba ucieczki. – _____
- Ratowanie ojca. – _____
- Atak potwora. – _____
- Pocałunek dziewczyny. – _____

Ważny jestem niestychanie...

Podmiot i orzeczenie – związek główny w zdaniu

1. Uzupełnij brakujące słowa w wierszach Jana Brzechwy – wpisz nazwy wykonawców czynności.

_____ skaczą niedościgle.
_____ robią małpie figle.

_____ tym głównie żyje,
że w górę wyciąga szyję.

_____ ze strachu
ciągle chowa głowę w piachu.

_____ ma, wiadomo, pazur lwi.
_____ sobie z wszystkich wrogów drwi.

2. Wyjaśnij związki wyrazowe – użyj zdań z ramki. Podkreśl w nich orzeczenia. Napisz, co robi osoba, która:

- zbija bąki – _____
- stroi się w cudze piórka – _____
- podbija komuś bębenek – _____
- ma bielmo na oczach – _____

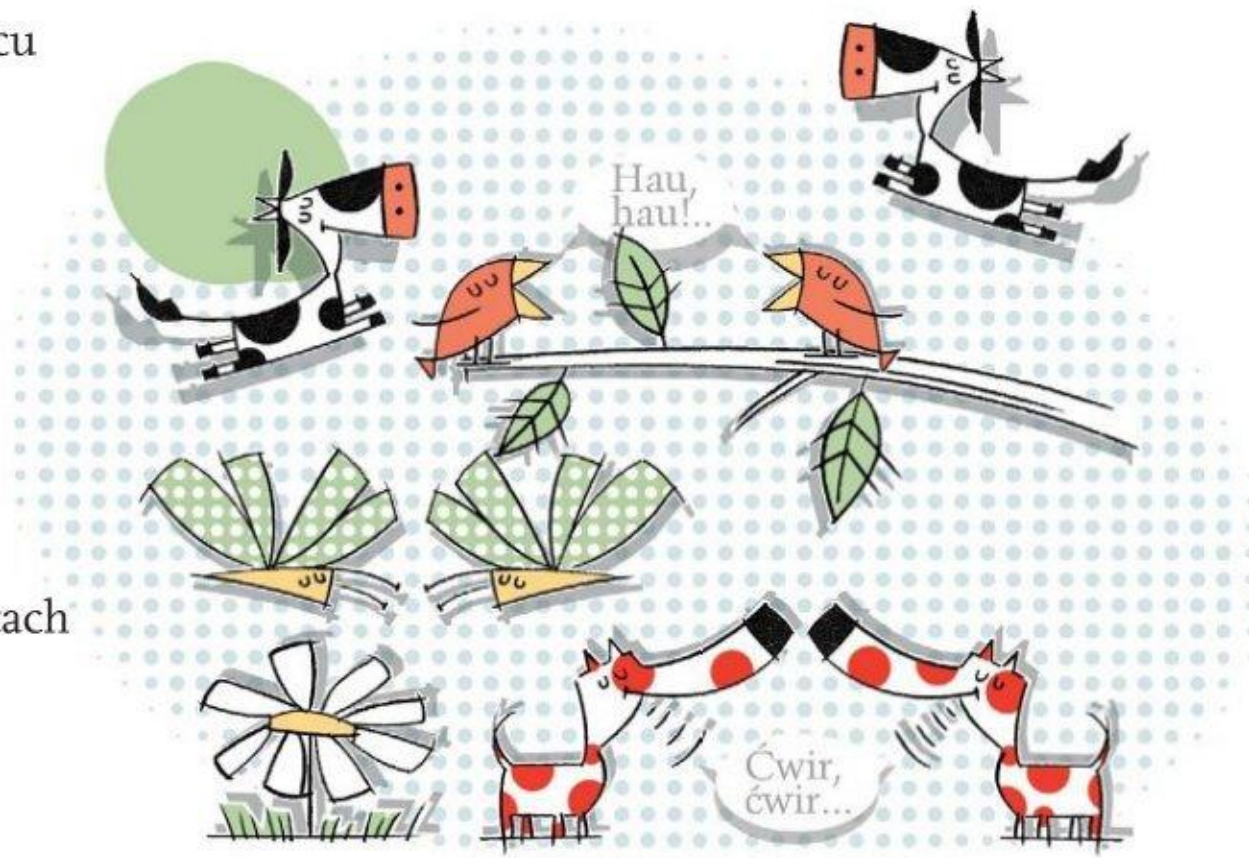
Nie dostrzega oczywistych faktów. • Przypisuje sobie osiągnięcia innych.
• Pochlebnie wypowiada się o kimś. • Próżnuje od rana do wieczora.

3. W wierszu Juliana Tuwima *Cuda i dziwy* zaznacz kolorem związki główne w zdaniach. Podkreśl podmioty jedną linią, a orzeczenia dwiema liniami.

Spadł kiedyś w lipcu
Śnieżek niebieski,
Szczekały ptaszki,
Ćwierkały pieski.

Fruwały krówki
Nad modrą łąką,
Śpiewało z nieba
Zielone słońko.

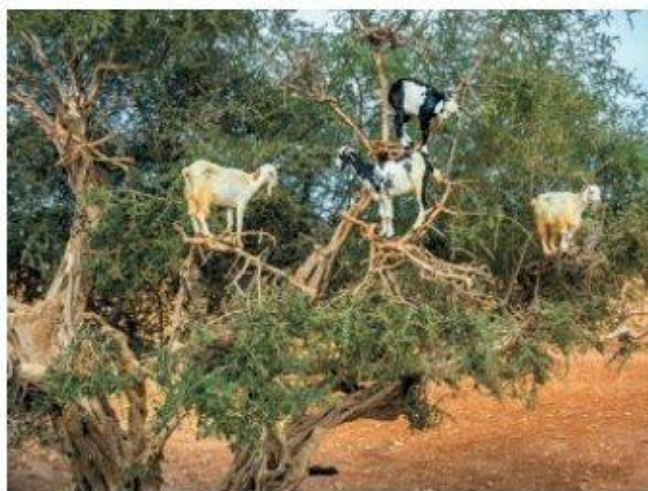
Gniazdzka na kwiatach
Wiły motylki
[...].

4. Uzupełnij przysłowia. Podmioty wpisz **na zielono**, orzeczenia – **na czerwono**.

- Darowanemu koniowi _____ w zęby.
- Konia kują, żaba nogę _____.
- Łaska pańska na pstrym koniu _____.
- Gdy kota nie ma, _____ harcują.
- W nocy wszystkie _____ są czarne.
- _____ zawinił, kota ukarali.

5 Zapisz zdania opisujące zdjęcia. W każdym z nich oznacz kolorem związek główny.

3. W poniższych zdaniach dopisz określenia do podmiotów. Pomogą ci pytania podane w nawiasach.

(jaki?) _____ Mikołaj nie przyniósł prezentów.

Dzieci (skąd?) _____ były mocno rozczarowane.

(która?) _____ dziewczynka uważnie obserwowała komin.

Wystawała z niego skarpeta (z czego?) _____.

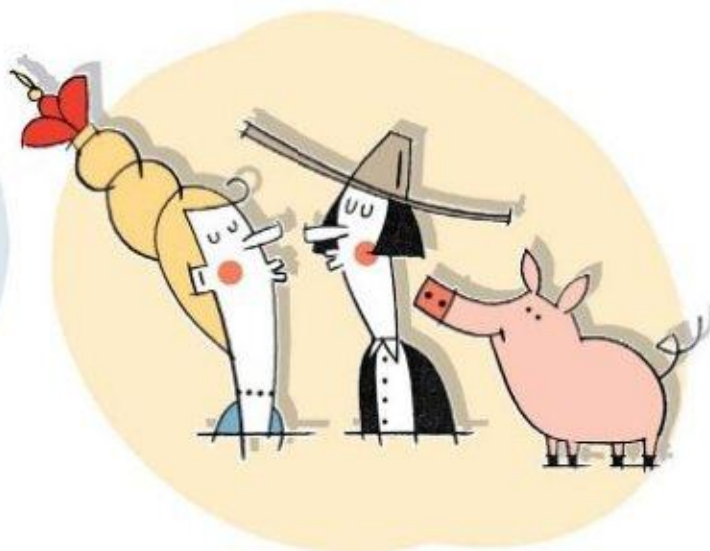
Wysypały się z niej (jakie?) _____ książki.

– Teraz (czyje?) _____ pociechy nie będą nam przeszkadzać przez kilka godzin – roześmiali się (jacy?) _____ rodzice.

4. Dopisz do podanych związków głównych jak najwięcej określeń, tak aby stworzyć zdania rozwinięte.

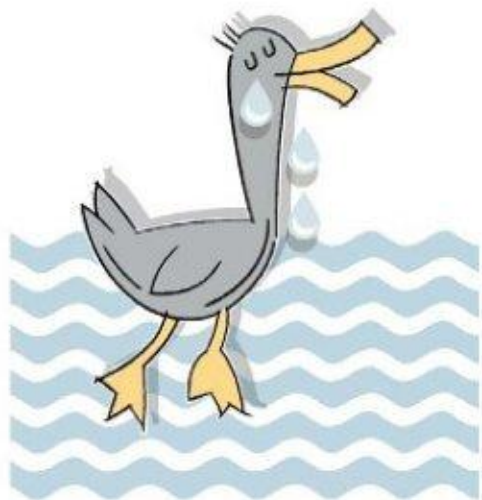
dziewczynka prosiła

świniopas pocałował

Calineczka uciekła

kaczętko cierpiało

kufer leciał

księżniczka zapukała

Na wiosnę piękniejszy wieje wiatr...

Grupa podmiotu i grupa orzeczenia

1. W poniższych zdaniach oddziel pionową kreską grupę podmiotu od grupy orzeczenia.

Każda kolejna wiosna przynosi nowe nadzieje. Dzisiaj rano ta pora roku niespodziewanie zapukała do moich drzwi. Ptaki zaśpiewały radośniej. Uśmiechnęłam się do swoich marzeń. Wiosenny wiatr zakręcił mi w głowie.

2. Pokoloruj **na zielono** grupę podmiotu, a **na czerwono** – grupę orzeczenia.

- Przebiśniegi wzeszły na górskich halach.
- W ogrodach kwitną urokliwe żonkile.
- Czerwienieją dumne tulipany.
- Hiacynty zachwycają kolorami.
- Żółte kaczeńce rosną nad brzegami strumyków.

3. Uzupełnij informacje o obrazie wyrazami z ramki. **Na zielono** wpisz słowa należące do grupy podmiotu, **na czerwono** – do grupy orzeczenia.

znany • gospodarstwo • maleńka • nowe • pociągiem • widok • obrazy

Claude Monet był _____ francuskim malarzem. Pewnego razu przejeżdżał _____ przez podparyską miejscowość. Zachwylił go _____ kwitnących jabłoni. Kupił to _____ pełne drzew owocowych. _____ miejsce służyło artyście. Rankiem malował _____. Po południu zamieniał się w ogrodnika. Dzięki niemu _____ miejscowość stała się sławna na cały świat.

4. Przedstaw swoje wrażenia na temat obrazu. Ułóż trzy zdania:

- bez określeń w grupie podmiotu – _____ ,
- bez określeń w grupie orzeczenia – _____ ,
- z jednakową liczbą określeń w grupie podmiotu i w grupie orzeczenia – _____ .

Claude Monet, *Wiosna w Giverny*

5. Zapisz pytania, na które odpowiadają poszczególne wyrazy w podanych zdaniach.

- Dziewiętnastowieczni malarze utrwalali na płótnach ulotne chwile.

malarze ? utrwalali

malarze ? dziewiętnastowieczni

utrwalali ? chwile

chwile ? ulotne

utrwalali ? na płótnach

- Francuscy artyści opierali się na siedmiu barwach tęczy.

artyści ? opierali się

artyści ? francuscy

opierali się ? na barwach

na barwach ? siedmiu

na barwach ? tęczy

- Światło słoneczne odgrywało u nich kluczową rolę.

światło ? odgrywało

światło ? słoneczne

odgrywało ? rolę

rolę ? kluczową

odgrywało ? u nich

- Obrazy te inspirują miłośników ogrodów.

obrazy ? inspirują

obrazy ? te

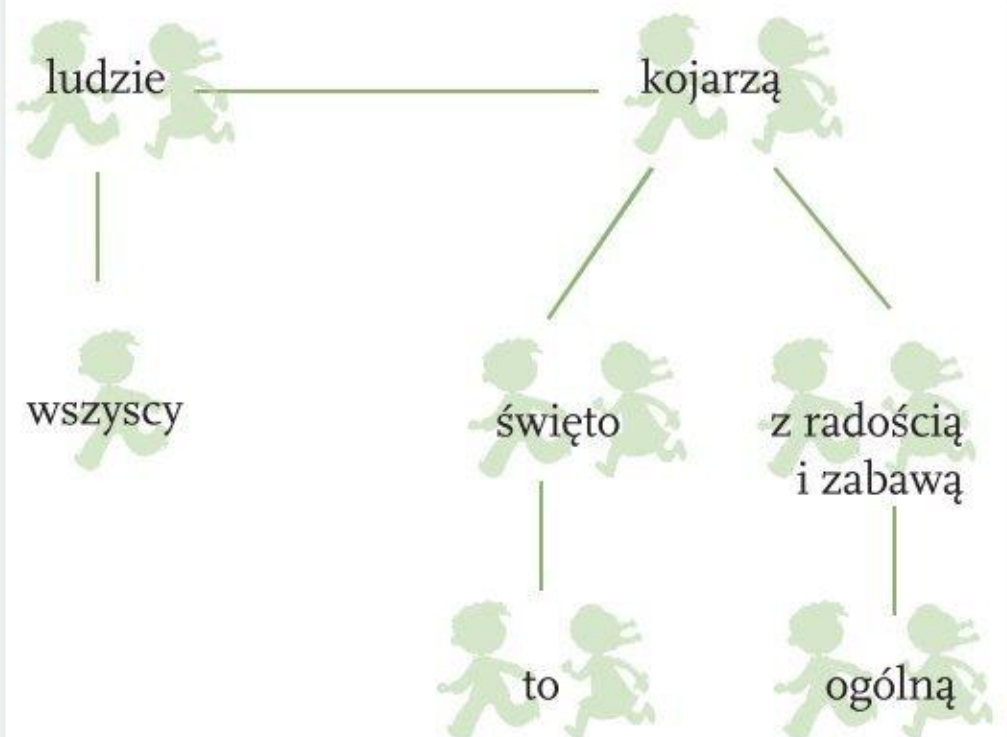
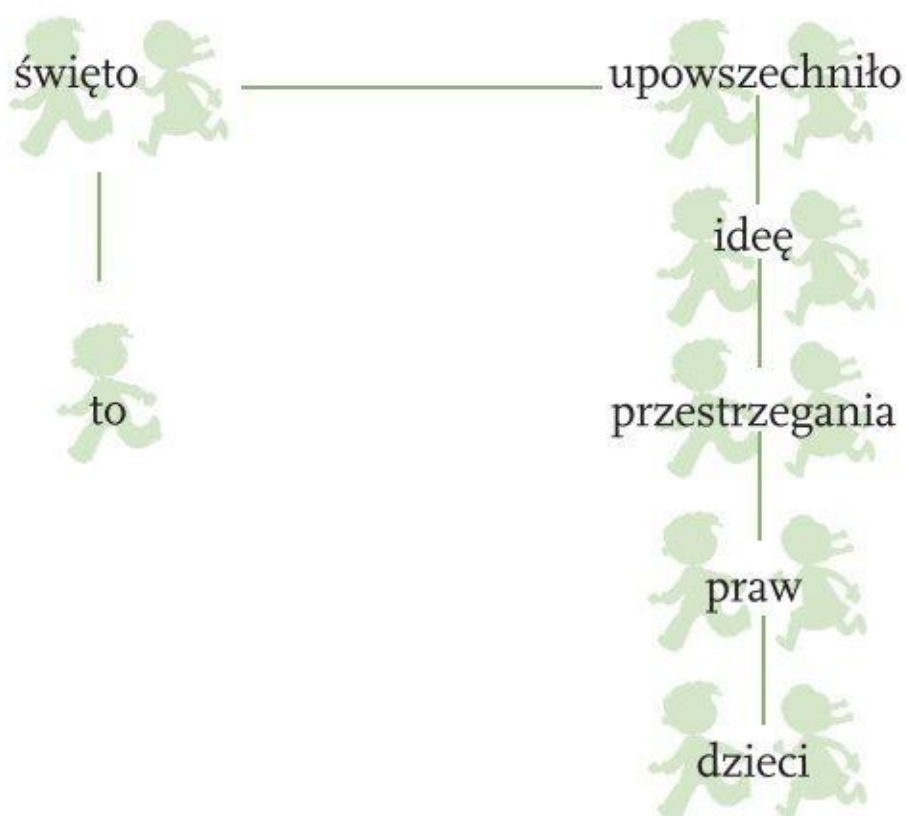
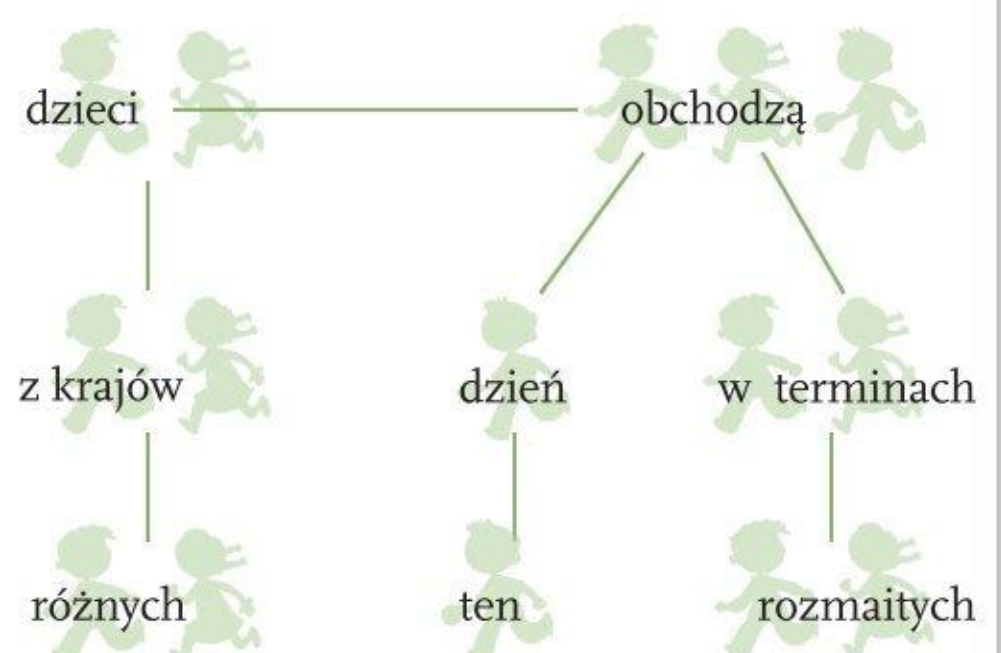
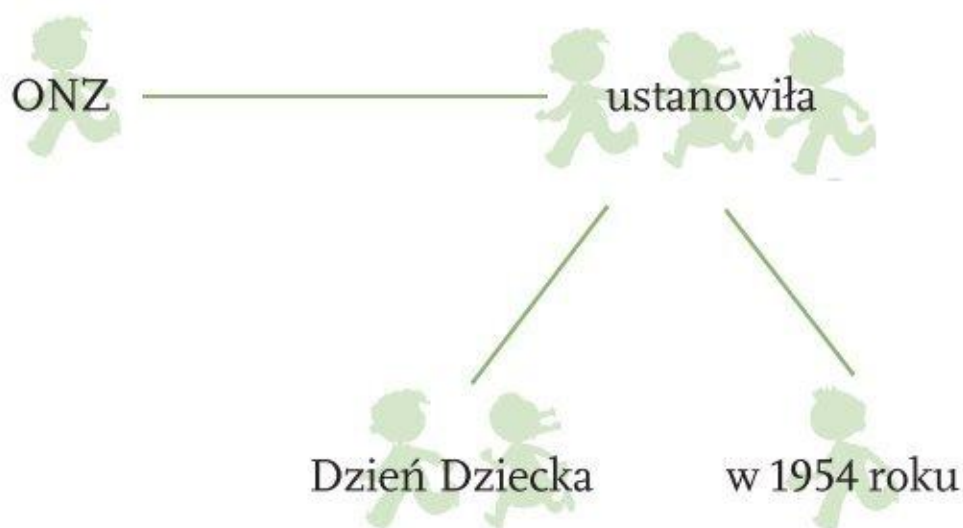
inspirują ? miłośników

miłośników ? ogrodów

Niecodziennie i świątecznie...

O związkach wyrazowych w zdaniu

1. Dopisz pytania, na które odpowiadają wyrazy określające. Następnie zapisz zdania przedstawione na schematach. Zachowaj w każdym z nich odpowiednią kolejność słów.

Klucz do odpowiedzi

podmiot

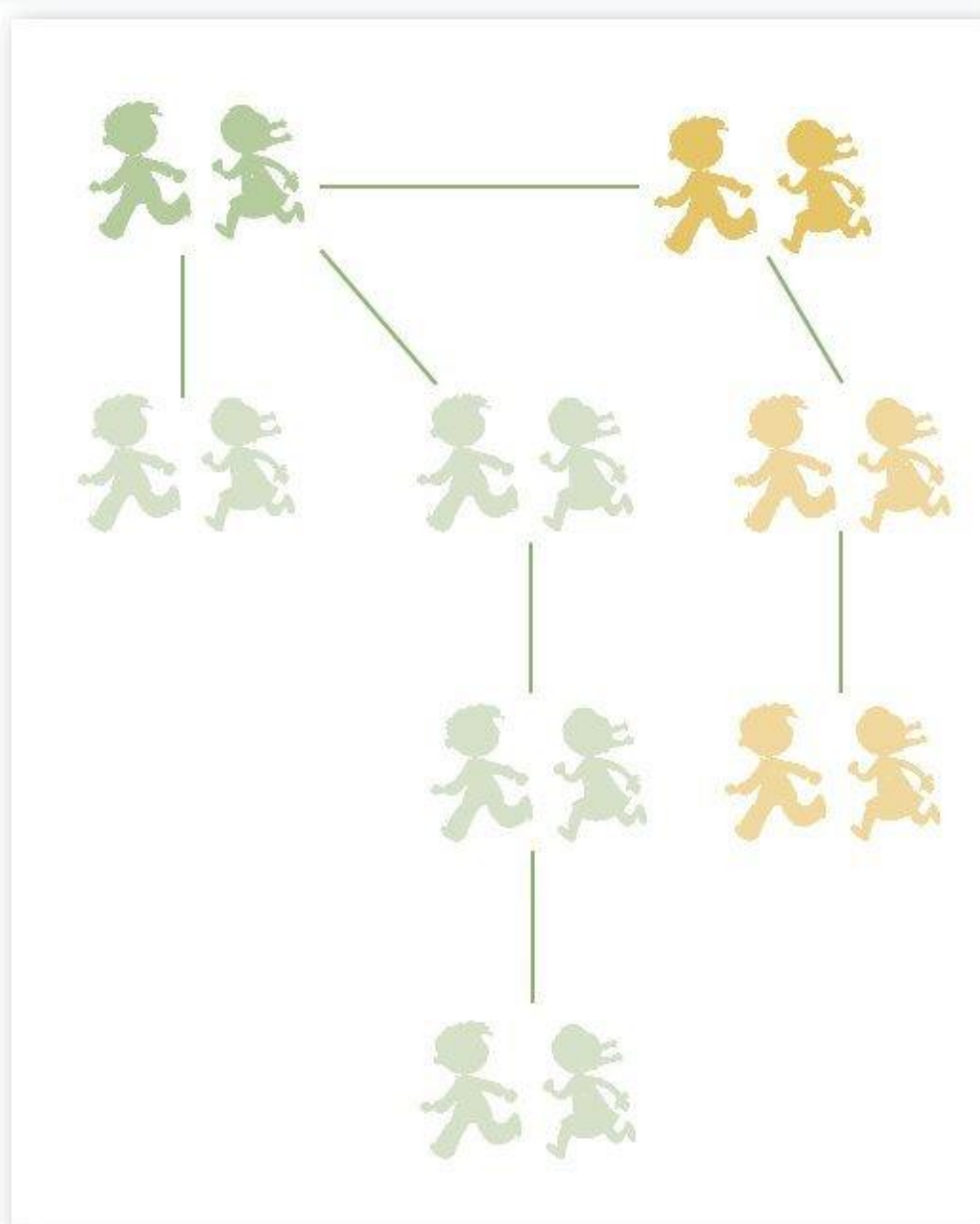
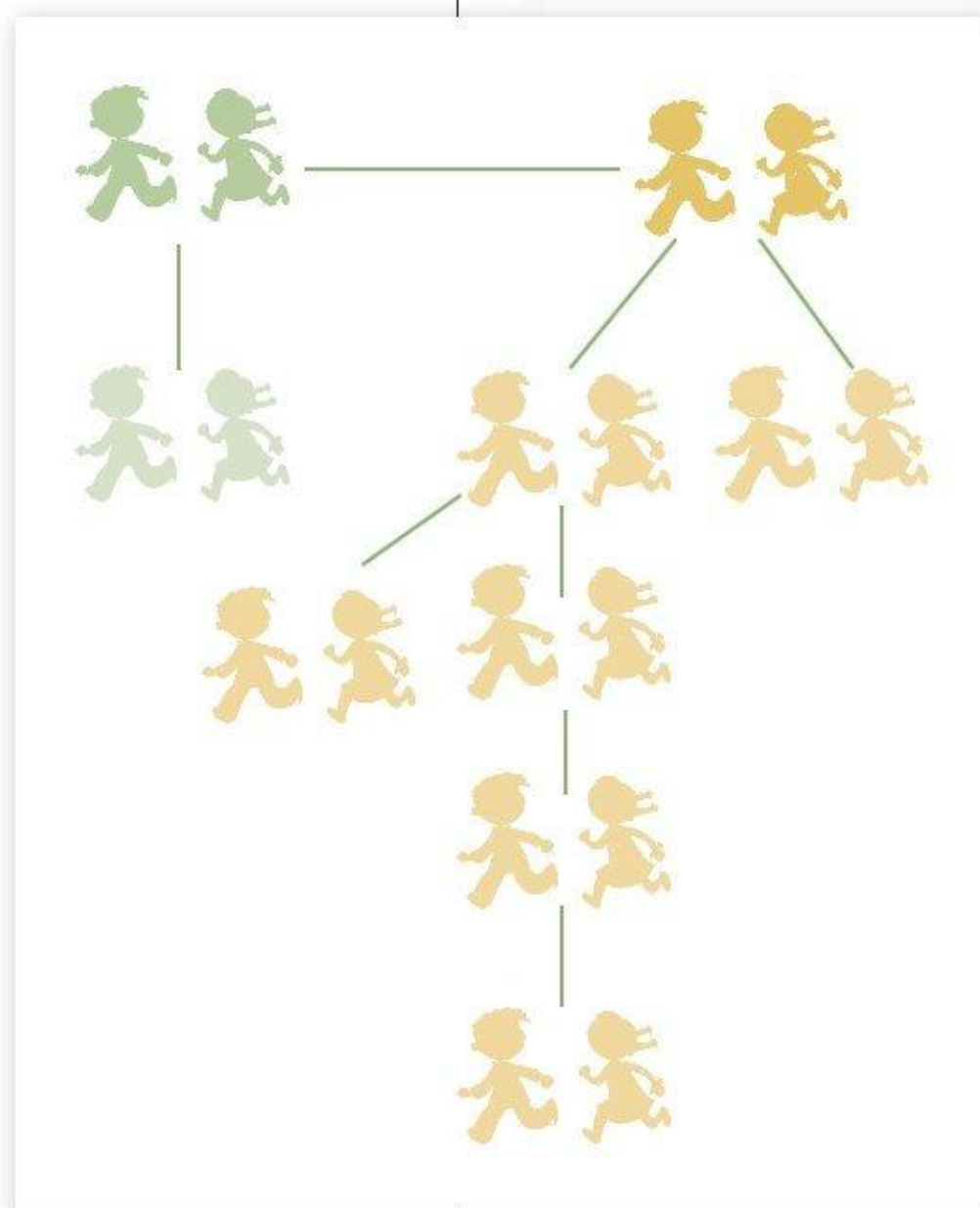
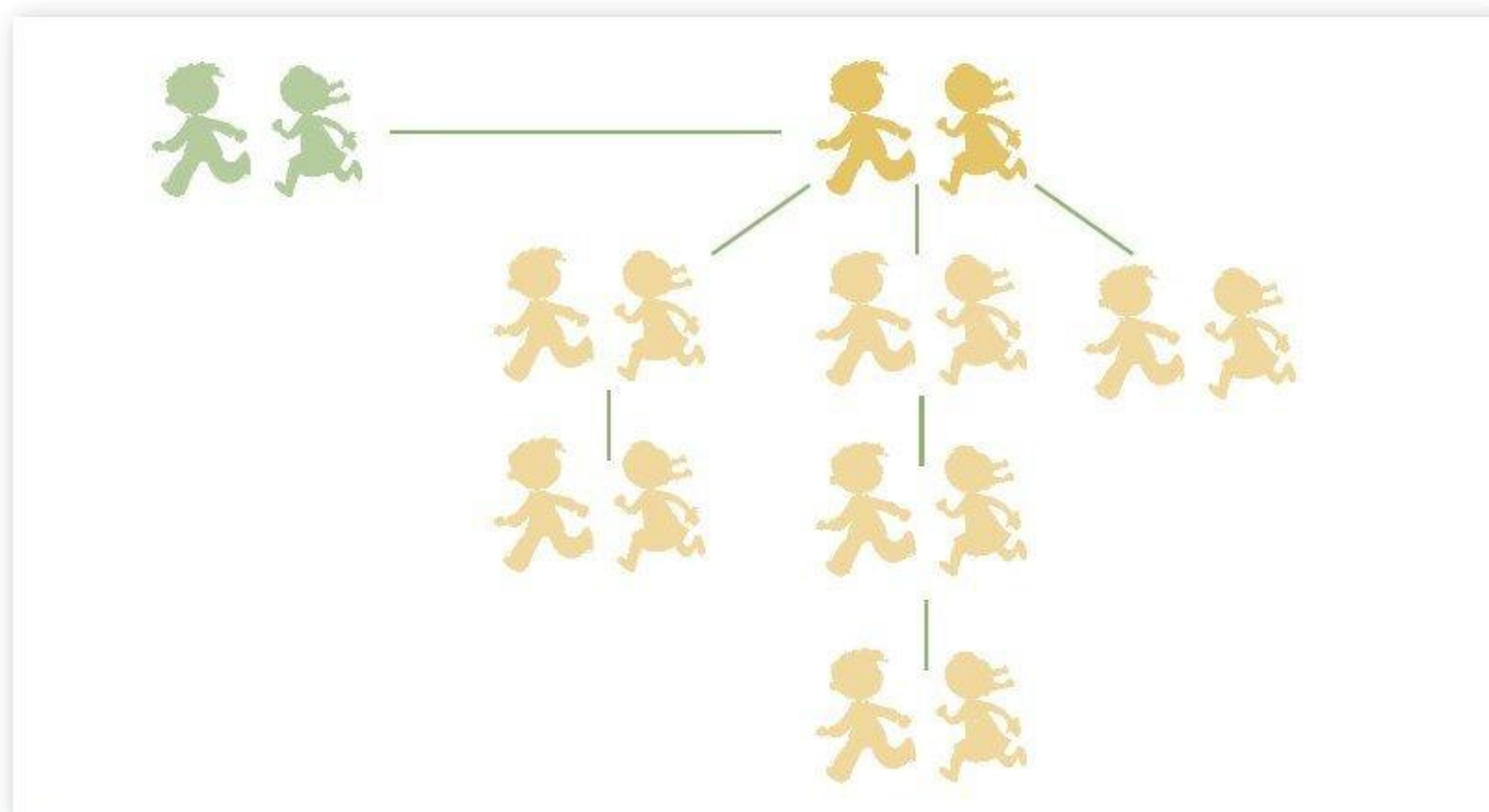
określenia
grupy
podmiotu

orzeczenie

określenia
grupy
orzeczenia

2. Dopasuj zdania do podanych schematów.

- Mali Japończycy wywieszają przed domami papierowe karpie symbolizujące walkę z przeciwnościami.
- We Francji podczas uroczystej kolacji dzieci i rodzice odczytują wróżby znajdujące się w ciście.
- Włoskie dzieci ubrane w królewskie stroje otrzymują ciasteczka z wróżbą.

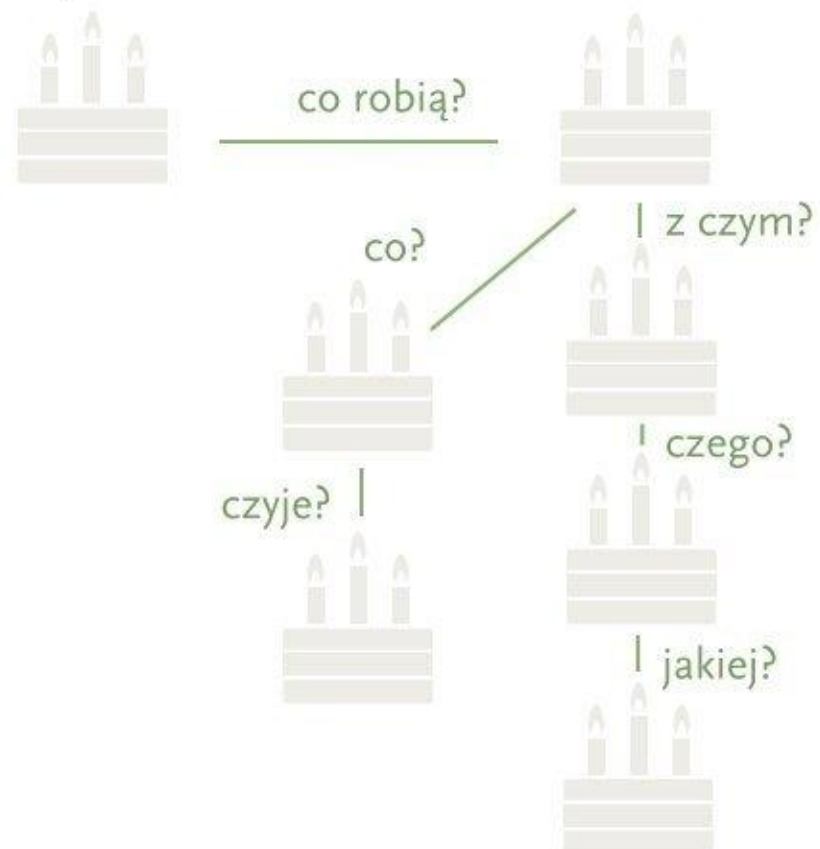

3. Uzupełnij schematy odpowiednimi elementami zdania.

- Pewna Amerykanka uczciła zasługi ojców.

- Francuzi święto babci łączą z piciem dobrej kawy.

4. Narysuj schematy podanych zdań.

- Moja młodsza siostra przygotowała oryginalny prezent dla rodziców.

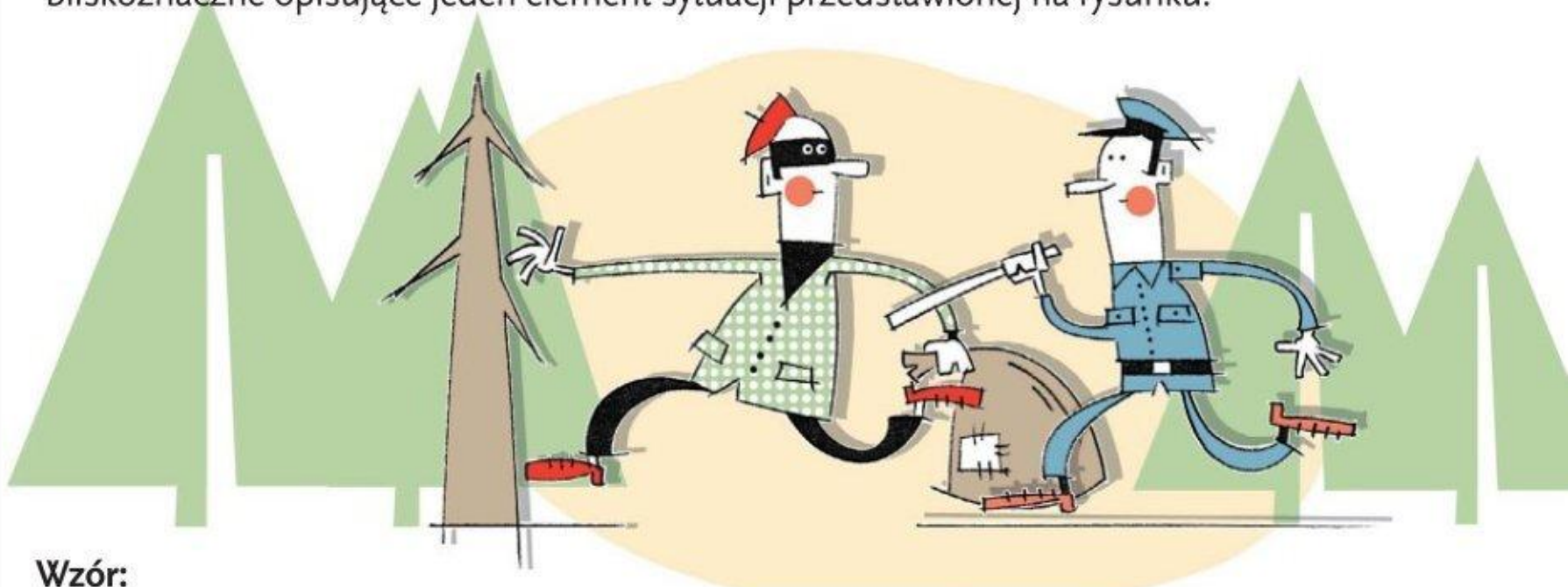
- Mama i tata rozpakowywali paczkę świąteczną przez godzinę.

Bliskie spotkania trzeciego stopnia... z wyrazami

O synonimach

- bór
- las
- mundurowy
- policjant
- puszcza
- stróż prawa
- ucieka
- zmyka
- zwiewa

1. Zapisz słowa z ramki w czterech grupach. W każdej grupie powinny się znaleźć wyrazy bliskoznaczne opisujące jeden element sytuacji przedstawionej na rysunku.

Wzór:

- oszust
- przestępca
- złodziej

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

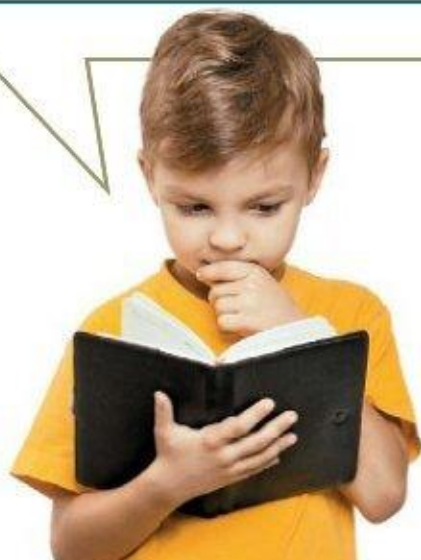
2. W każdej wypowiedzi zmień jedno zdanie, tak aby nie powtarzały się te same słowa. Wykorzystaj wyrazy bliskoznaczne.

doskonały • fantastyczny • figura • historia • interesujący
osoba • postać • wydarzenie • zdarzenie

To wyjątkowy bohater.
Bohater mi imponuje.

Ta przygoda mrozi krew w żyłach.
Takich przygód przeżył wiele.

To była świetna książka.
Świetnie mi się ją czytało.

3. Połącz podane zwroty z ich synonimami.

przeczytać jednym tchem

czytać od deski do deski

wyczytać coś w czyichś oczach

czytać w kimś jak w otwartej księdze

włożyć coś między bajki

nie wierzyć własnym oczom

z łatwością odgadywać czyjeś uczucia, nastrój i myśli

domyślić się czegoś na podstawie oznak

uznać coś za nieprawdopodobne

czytać w całości, bardzo dokładnie

być bardzo zdziwionym, zaskoczonym

przeczytać szybko, z zapałem

4. Dopisz wyrazy bliskoznaczne do podanych.

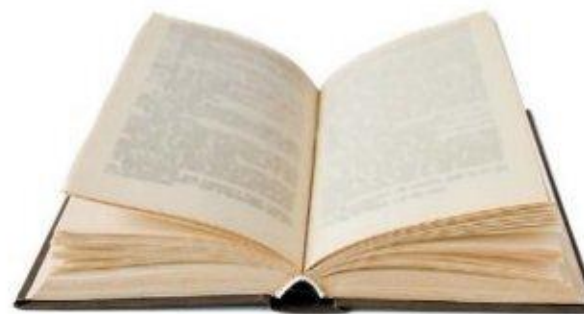
Pisarz _____

napisać _____

fantastyczną _____

powieść. _____

O mowie niewerbalnej

- gniew
- apatia
- radość
- błogość
- troska
- wzburzenie
- zadowolenie
- zgryzota
- złość
- zmartwienie
- znudzenie
- zobojętnienie

1. Dopasuj wypowiedzi z wkładki nr 3 do postaci przedstawionych na zdjęciach. Dopisz wyrazy bliskoznaczne z ramki nazywające emocje tych osób.

2. Dopasuj opisy uczuć z ramki do zachowania osoby, która:

- odwraca wzrok, dłonią zakrywa twarz _____
- patrzy z góry, ma wyniosłą minę _____
- wypowiada się z uznaniem, nie pozwoli powiedzieć o kimś złego słowa _____

- ma ochotę zapaść się pod ziemię
- patrzy na kogoś jak w obraz
- traktuje kogoś jak powietrze
- lekceważy drugą osobę
- zachwyca się kimś
- wstydzi się

Przepraszam, którędy do skarbów?

Mowa znaków

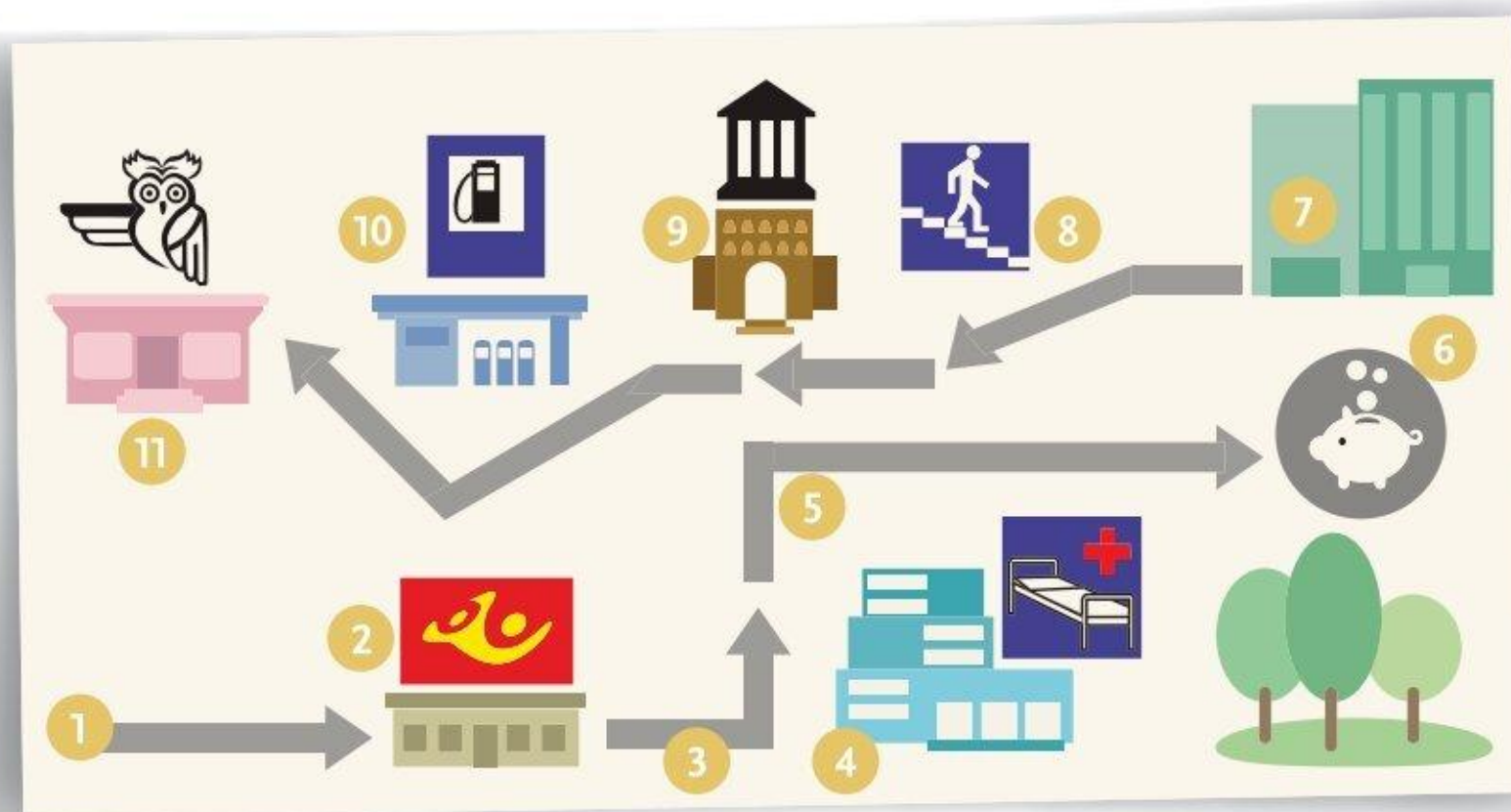
1. Skorzystaj z klucza i odczytaj, jakie słowa zostały zapisane alfabetem Morse'a, alfabetem Braille'a i znakami dla głuchoniemych. Wyjaśnij znaczenie utworzonych związków wyrazowych.

koronkowa • - • / - - - / - • • • / - - - / - / • - _____

bajońskie ⠠⠠⠠⠠⠠⠠ - _____

biały - _____

2. Obejrzyj rysunek i uzupełnij znajdujący się pod nim tekst, tak aby zawierał wskazówki, jak dotrzeć do miejsca, w którym są prawdziwe skarby.

Idź (1) _____, a kiedy miniesz (2) _____, skreć w (3) _____. Zaraz za (4) _____ skreć w (5) _____ i wejdź do (6) _____. Potem wyjdź drzwiami po (7) _____ stronie i idź do (8) _____. Zaraz za nim jest (9) _____. Wejdź tam i kup bilet na wystawę. Potem idź w stronę (10) _____. Gdy ją miniesz, wstąp do (11) _____ i wypożycz ciekawą _____.

Klucz do odpowiedzi

alfabet Braille'a

U Y M S
⠠⠠⠠⠠⠠⠠

alfabet Morse'a

A • - B - • • •
O - - - R • - •
T -

znaki dla głuchoniemych

K U R

Marzenia wszystkie, dalsze i bliskie

Pisownia wyrazów z rz

* **wyrazy pokrewne** – wyrazy, które należą do jednej rodziny i mają wspólną część znaczeniową.

1. Sprawdź, czyje marzenia są podobne. Połącz po dwie wypowiedzi, w których znajdują się wyrazy pokrewne* zawierające litery **rz** oraz **r**. Następnie pokoloruj te litery w odnalezionych słowach. Skorzystaj ze wzoru.

Chciałabym, żeby wiatr rozpędził chmur**ry**.

Wzór:

Chciałabym, żeby przestało się chmur**zyć**.

Chciałabym kupić kurtkę ze skó**ry**.

Chciałabym otwierać kolejne sklep**y**.

Chciałabym kupić skó**rz**ane buty.

Chciałabym otworzyć salon samochodow**y**.

Chciałabym, żeby uważano mnie za mądr**ę** osobę.

Chciałabym mądr**e** odpowiadać na lekc**j**ach.

■ Uzupełnij zasadę ortograficzną.

Dwuznak piszemy, gdy w wyrazach pokrewnych wymienia się na .

2. Uzupełnij odpowiednimi literami rymowanki początkującego poety Jerzego. Pod każdą ramką zapisz słowa, które uzasadniają pisownię uzupełnionych wyrazów.

Chciałbym z głową w chmu___e śpiewać w małym chó___e
i w porannej po___e chłodzić się na dwo___e.

Wolę grać na kompute___e, siedząc sobie na krate___e,
ale muszę na rowe___e jechać wprost na pojezie___e.

Mam chęć znaleźć wzo___ec i wrócić na dwo___ec,
ale ciągle siedzę w biu___e u siebie na gó___e.

■ Uzupełnij zasadę ortograficzną.

Dwuznak piszemy, gdy w innych formach wyrazu wymienia się na .

3. Odgadnij, kim są osoby stojące na przystanku. Wpisz odpowiednie nazwy obok opisów i podkreśl w nich części **-arz**, **-erz**, którymi kończą się te wyrazy.

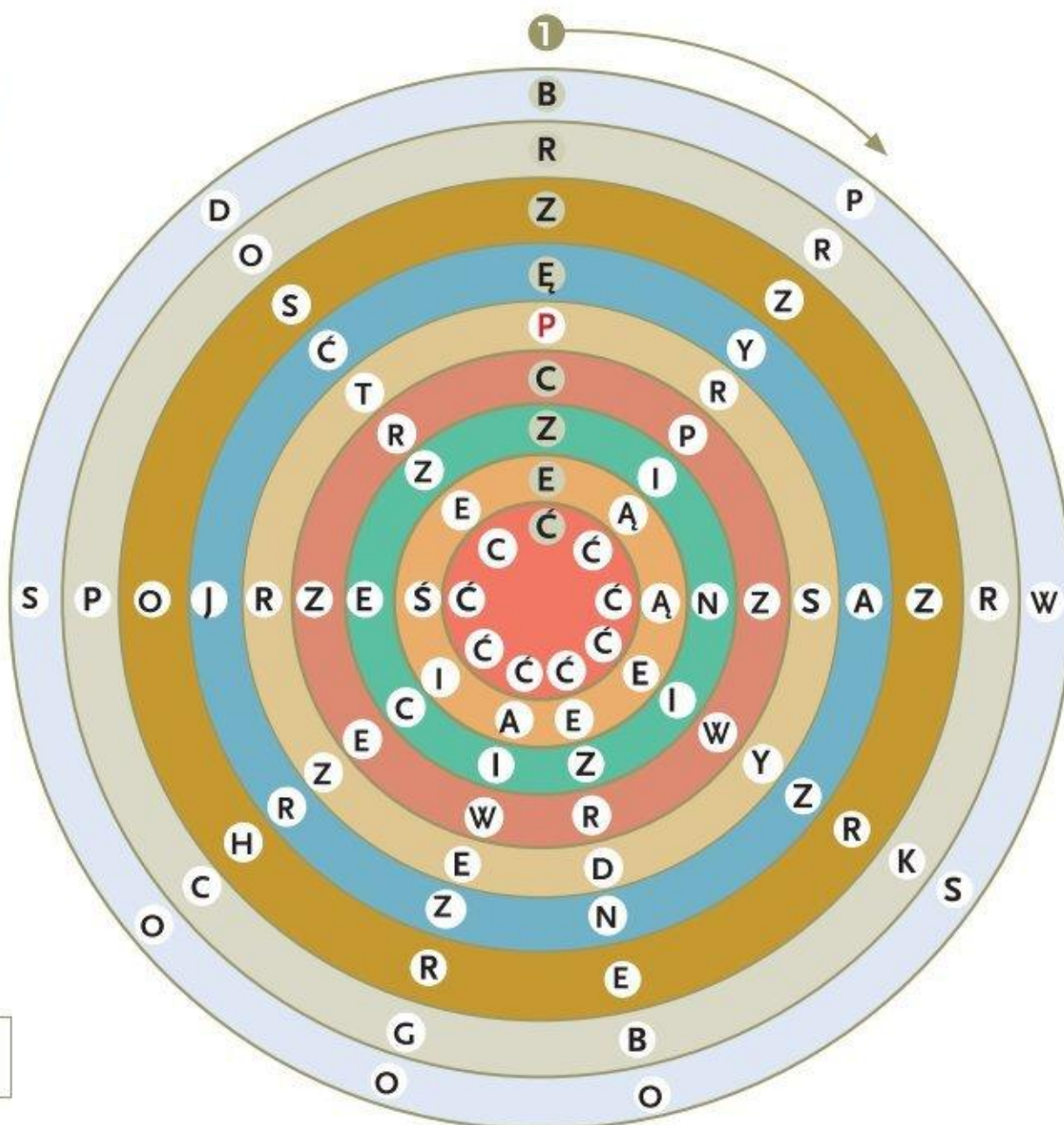
- chce ugotować bigos na obiad – _____
- musi sprzedać leki pacjentowi – _____
- zaprezentuje na scenie taniec nowoczesny – _____
- wyobraża sobie, że otrzyma Literacką Nagrodę Nobla – _____
- nie chce się spóźnić na zbiórkę drużyny – _____
- marzy o wystąpieniu w turnieju rycerskim – _____
- za tydzień wypłynie w morze – _____

■ Uzupełnij zasadę ortograficzną.

Dwuznak piszemy w zakończeniach oraz wyrazów rodzaju męskiego nazywających wykonawców czynności.

4. Mistrz łucznictwa Wawrzyniec chce ustrzelić jak najwięcej słów. Aby mu w tym pomóc, wyszukaj i zaznacz zbędną literę w każdym wyrazie na tarczy. Odrzucone litery wpisz kolejno w kratki i odczytaj wyraz zawierający dwuznak **rz**.

P								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Zaznacz osoby zadowolone z upominków. W opisach prezentów podkreśl wyrazy z **rz** po spółgłosce. W nazwach zadowolonych solenizantów i w opisach ich upominków znajdują się zestawy tych samych spółgłosek.

Wzór: przemiły Wawrzek – przepyszny miód wrzosowy ☺

- trzyletni Krzyś – iskrzący się przyrząd do odmierzania kroków _____
- dojrzały Grzegorz – przejrzałe brzoskwinie zerwane przed tygodniem z drzewa _____
- chrząkający Przemysław – lek przeciwgorączkowy od rodziców chrzestnych _____
- brzdąc Andrzejek – głośno brzęcząca zabawka z drewna modrzewiowego _____

■ **Uzupełnij wniosek dotyczący zasad pisowni rz.**

Dwuznak piszemy po spółgłoskach:

	, np. _____,		, np. _____,		, np. _____,
	, np. _____,		, np. _____,		, np. _____,
	, np. _____,		, np. _____,		, np. _____.

6. Napisz, co mogły kupić przedstawione osoby. Dopasuj do każdej osoby wyrażenia z ramki. Podkreśl w tych wyrazach grupy spółgłosek pisanych inaczej, niż podaje reguła ortograficzna z ćwiczenia 5.

**GOSPODARZ
KAZIMIERZ**

**GOSPODYNIA
KATARZYNA**

ICH SYNEK
JERZY

- bułeczki pszenne z makiem
- ciastka w kształcie pszczołki
- mąka pszenna na tort
- mleczko pszczele do pielęgnacji twarzy
- nowy ul z rojem pszczoł
- worek pszenicy do siewu

7. Przyłóż lusterko do zdjęć i odczytaj w nim kolejne wyrazy z dwuznakiem **sz** po spółgłosce. Ułóż z tymi słowami zdania o swoich marzeniach.

[illegible]

* **synonimy** – wyrazy, które mają bardzo podobne znaczenie; wyrazy bliskoznaczne.

Wzór:

- **pozorny, fałszywy** – rzekomy
- **czubek, szczyt** – _____
- **czystość, ład** – _____
- **zyskać na czymś, mieć pożytek z czegoś** – _____
- **mieć władzę, panować** – _____
- **nawałnica, sztorm** – _____
- **wypoczęty, pełen werwy** – _____
- **powiedzieć, odezwać się** – _____
- **tłum, gromada, wielka liczba ludzi** – _____
- **wyjaśnienie, omówienie** – _____

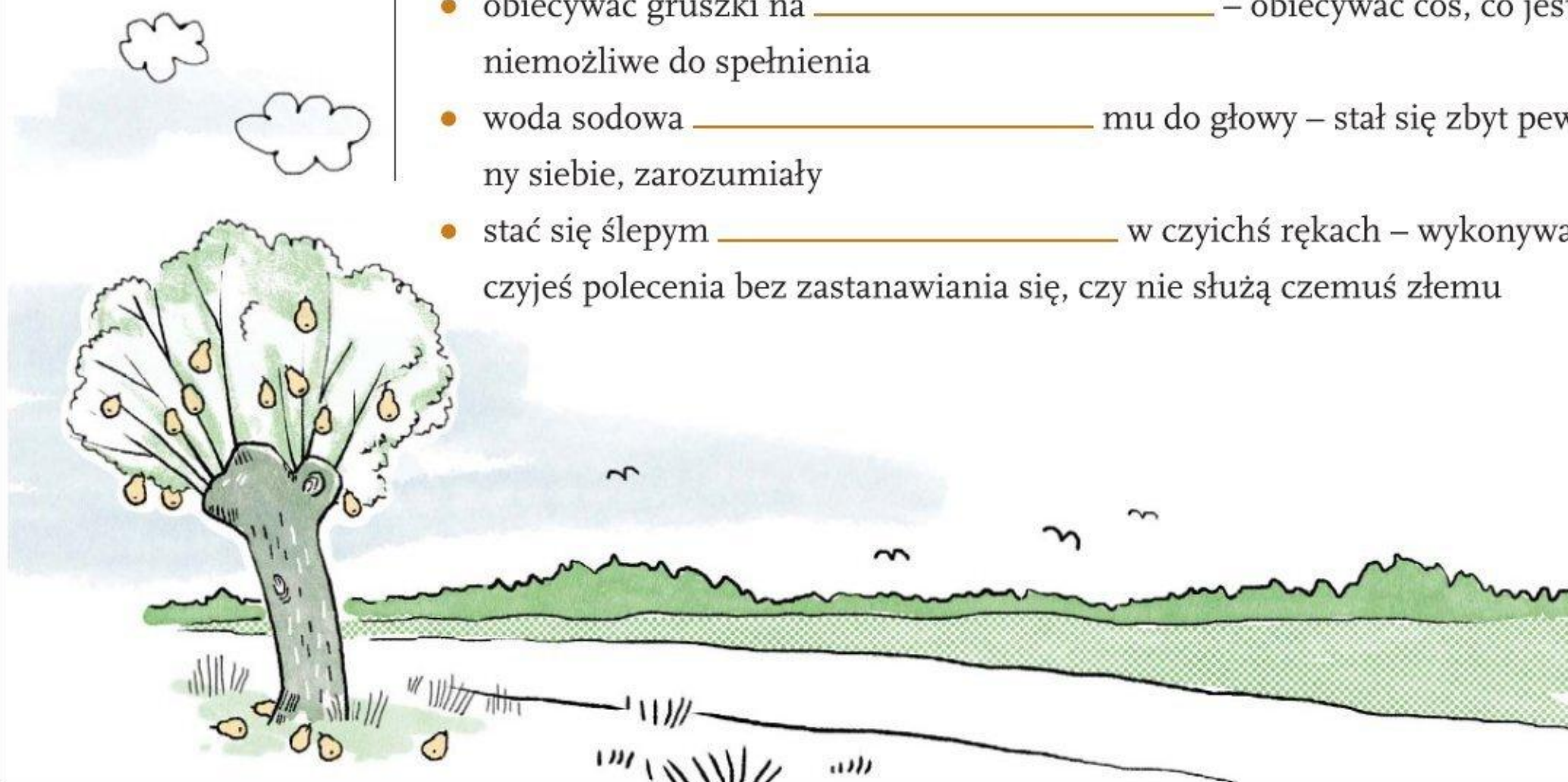
8. Małgorzata i Włodzimierz chcą zostać detektywami. Na razie poszukują różnych wyrazów.

a. Pomóż im odnaleźć synonimy* podanych określeń. Zaznacz słowa w diagramie i wpisz obok, zgodnie z wzorem.

S	R	Z	Ę	W	S	A	C	H
K	W	I	E	I	R	Z	K	R
O	B	I	B	E	R	E	O	Z
R	U	D	U	R	Z	E	M	E
Z	P	O	R	Z	Ą	D	E	K
Y	R	Z	Z	C	D	R	N	O
S	Y	Ł	A	H	Z	Z	T	M
T	A	N	A	O	I	E	A	Y
A	R	Z	Ę	Ł	Ć	S	R	D
Ć	Z	R	Z	E	C	Z	Z	I
R	Z	E	Ś	K	I	A	E	M

b. Odczytaj poziomo wyrazy utworzone z liter, które pozostały po wykreśleniu. Wpisz je kolejno w luki, tak aby powstały poprawne związki wyrazowe.

- chodzić na _____ – bardzo się starać, zabiegać o coś
- obiecywać gruszki na _____ – obiecywać coś, co jest niemożliwe do spełnienia
- woda sodowa _____ mu do głowy – stał się zbyt pewny siebie, zarozumiały
- stać się ślepym _____ w czyichś rękach – wykonywać czyjeś polecenia bez zastanawiania się, czy nie służą czemuś złemu

9. Przejdź wyznaczone trasy labiryntu, aby sprawdzić, o jakich trofeach* marzą ludzie wykonujący różne zawody. Pokoloruj wszystkie dwuznaki **rz** na **zielono**, a **sz** po spółgłoskach – na **czerwono**.

* **trofeum** – nagroda otrzymana w jakichś zawodach lub konkursie.

Mistrzowie pióra:
trasa z wyrazami zawierającymi **rz** po spółgłoskach

Aktorzy:
trasa z wyrazami, w których wyjątkowo piszemy po spółgłoskach dwuznak **sz**

Piłkarze:
trasa z wyrazami zakończonymi na **-arz, -erz**

Dziennikarze:
trasa z wyrazami zawierającymi **rz** niewymienne

Piosenkarze:
trasa z wyrazami zawierającymi **rz** wymienne

Puchary i Nagrody:
Puchar Świata FIFA
nagrada Grammy
Literacka Nagroda Nobla
Nagroda Akademii Filmowej
Nagroda Pulitzera

Literka ż z premierą – w konkursach przed kamerą

Pisownia wyrazów z ż

1. Do studia telewizyjnego przybyli Bożena, Grażyna, Elżbieta, Błażej i Ambroży, aby wziąć udział w konkursie „Wiedza na sprzedaż – literze ż się nie dasz”. Odgadnij, skąd przyjechali. W tym celu przeczytaj ich prezentacje i podkreśl w nich wyrazy z ż. Policz podkreślone słowa. Skorzystaj z klucza do odpowiedzi.

Jestem strażnikiem miejskim. Do udziału w konkursie namówiła mnie żona. Cóż, wierzy we mnie, więc muszę wygrać. Na pewno mi się uda!

Błażej

Mnie nakłonił mąż. Również użył różnych argumentów. Ja raczej nie liczę na wygraną. Cieszę się, że mogę wystąpić w telewizji.

Grażyna

Bożena

Nie jestem taki próżny, ale też zależy mi na wygranej, chociaż może być ciężko. W tym gronie jestem jedynym przedstawicielem młodzieży.

Ambroży

Elżbieta

Otóż to! Ja też! To duża radość, ale i wyzwanie. Żal, żeby nie skorzystać. Pracuję jako położna.

Proszę państwa, żadne z was nie wygra. To ja zwyciężę! Jestem reżyserką tego konkursu. Żartowałam...

Klucz do odpowiedzi

Żyrardów – 3 wyrazy z literą ż.

Leżajsk – 4 wyrazy z literą ż.

Łomża – 5 wyrazów z literą ż.

Żnin – 6 wyrazów z literą ż.

Giżycko – 7 wyrazów z literą ż.

Bożena – _____

Grażyna – _____

Elżbieta – _____

Błażej – _____

Ambroży – _____

2. Pierwszym zadaniem uczestników konkursu było dopasowanie reguł ortograficznych do przykładów podanych w kolejnych zwrotkach wiersza. Przeczytaj rymowanki z wkładki nr 4, a następnie naklej je w odpowiednich miejscach. Podaj własne przykłady ilustrujące przytoczone reguły.

Marcin Brykczyński, Jak się nie bać ortografii...

Czas na **ż** już, **ż** jak **ż**ycie,
ż – co kropkę ma na szczycie.

WKLEJ

Spójrz, łody**ż**ka rosła mała,
a dziś się łody**g**ą stała. [...]

WKLEJ

Gdy w dru**ż**ynie dru**h**ów mało,
spytaj śmiało, co się stało.

WKLEJ

Co dzień rano wo**ż**ę kozę
na pastwisko moim wo**z**em.

WKLEJ

Jeśli gro**ż**ą ci wytrwale,
gro**ż**bą się nie przejmuj wcale.

WKLEJ

Tam, gdzie księ**ż**a chodzą drogą,
ludzie księ**d**za spotkać mogą.
Gdy mosię**ż**ny dzwon uderzy,
mosię**d**z się ze złotem mierzy.

WKLEJ

Poszła wę**ż**szą drogą gąska,
bo się czuła bardzo wą**s**ka.
Był raz ksią**ż**ę znany z męstwa,
który zdobył aż trzy księ**ś**twa. [...]

3. Uczestnicy programu mieli znaleźć różnice między rysunkami. Wpisz nazwy zaznaczonych na rysunkach przedmiotów różniących się wielkością. Pomoże ci wzór. Pokoloruj w każdym zestawie literę **ż** i **tę**, która uzasadnia jej pisownię.

Wzór: 1. struga wody

2. szeroka _____ dymu

3. czerwona _____

4. gruba _____

5. wyciągnięta _____

6. olbrzymia _____

7. duży _____ Neptuna

– strużka wody

– wąska _____ dymu

– czerwona _____

– cienka _____

– schowana _____

– malutka _____

– mały _____ Neptuna

4. W kolejnej rundzie zawodnicy mieli odszyfrować wyrazy i uzupełnić nimi podane związki wyrazowe. Wykonaj z nimi to zadanie.

🔴	♣️	✕	🔹	🌸	▼	🔹	♠️	☀️	🔹	✱	🌟	✱
ż	l	ł	n	r	e	a	z	m	d	w	n	i

🌸 ▼ ✱ 🔹 🔴

♠️ ▼ ♣️ 🔴 🔹 ✕

🔹 🌸 🔴 ▼ 🌟 ✱ ▼

☀️ 🔹 ✕ 🔴

• wziąć _____

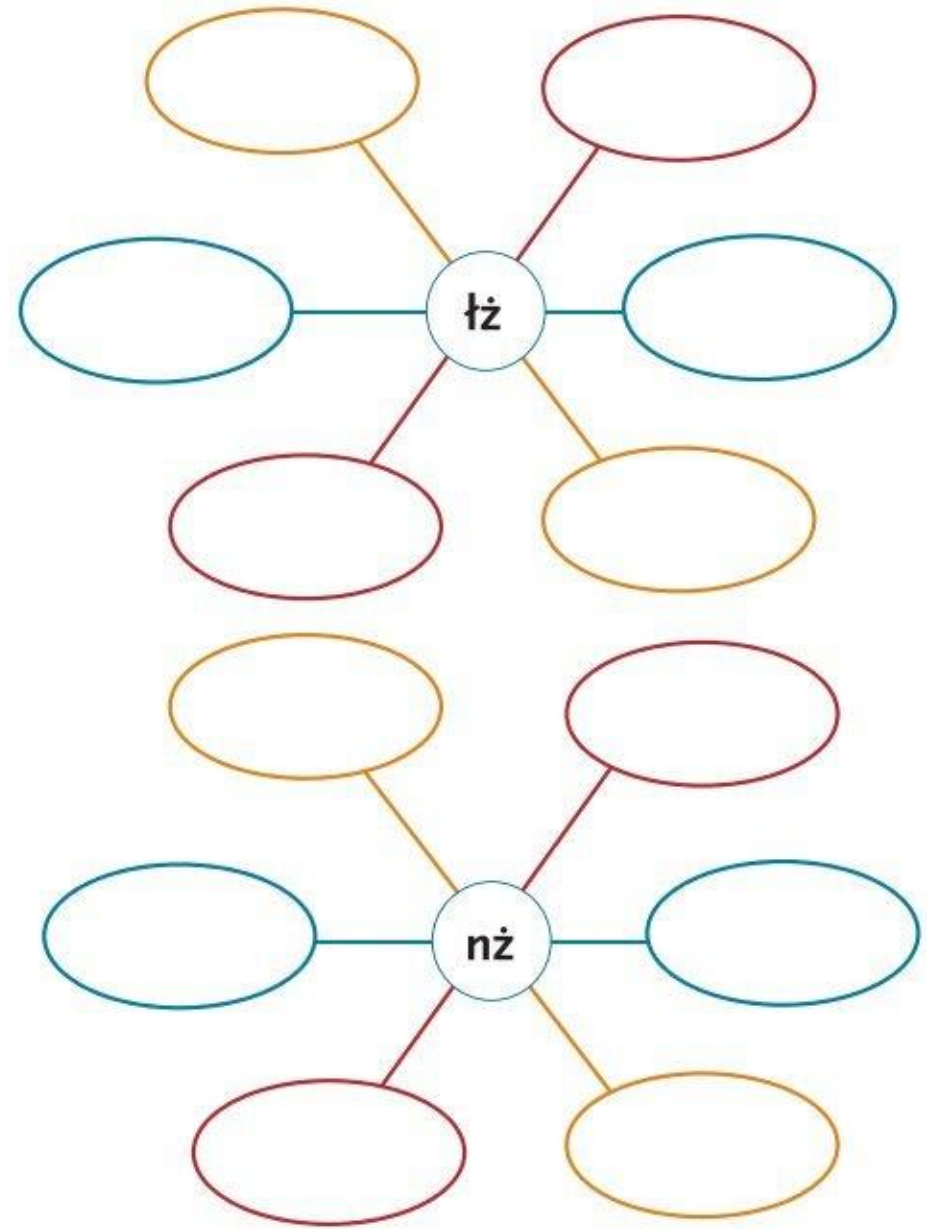
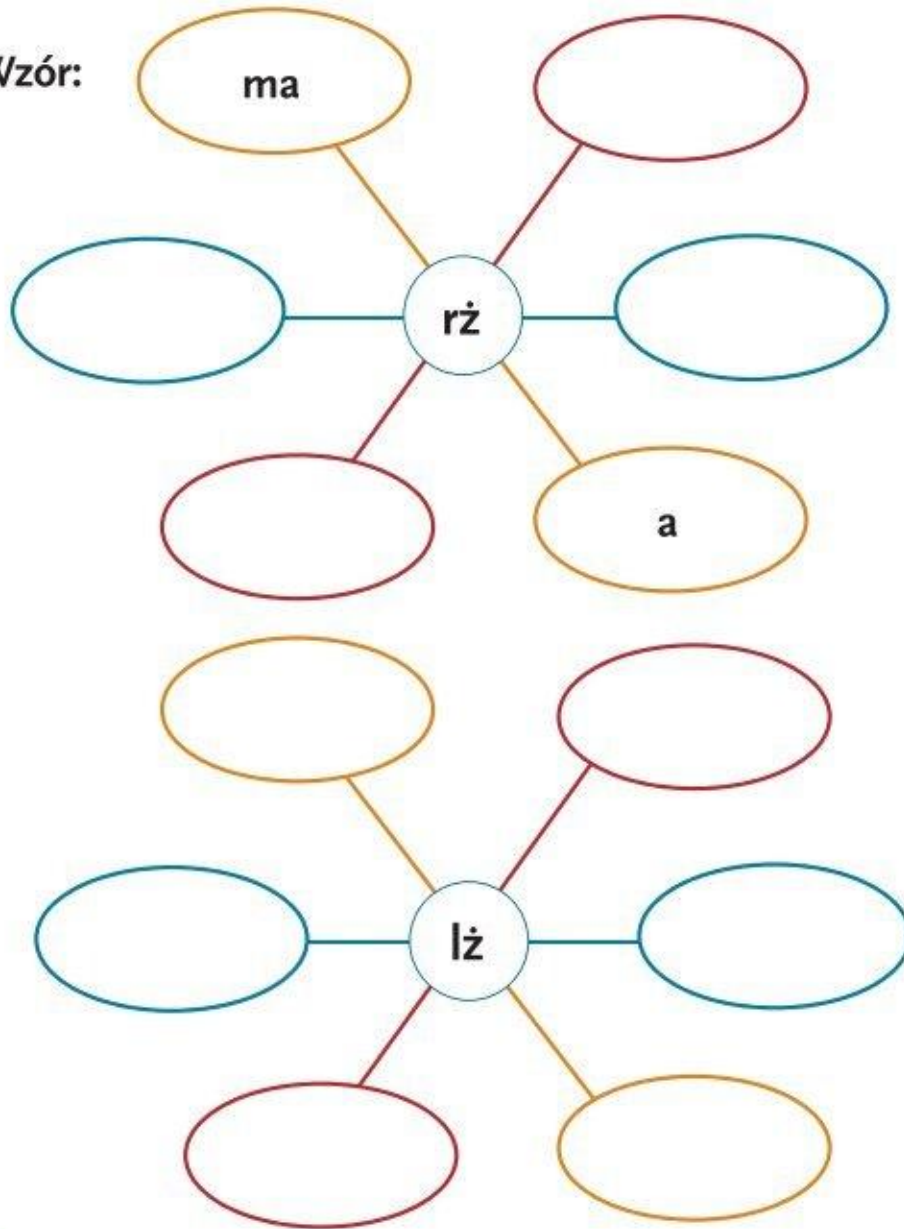
• mróz _____

• _____ rąk

• _____ morski

5. Kolejna konkurencja polegała na wpisywaniu słów z zestawem podanych spółgłosek w środku wyrazu. Sprawdź, ile przykładów uda się ułożyć tobie.

Wzór:

6. Wykonaj następane zadanie konkursowe. Podkreśl wyrazy zawierające głoskę **dż**. Następnie ułóż je w kolejności alfabetycznej.

Dżokej w dżinsach z gadżetami
 jazdę w dżungli ćwiczył z nami.
 Wiezorami w brydża grywał,
 mocno klęski swe przeżywał.
 Gdy odjeżdżał, czując trwogę,
 to drożdżówkę wziął na drogę.

7. Pomóż uczestnikom dobrać odpowiednie związki wyrazowe do wypowiedzi. Wykorzystaj sformułowania z ramki. Podkreśl wszystkie wyrazy zawierające **ż**.

- chodzę własnymi ścieżkami • kujmy żelazo, póki gorące • mam węża w kieszeni • poruszałem się w żółtym tempie • złapałam wiatr w żagle

Zwykle chodzę żwawym krokiem, ale dziś poszedłem wyjątkowo wolno.

Okoliczności nam sprzyjają. Załatwmy jeszcze tę sprawę.

Jestem niezależna. Sama podejmuję ważne decyzje.

Zawsze żałuję wydawanych pieniędzy.

Po tej podróży nabrałam ochoty do działania.

8. Każdy z przybyłych do studia wylosował zestaw wyrazów, wśród których znalazł się jeden niepasujący do pozostałych. Pomóż wykreślić intruza. Zastąp go słowem mogącym się znaleźć w zestawie i zawierającym literę **ż**.

- zwierzęta, żubr, żbik, _____
- pokrzywa, jeżyna, żonkil, _____
- pierożki, talerz, żurek, _____
- różowy, beżowy, brzoskwiniowy, _____
- kożuch, kołnierz, żakiet, _____

9. Uczestnicy programu wysłuchali dwóch piosenek. Ci, którzy wybrali *Kocham cię, życie*, szukali w diagramie wyrazów zawierających częśćkę *życie*, ci zaś, którzy woleli słuchać *Pięknie żyć*, szukali wyrazów z częścią *żyć*. Wykreśl z diagramu słowa z obydwoi częściami i zapisz je pod właściwymi wyrazami. Niewykreślone litery czytane kolejno utworzą cztery nowe słowa.

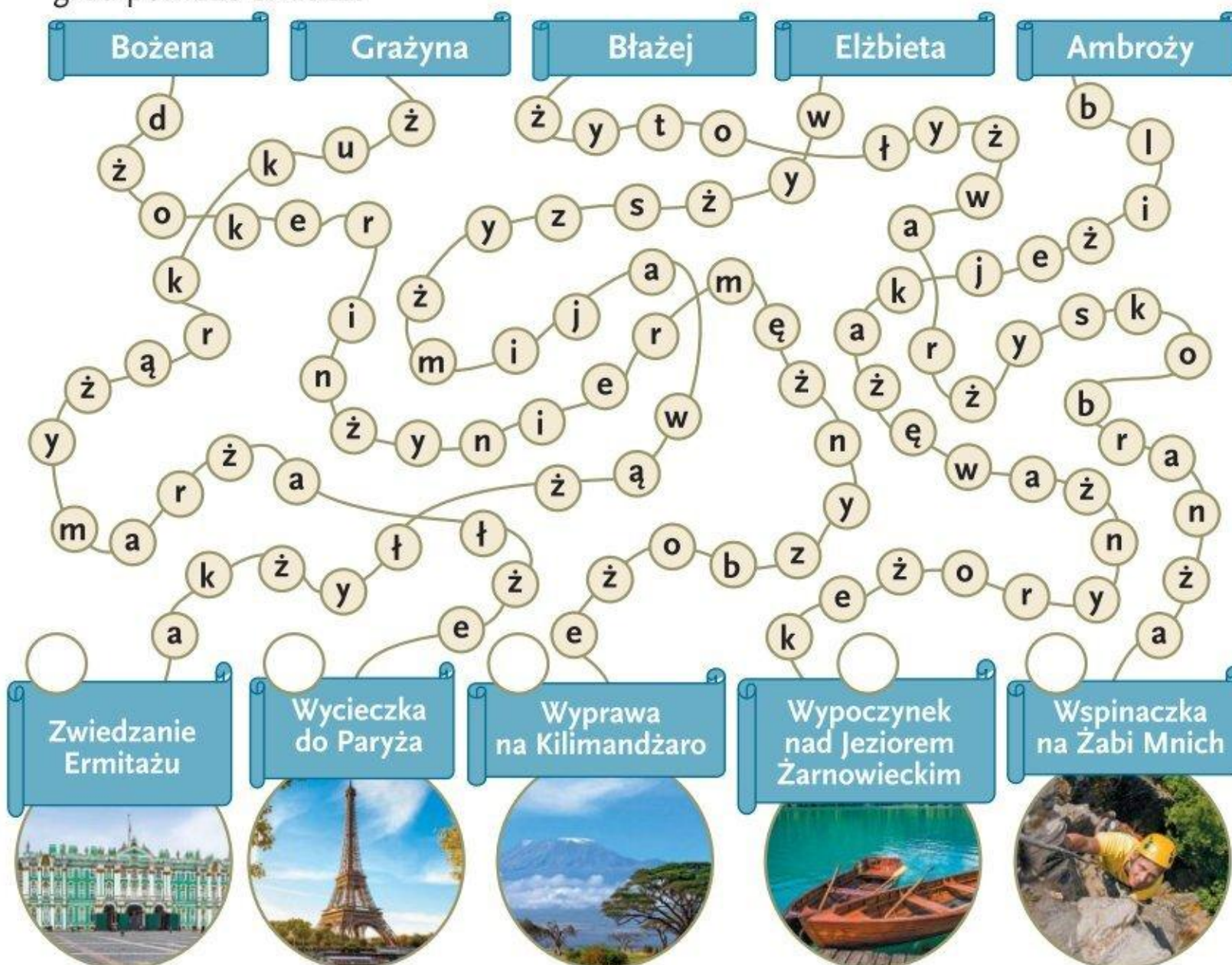
z	d	ą	ż	y	ć	d	u
ż	a	l	o	p	p	o	ż
o	ż	y	d	t	o	ż	y
e	z	a	ł	o	ż	y	ć
k	ż	ą	o	d	y	c	a
s	p	o	ż	y	c	i	e
z	a	ż	y	c	i	e	ć
ż	a	ł	ć	o	e	ś	ć

• życie

• żyć

dodatkowe słowa: _____, _____, _____, _____

10. Zapisz, jakie nagrody zdobyli uczestnicy konkursu. Przejdź przez labirynt – układaj słowa z kolejnych liter nanizanych na sznurki. W odgadnięciu kolejności nagród pomoże ci klucz.

Klucz do odpowiedzi

I nagroda – sznurek z wyrazami zawierającymi **ż** jako element dwuznaku **dż**, **ż** po spółgłosce **n**, **ż** wymienne oraz niewymienne.

II nagroda – sznurek z wyrazami zawierającymi **ż** niewymienne, wymienne oraz po spółgłoskach **r**, **ł**.

III nagroda – sznurek z wyrazami zawierającymi **ż** wymienne oraz niewymienne.

IV nagroda – sznurek z wyrazami zawierającymi **ż** niewymienne oraz **ż** po spółgłoskach **r**, **n**.

V nagroda – sznurek tylko z wyrazami zawierającymi **ż** wymienne.

Bohaterowie książkowi przedstawiani uczniowi

Pisownia wyrazów z *rz* i *ż*

1. Uporządkuj książki z wkładki nr 5 według podanych wskazówek.

Regał tytułów z <i>rz</i>			
półka tytułów z <i>rz</i> wymiennym	półka tytułów z <i>rz</i> niewymiennym	półka tytułów z <i>rz</i> pisanym po określonych spółgłoskach	półka tytułów z <i>wyjątkami</i>
WKLEJ	WKLEJ	WKLEJ	WKLEJ

Regał tytułów z <i>ż</i>			
półka tytułów z <i>ż</i> wymiennym	półka tytułów z <i>ż</i> niewymiennym	półka tytułów z <i>ż</i> pisanym po określonych spółgłoskach	półka tytułów z dwuznakiem <i>dż</i>
WKLEJ	WKLEJ	WKLEJ	WKLEJ

2. Rozszyfruj, kim są bohaterowie baśni Hansa Christiana Andersena. Skorzystaj z tabeli szyfranta. Objaśnij zasady związane z pisownią **rz** i **ż**.

♣ ₄	♠ _I	♫ ₃	♣ ₅	♣ ₇	♣ ₄	♣ ₅	♣ ₇	♣ ₄	♠ ₅

♣ ₄	♣ ₇	♫ ₄	♠ _I	♫ ₃	♣ ₅

♣ ₆	♣ _I	♣ ₇	♣ ₅	♣ ₃	♫ ₃	♫ ₇	♣ ₇	♣ ₆	♣ ₄	♣ ₅	♠ ₇	♣ ₆

♠ ₇	♫ ₃	♣ ₅	♠ _I	♠ ₇	♫ ₃	♣ ₇	♣ ₅	♣ ₄

♫ ₆	♣ ₆	♣ ₂	♠ _I	♫ ₃	♣ ₅	♣ ₄	♫ ₄	♣ ₅	♫ _I	♣ ₆	♣ ₆	♫ ₃	♣ ₇	♣ ₇	♣ ₄

♣ ₆	♣ ₅	♠ ₅	♣ ₇	♣ _I	♣ ₄	♣ ₄	♣ ₆	♣ ₂	♣ ₆	♣ ₂	♠ ₅	♠ _I	♣ ₄	♣ ₄

♣ ₇	♣ ₆	♣ ₂	♣ ₄	♠ ₅	♣ ₇	♫ ₃	♣ ₅

Tabela szyfranta

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
♣	a	ą	b	c	ć	d	e
♠	ę	f	g	h	i	j	k
♣	l	ł	m	n	ń	o	ó
♫	p	q	r	s	ś	t	u
♣	v	w	x	y	z	ż	ź

Hans Christian Andersen

- chórzysta
- drzewny
- jeżyna
- naprężyć
- pieniężny
- przemykać
- przemądrzały
- sprzeczka
- twarożek
- zawietrzna
- zażyć
- zwilżony

- Zatrważający pejzaż nocny
- O zmierzchu na wrzosowisku

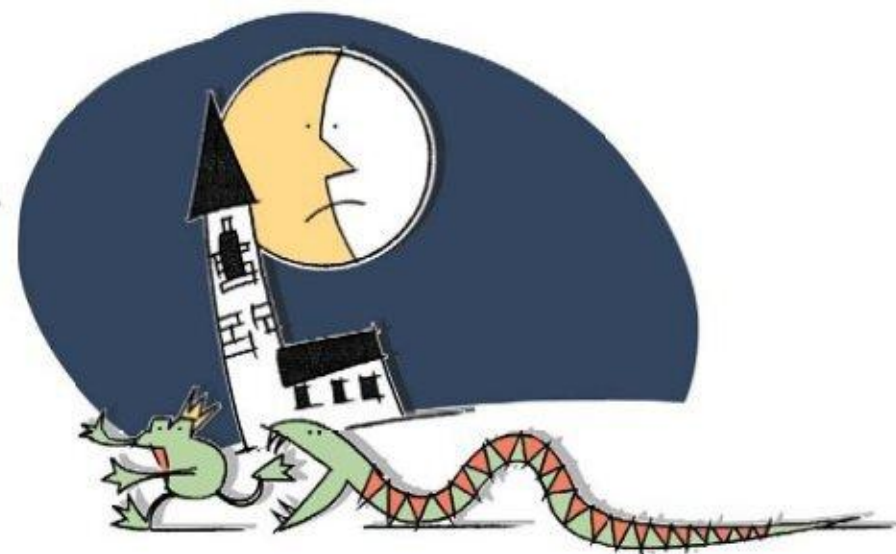
- niedołączny starzec
- ważny żołnierz
- podejrzliwy książę
- oburzony żartok

3. Wejdź w rolę poety. Do wyrazów w ramce dobierz rymujące się z nimi słowa podane na marginesie. Zaznacz **na zielono** dwuznak **rz**, a **na czerwono** literę **ż**.

Rymujące się wyrazy			
gitarzysta	–	pierożek	–
rzeczka	–	drużyna	–
powietrzna	–	urazony	–
rzewny	–	mosiężny	–
przełykać	–	ważyć	–
niedojrzały	–	zwyciężyć	–

4. Obejrzyj rysunki przedstawiające scenerię niesamowitych zdarzeń. Podpisz te elementy, które w swojej nazwie mają **rz** lub **ż**. Oceń, który autor bardziej lubi literę **rz**, a który woli **ż**, i zatytułuj ich prace (skorzystaj z propozycji zamieszczonych w ramce).

orzech

5. Podpisz postacie na rysunkach określeniami z ramki umieszczonej na marginesie.

6. Przeczytaj wypowiedzi postaci. Wypisz wyrazy, które brzmią tak samo, ale są inaczej zapisane. Tam, gdzie to możliwe, podaj uzasadnienie ich pisowni.

W tym roku planuję wyjazd nad morze. Już słyszę szum morskich fal...

A może zabrałabyś mnie ze sobą. Mogę nosić twoje bagaże.

• _____, bo _____ • _____, bo _____

Przedwczoraj obejrzałem film „Dwie wieże”. Trwał prawie cztery godziny!

Nie wierzę ci. Przecież ty nie potrafisz wytrzymać nawet pięciu minut w jednym miejscu.

• _____, bo _____ • _____, bo _____

Na obiad babcia każe podać wieprzowinę z żurawiną, żeberka z chrzanem i żur z kiełbasą.

Nie boisz się? Natura karze takich jak ty – mięsożerców.

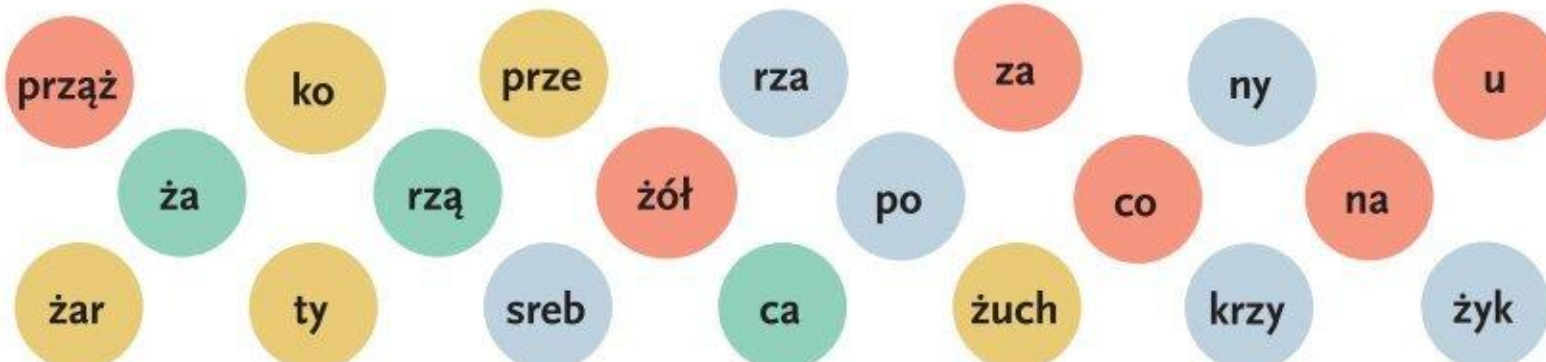
• _____, bo _____ • _____, bo _____

7. Ułóż z rozsypanek sylabowych wyrazy. Wpisz je w odpowiednie miejsca, aby utworzyć poprawne związki wyrazowe. Podkreśl słowa, które zawierają zarówno dwuznak **rz**, jak i literę **ż**.

Spis przedmiotów wystawionych na sprzedaż:

- _____ się kula,
- _____ przez mole,
- _____ na szyję,
- _____ .

8. Wymyśl i zapisz w zeszycie historyjkę, w której ważną rolę odegrają wybrane przedmioty z poprzedniego ćwiczenia.

Wędrówka przez słówka

Pisownia wyrazów z ó

1. Róża i Józiu rozmawiają o planach na weekend. Podkreśl w ich wypowiedziach pary wyrazów: słowa, w których występuje litera **ó**, oraz wyrazy pokrewne, w których **ó** wymienia się na inną samogłoskę.

Halo, Józiu? Co zamierzasz robić w piątkowy wieczór?

Powtórz, proszę, słabo cię słyszę. Albo twoja mowa jest niewyraźna.

Tylko ty jesteś moim przyjacielem. Wracaj szybko!

Mówiłem ci już, po południu gram w piłkę nożną na dworze. Wieczorem możemy pograć w gry słowne.

Ile razy mogę powtarzać? Kiedy wrócę po meczu, zadzwonię. Ty też idź na dwór. Pospaceruj z przyjaciółkami.

Brakuje mi słów! To będzie krótki mecz, nie mogę go skracać, ale postaram się być jak najwcześniej.

■ Uzupełnij wniosek.

Literę **ó** piszemy, gdy w innych formach tego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na:

, np. _____,

, np. _____,

, np. _____.

2. Dwójka przyjaciół zaczęła spotkanie od gry w skojarzenia. Pobaw się z nimi i dopisz do zestawu słów wyraz pasujący do pozostałych, zawierający **ó** wymienne.

- pszczoła, słoik, *Kubuś Puchatek* – _____
- zima, temperatura, *Królowa Śniegu* – _____
- liczba, szczęście, *Tydzień* – _____
- kałamarz, atrament, *Bajki Babci Gąski* – _____
- dom, powitanie, *Koniec wakacji* – _____

3. Na fragmencie planszy do gry w scrabble zostały wolne miejsca. Wpisz wyrazy umieszczone na marginesie i policz, ile dodatkowych punktów zdobędziesz.

			b						s
			ó		o	s	ó	l	ó
	w	ó	r						w
						m	ó	j	k
o	z	ó	r						a
							s	ł	ó
z	n	ó	w			b			
			r			a		w	
			ó			w		z	
	r	ó	g			ó		ó	
						ł		r	ó
								w	

- ósemka
- ów
- ówczesny
- ówdzie

Klucz do odpowiedzi

Ó – 3 punkty.

Spółgłoska – 2 punkty.

Samogłoska inna niż ó – 1 punkt.

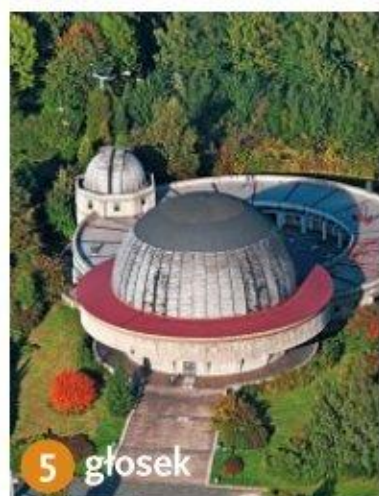
4. Józio przygotował zagadkę dla Róży. Ma ona połączyć nazwy miast ze zdjęciami budynków, które się w nich znajdują. Pomóż dziewczynce wykonać to zadanie. Skorzystaj z informacji o liczbie głosek w nazwach miejscowości. Powiedz, co łączy te nazwy, i podaj podobny przykład.

Kraków

Pacanów

Chorzów

Radzionków

5 głosek

Planetarium
Śląskie

8 głosek

Muzeum
Chleba

6 głosek

Uniwersytet
Jagielloński

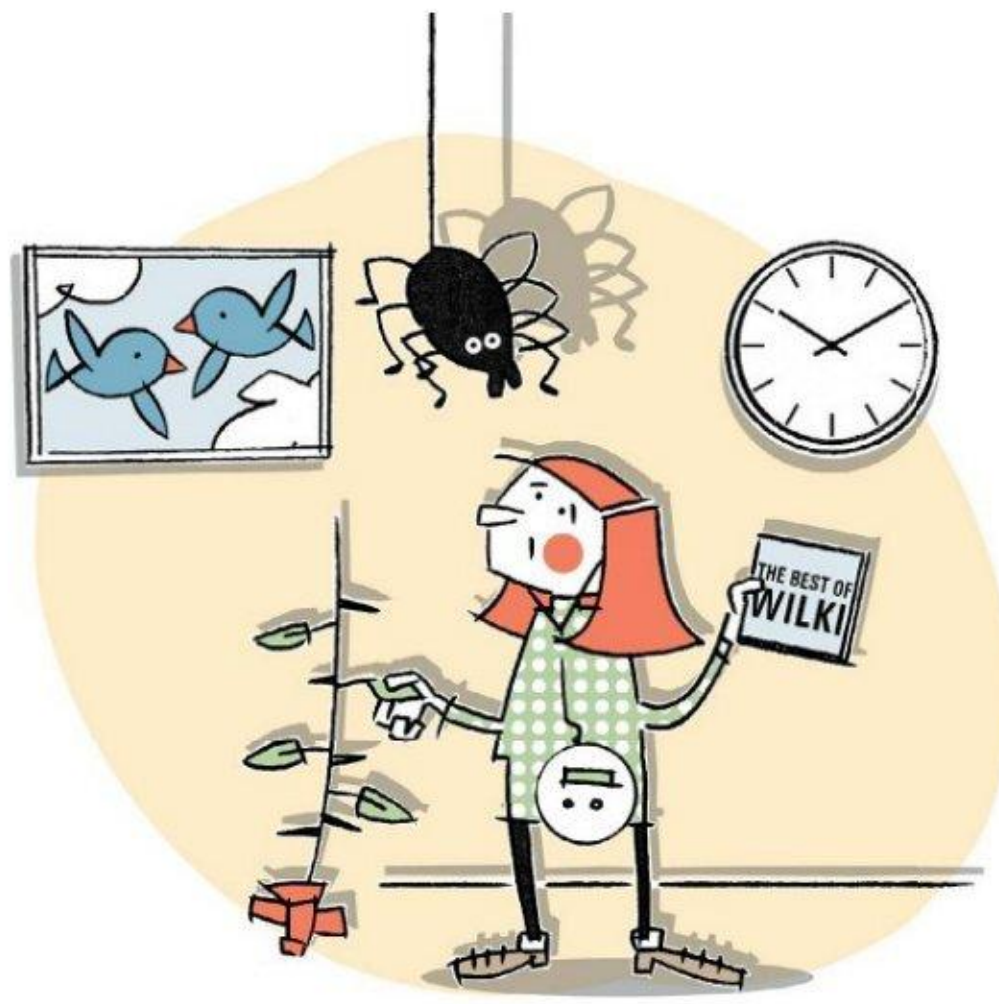
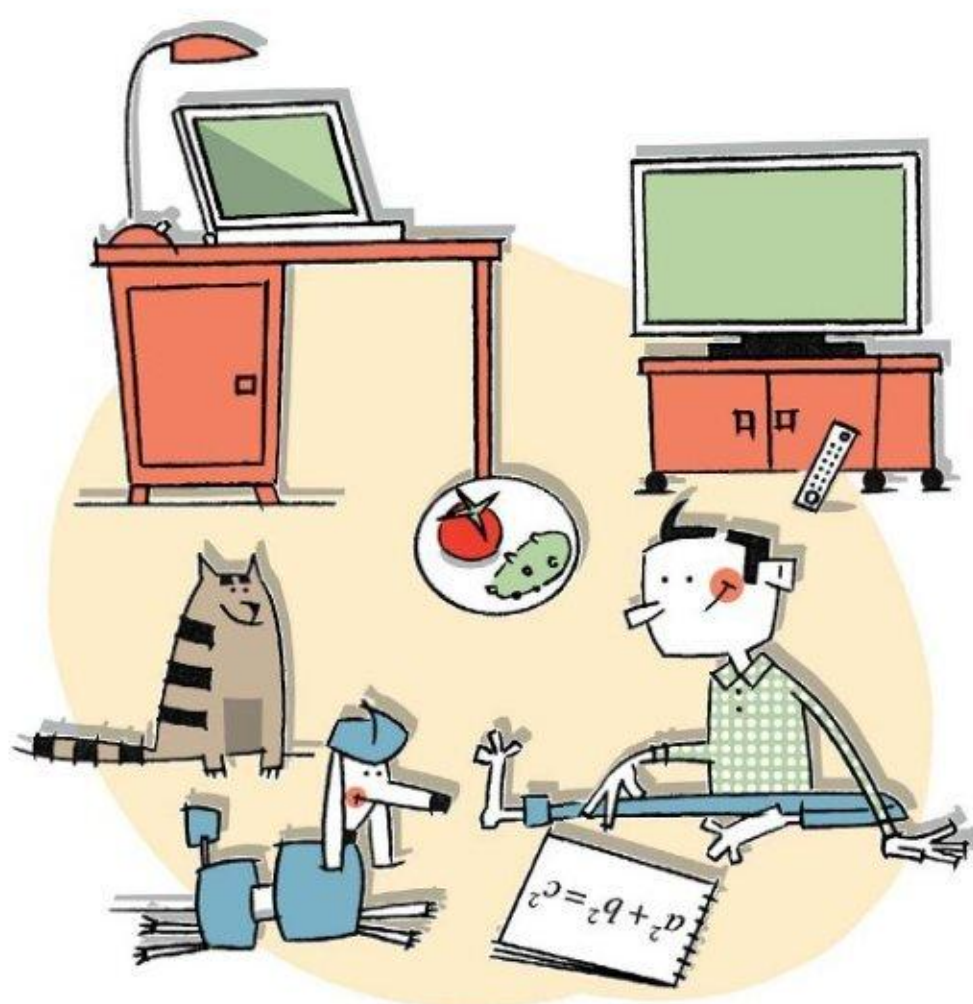
7 głosek

Europejskie
Centrum Bajki

■ Uzupełnij wniosek.

Literę **ó** piszemy w zakończeniach niektórych rzeczowników rodzaju męskiego, np. _____.

5. Józio i Róża mają teraz za zadanie w jak najkrótszym czasie uzupełnić zdania opisujące rysunki. Wpisz i ty brakujące rzeczowniki w liczbie mnogiej.

Wojewódzki nie korzysta z podręczników, ucząc się matematycznych _____.

Nie lubi jeść _____ i _____, które zawsze zostawia swoim zwierzacom.

Po mieszkaniu chodzi boso, nigdy nie zakłada _____.

Nowakówna słucha muzyki _____, ale nie należy do grupy _____ tego zespołu.

Boi się włośchatych _____ i nie lubi dotykać _____ róż.

W pokoju chłopca nie ma _____, które odmierzałyby czas, brakuje też _____ na ścianach.

W pokoju dziewczyny nie ma żadnych _____, które zabierałyby jej czas, nie używa też _____ do telewizorów.

W przeciwieństwie do chłopca dziewczyna nie ma rasowych _____ ani _____.

■ Uzupełnij wniosek.

W zakończeniach wielu rzeczowników rodzaju _____ liczby mnogiej piszemy .

6. A oto zagadka Róży dla Józia. Ma on połączyć wizerunki kobiet z ich nazwiskami. Odgadnij, kim były postacie przedstawione na ilustracjach. Skorzystaj z informacji o liczbie liter w ich imionach.

Zosia Horeszkówna	Barbara Radziwiłłówna	Helena Kurcewiczówna	Aleksandra Billewiczówna
			
10 liter	5 liter	7 liter	6 liter

Bohaterka 2. części
Trylogii Henryka
Sienkiewicza,
narzeczona Kmicica

Bohaterka *Pana*
Tadeusza Adama
Mickiewicza,
ukochana Tadeusza

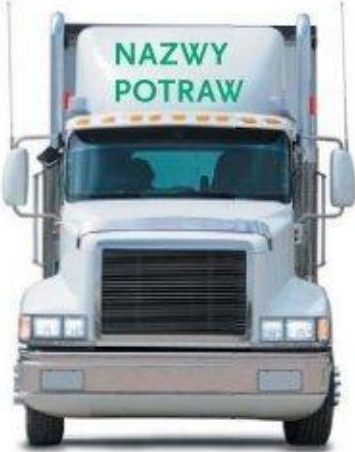
Królowa polska
z XVI w., poślubiona
przez króla
Zygmunta Augusta

Bohaterka 1. części
Trylogii Henryka
Sienkiewicza, ukochana
Skrzetuskiego

■ Uzupełnij zdanie dotyczące pisowni nazw żeńskich.

Za pomocą cząstki są tworzone nazwy i nazwiska córek,
np. generałówna, _____.

7. Wykonaj z Różą i Józiem kolejne zadanie. Uzupełnij schemat „Wszystkie bagażówki jadą do -ówki”. Dopisz po jednym przykładzie do każdej kategorii nazw.

		
• wiatrówka	• grochówka	• sokowirówka
• _____	• _____	• _____
		
• kryjówka		• motorówka
• _____		• _____

- sɔɖɔw
- ɛɖɔ
- ɛɖɔgɖw
- gɖɔ
- ɖɔɖɔ
- ɖɔɖɔg
- ɖɔg
- ɖɔw
- ɖɔɖ

8. Weź udział w kolejnej zabawie. Odczytaj w lusterku słowa zapisane na marginesie i wykreśl je z diagramu (poziomo, pionowo, ukośnie). Nieskreślone litery czytane kolejno utworzą siedem innych wyrazów z **ó** niewymiennym. Wpisz je do poniższych związków wyrazowych.

S	W	Z	G	Ó	R	Z	E	K
Ó	O	G	Ó	Ł	R	Ę	G	Ó
R	Y	R	R	Ó	Ż	N	E	Ó
M	Ż	O	N	W	W	E	P	O
W	Ó	Ł	I	Ó	R	Ż	W	C
Z	Y	Z	K	R	Ó	L	I	K
Ł	P	Ż	G	Ł	Ż	Ó	Ó	T
N	O	R	T	Ó	B	W	R	N
I	T	Y	C	H	A	Ó	R	Z

- czuła to przez _____
– domyślała się czegoś, wyczuwała intuicyjnie
- obiecywała złote _____
– obiecywała coś, czego nie mogła dotrzymać
- patrzyła na wszystko przez _____ okulary
– patrzyła na świat optymistycznie
- ledwie _____ nogami
– był wycieńczony
- zbladł jak _____
– mocno pobladł
- staczał się po _____ pochyłej
– jego sytuacja pogarszała się w szybkim tempie
- _____ go obleciał
– wystraszył się

9. Młodzi miłośnicy słów odgadują teraz brakujące wyrazy w tekstach piosenek. Pomóż im w tym. Wpisz w luki właściwe wyrazy i podkreśl te, w których występuje **ó** niewymienne. Następnie dopasuj do tekstów ilustracje z wkładki nr 6.

Był sobie _____,
był sobie paż
i była też _____.
Żyli _____,
nie znali burz,
rzecz najzupełniej pewna.

WKLEJ

Jesteśmy _____,
czarne _____,
mieszkamy w lesie zielonym.
Oczka mamy czarne,
bużki granatowe,
a sukienki są zielone i seledynowe.

WKLEJ

_____, _____,
zielony ma garniturek
i czapkę, i sandały,
zielony, zielony
jest cały [...].

WKLEJ

10. Róża i Józio najtrudniejszą zabawę zostawili na koniec. Każde z nich przedstawiło na rysunkach dwa przysłowia. Odgadnij je i wpisz w odpowiednie miejsca. Podkreśl wyrazy zawierające literę **ó** i wyjaśnij zasady ich pisowni.

Przysłowie:

• _____

Sens przysłowia:

lepsze są mniejsze korzyści, ale pewne,
niż bardziej pożądane, ale niepewne.

Przysłowie:

• _____

Sens przysłowia:

osoba, która nie umie zapewnić sobie tego, czym obdarza innych.

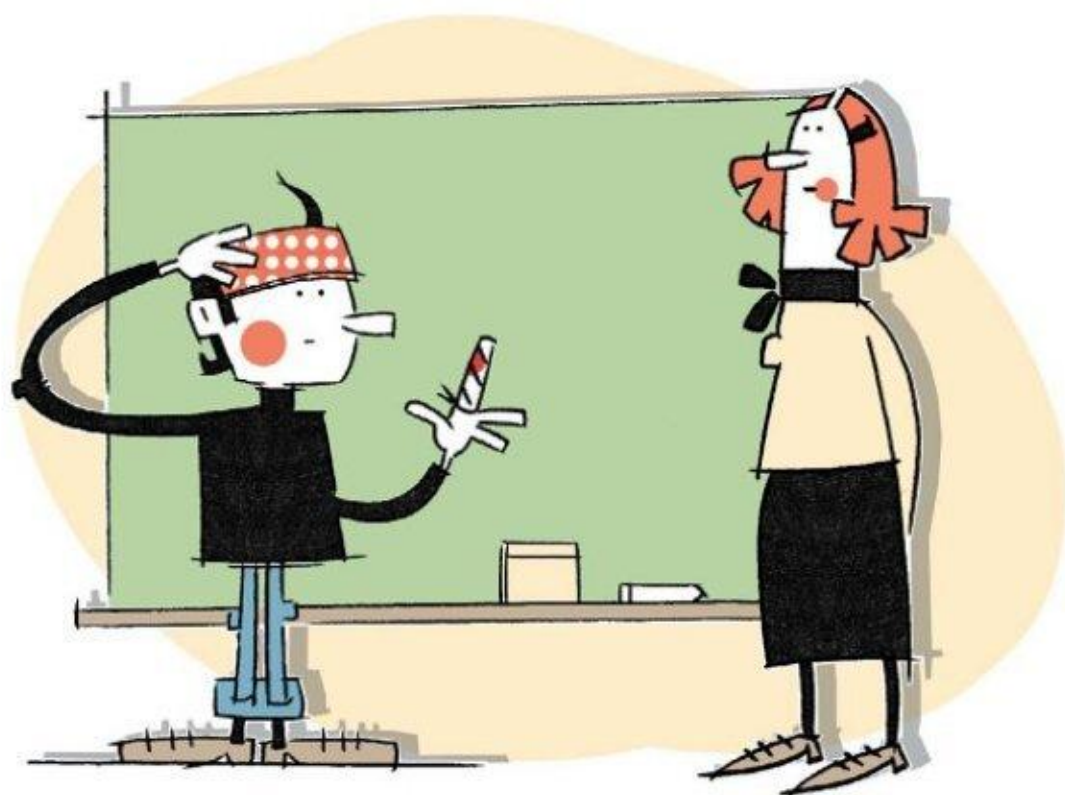

Przysłowie:

• _____

Sens przysłowia:

jedno pozytywne wydarzenie nie świadczy o tym, że oczekiwane zmiany już nadeszły.

Przysłowie:

• _____

Sens przysłowia:

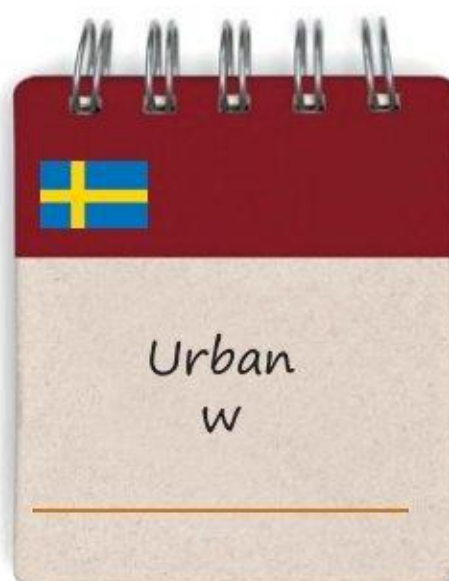
zastanianie się drobnymi dolegliwościami jest sposobem, aby uchylić się od obowiązków.

11. Ułóż opowiadanie, które zatytułujesz jednym z przysłów z ćwiczenia 10. Wykorzystaj kilka poznanych wyrazów z 6.

Tu unosi się duch święt

Pisownia wyrazów z *u*

1. Napisz, w których miesiącach obchodzą imieniny osoby wskazane poniżej. Dopasuj flagi na kartkach do miast wymienionych w kluczu. W razie potrzeby skorzystaj z atlasu geograficznego. Podkreśl wszystkie litery *u* znajdujące się na końcu wyrazów.

Klucz do odpowiedzi

Imieniny obchodzą:

w styczniu – pani, która pojechała do Madrytu;

w marcu – pan, który świętował w Toruniu;

w kwietniu – pan, który udał się do Sztokholmu;

w maju – pan, który wyjechał do Budapesztu;

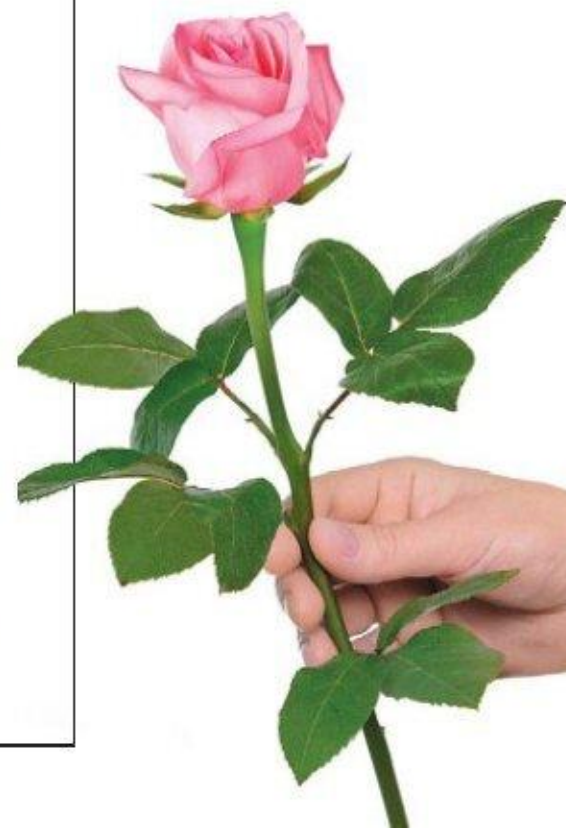
w czerwcu – pani, która wybrała się do Belgradu;

w lipcu – pani, która podążyła do Londynu;

w sierpniu – pani, która spędziła wolny czas w Wiedniu;

w październiku – pan, który wybrał się do Rzymu;

w grudniu – pani, która była w Paryżu.

Klucz do odpowiedzi

W opisie przedmiotów, które otrzymał **Dariusz**, są 4 litery **u**.

Opis rzeczy dla **Pauliny** zawiera 9 liter **u**.

Do przedstawienia tego, co dostał **Janusz**, wykorzystano 7 liter **u**.

Opis rzeczy potrzebnych **Klaudii** zawiera 8 liter **u**.

2. Przeczytaj wypowiedzi w dymkach i dopasuj do każdej postaci elementy wymienione w ramce. Następnie odgadnij imiona osób przedstawionych na zdjęciach. Skorzystaj z klucza do odpowiedzi.

- zupa brokułowa i przyrumieniony gulasz
- kalkulator do liczenia ułamków
- ciepłutka bluzka z dużymi guzikami
- płyta z multimedialnym kursem matematyki
- francuskie perfumy o zapachu cytrusowym
- puchowa ruda kurtka z kapturem
- sałatka z kurczakiem, rukolą i suszonymi pomidorami
- długa turkusowa spódnica z tiulu

Przemarzałam do szpiku kości.

Czuję, że mi burczy w brzuchu.

Uczenie się idzie mi jak po grudzie.

Mam życie ułane różami.

- ucieszyć się
- udawać
- uściskać
- uśmiechnąć się

3. Napisz, jak zareagowały na podarunki wymienione poniżej osoby. Wykorzystaj czasowniki podane na marginesie. Pokoloruj litery **u** znajdujące się na początku wyrazów.

- Klaudia _____ na widok prezentu.
- Paulina _____ do mamy.
- Dariusz _____ radość.
- Janusz _____ babcię.

4. W świąteczne dni ludzie stają się życzliwsi. Przekształć podane życzenia – zapisz w formie zdrobnień podkreślone rzeczowniki. Użyj wybranych cząstek: *-ula, -ulo, -unia, -unio, -usia, -uś, -utki, -uszek, -uszko*.

Droga Mamo! _____
 Życzę Ci, abyś wypoczęła w te święta.
 Twój mały syn _____

Kochana Ciotko! _____
 Chciałabym, aby na Twojej twarzy
 cały czas gościł uśmiech.
 Całuję Cię, Basia _____

5. Napisz, co robią członkowie rodziny w czasie świąt. Utwórz odpowiednią formę czasu teraźniejszego czasowników podanych w nawiasach. Podkreśl zakończenia.

- Dziadek Rajmund (rozwiązywać) _____ krzyżówki.
- Babcia Luiza (zaczytywać się) _____ w ciekawych czasopismach.
- Wujek Maurycy (wśluchiwać się) _____ w dźwięki muzyki dochodzące z pokoju Edmunda.
- Ciotka Kunegunda (przygotowywać) _____ kolejne potrawy.
- Mama (obsługiwać) _____ gości.
- Tato (planować) _____ rozrywki.
- Dzieci (nadmuchiwać) _____ baloniki.

■ **Uzupełnij wniosek.** W czasownikach zakończonych w czasie teraźniejszym na _____ piszemy .

6. Uzupełnij diagram, którym zajmował się dziadek Rajmund, i zapamiętaj wpisane słowa.

A.							
B.							
C.							
D.							
E.							
F.							

- A.** Zamek składający się z ruchomej sztabki wsuwanej do specjalnego otworu.
- B.** Przesunąć np. żaluzje, tak aby zasłonić okno.
- C.** Spinka do włosów.
- D.** Posuwając coś, umieszczając to wewnątrz czegoś, na czymś lub pod czymś.
- E.** Nakładka na pióro, zabezpieczająca atrament przed wyschnięciem.
- F.** Usuwać coś z jakiejś powierzchni, uderzając w to młotem, kilofem itp.

★ **winieta** – tu: projekt graficzny tytułu na pierwszej stronie czasopisma.

7. Babcia Luiza czyta tylko czasopisma z literą **u** w tytule. Sprawdź ze słownikiem ortograficznym, które to egzemplarze. Uzupełnij brakujące litery w winietach★.

8. Ciocia Kunegunda przygotowała smaczkowy posiłek. Wklej rysunki dań z wkładki nr 7 w takiej kolejności, w jakiej zostaną podane.

9. Przejdź opisanymi trasami, a dowiesz się, jakie zwyczaje bożonarodzeniowe panują w różnych krajach.

W tym kraju święta Bożego Narodzenia trwają aż sześć dni. Prowadzi do niego trasa z wyrazami z *u* na początku lub na końcu.

W tym kraju nie śpiewa się kolęd, ale tańczy wokół choinki. Prowadzi do niego trasa z czasownikami w czasie teraźniejszym.

W tym kraju odpowiednikiem polskiego wigilijnego opłatka jest chałwa. Prowadzi do niego trasa z wyrazami z *u* w środku wyrazów, których pisownię trzeba zapamiętać.

Z tego kraju pochodzi zwyczaj całowania się pod jemiolą. Prowadzi do niego trasa z rzeczownikami zakończonymi na cząstki: *-ula*, *-ulo*, *-unia*, *-unio*, *-usia*, *-uś*, *-utki*, *-uszek*, *-uszeko*.

W świat dwóch liter przybywamy, filmy przy tym odkrywamy

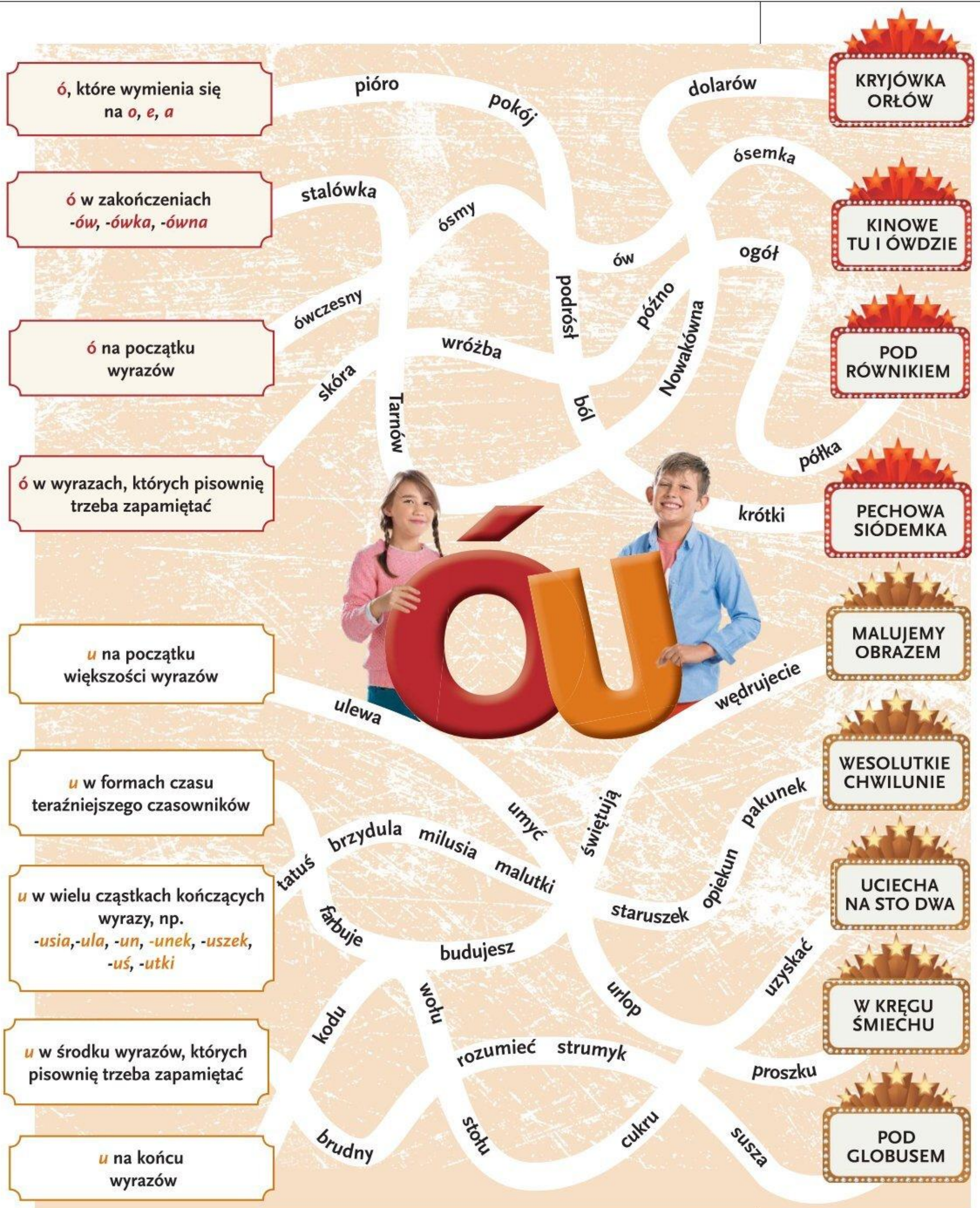
Pisownia wyrazów z *ó* i *u*

1. Ułóż wyrazy z sylab umieszczonych na wkładce nr 8 i uzupełnij nimi tytuły filmów.

na Alcybiadesa	Historia cieżemki	Tajemnica Marabuta
dzień	Wyspa	Stuart
o Basię	Stowarzyszenie dżinsów	Szkoła

2. Przejdź labirynt – połącz zasady pisowni wyrazów z *ó* i *u* z ilustrującymi je przykładami, a dowiesz się, do których kin zamierzają się wybrać miłośnicy filmów.

3. Napisz, co robią ludzie filmu, aby stworzyć adaptację powieści. Przekształć bezokoliczniki w nawiasach na odpowiednie formy czasu teraźniejszego. Pokoloruj części **-uj-**.

Scenarzysta (wczytywać się) _____ w powieść.

(Decydować) _____ o tym, które postacie i wątki

znajdą się w filmie. Zazwyczaj (zachowywać) _____

w dużym stopniu wierność wobec oryginału, chociaż niekiedy

(ignorować) _____ ważne sceny.

Tworząc scenariusz, (dokonywać) _____ twórczej interpretacji dzieła.

Następnie (opracowywać) _____ scenopis, który zawiera informacje między innymi o rodzajach planów filmowych, ujęciach, ruchu kamer, (wskazywać) _____ sposób oświetlenia,

montażu itp. Scenograf (przygotowywać) _____

nie tylko scenografię, lecz także kostiumy i rekwizyty. Kompozytor

(proponować) _____ oprawę muzyczną. Reżyser

(akceptować) _____ ich pracę, dobiera aktorów

i (przystępować) _____ do zdjęć.

(Filmować) _____ w plenerze i w atelier*.

Po zakończeniu prac na planie filmowym montażysta

(montować) _____ całość według

scenopisu i wskazówek reżysera. Potem widz ogląda i (recenzować)

_____ dzieło.

* **atelier** (czytaj: atelje) – pomieszczenia, w których m.in. kręci się filmy.

4. Uzupełnij brakujące litery i dopasuj rekwizyty do dwóch adaptacji filmowych. Podkreśl te wyrazy, których pisownię trzeba zapamiętać, ponieważ nie ma do nich zastosowania żadna reguła ortograficzna.

Do filmu *Pierścień i róża*
są potrzebne przedmioty,
które w nazwie mają literę **ó**.

Do filmu *O wawelskim smoku*
są potrzebne przedmioty,
które w nazwie mają literę **u**.

• magiczna
r ____ ża

• mięci ____ tki
koż ____ ch szewca

• br ____ dnawa
kosz ____ la z ln ____

• p ____ ste
kosze dla
przek ____ pek

• zas ____ wa do drzwi loch ____

• ł ____ żko
na zakręconych
n ____ żkach

• r ____ źdźka
Czarnej
Wr ____ żki

• k ____ bek
z ż ____ rem

• szczeg ____ lne
pi ____ ro poety

• d ____ ży
piejący kog ____ t

• b ____ kiet
z r ____ miankami

• kr ____ lewski
str ____ j
koronacyjny

5. Reżyser przygotowuje nowe adaptacje filmowe znanych baśni. Obejrzyj przygotowane rekwizyty, odgadnij tytuły baśni i wpisz je we właściwe miejsce.

6. Połącz krótkie charakterystyki bohaterów kolejnej adaptacji filmowej ze zdjęciami. Podkreśl w opisach słowa zawierające **ó** oraz **u**. W liniach pod imionami bohaterów opisz krótko jeszcze jedną postać z filmu – taką, którą lubisz. Użyj kilku wyrazów z **ó** i **u**.

Osoba
o łagodnym
usposobieniu;
próbowała
zaprzyjaźnić się
z faunem.

Sługa złej
królowej,
pomógł jednemu
z dzieci wrócić
do domu.

Osoba okrutna,
wykorzystuje
innych
do swoich celów.

Jadis

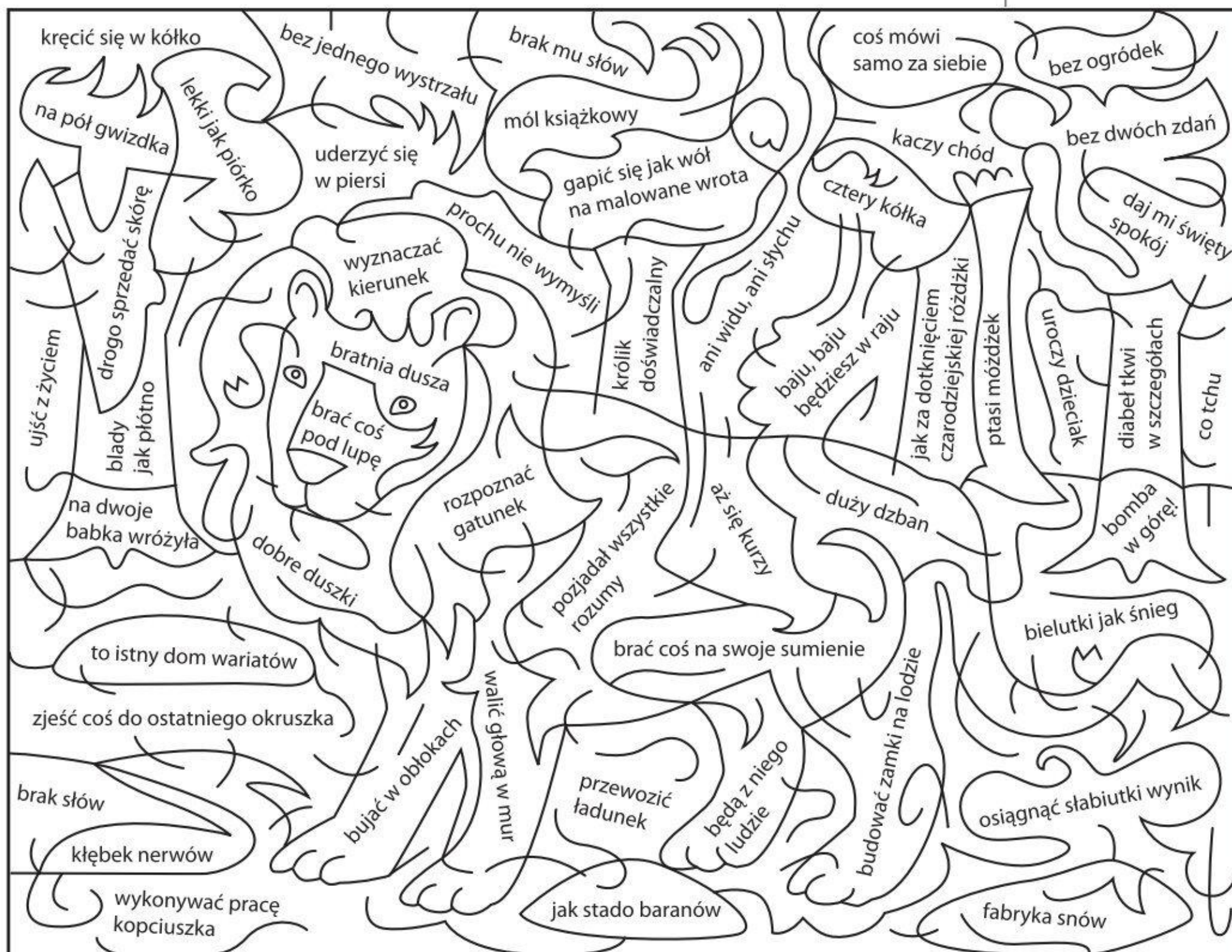

Łucja

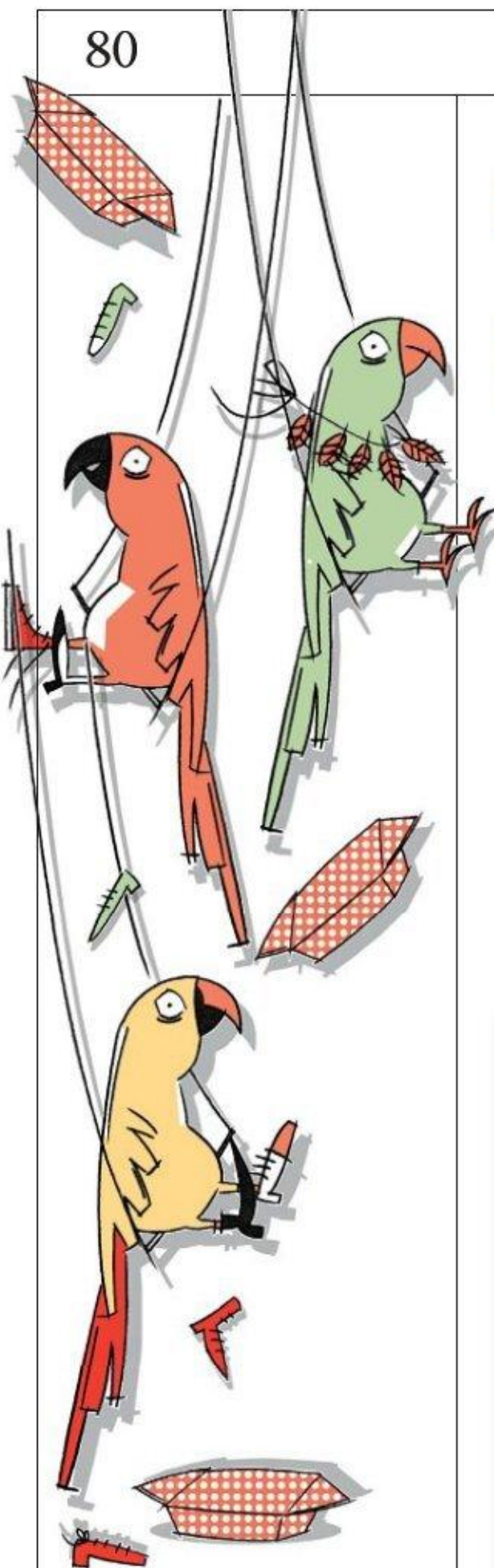
Tumnus

7. Pokoloruj pola z wyrazami zawierającymi: **ó** wymienne – **na zielono**, **ó** niewymienne – **na czarno**, **u** na początku i na końcu wyrazów – **na niebiesko**, **u** w środku wyrazów – **na żółto**, **ó** w zakończeniach **-ów**, **-ówka**, **-ówna** – **na fioletowo**, **u** w zakończeniach **-unek**, **-uszek**, **-utki** – **na brązowo**, a poznasz kolejnego bohatera *Opowieści z Narnii* – Aslana.

8. Popraw błędy w napisach końcowych. Wykreśl niepotrzebne litery i wpisz je kolejno w lukę, a poznasz inną nazwę na określenie filmu animowanego.

REŻYSERIA: Hukbert Grwózdź
AKTORZY: Leaura Palusszek
Ludmiłak Róosół
Matewusz Bkawóat

9. Przeczytaj wiersz. Podkreśl wyrazy zawierające **ó** oraz **u**. Uzupełnij notatki scenarzysty, który na podstawie utworu przygotowuje scenopis kreskówki.

Eliza Piotrowska,
Pustogłowe papużki

Trzy papużki pustogłowe
przymierzały piórka nowe:
te na górę rudobure,
te na dół
z wzorkiem z kół.

Gdy się piórka im znudziły,
w obuwniczym ruch zrobiły:
„Chcemy buty pstre z czubkami,
tenisówki z guzikami,
półbuciki bez sznurówek
oraz miskę kruchych krówek”. [...]

Trzy papużki pustogłowe
czciły głupstwa kolorowe [...].
I co wieczór plotkowały,
kto jest duży, a kto mały,
kto jest chudy, a kto gruby,
kto z Bułgarii jest, kto z Kuby [...].

Trzy papużki pustogłowe
miały dusze plastikowe
i wiązane na supełki
mózdzki tycie jak u pchełki.

SCENA 1. W sklepie z piórkami

scenografia: _____

rekwizyty: _____

DIALOGI:

papużka 1. – Podobają mi się te rudobure piórka.

papużka 2. – _____

papużka 3. – _____

SCENA 2. W kawiarni

scenografia: _____

rekwizyty: _____

DIALOGI:

papużka 1. – Wiesz, że ten koliberek pochodzi z Kuby?

papużka 2. – _____

papużka 3. – _____

Bohaterowie nie tylko książkowi na balu hulać gotowi

Pisownia wyrazów z *h*

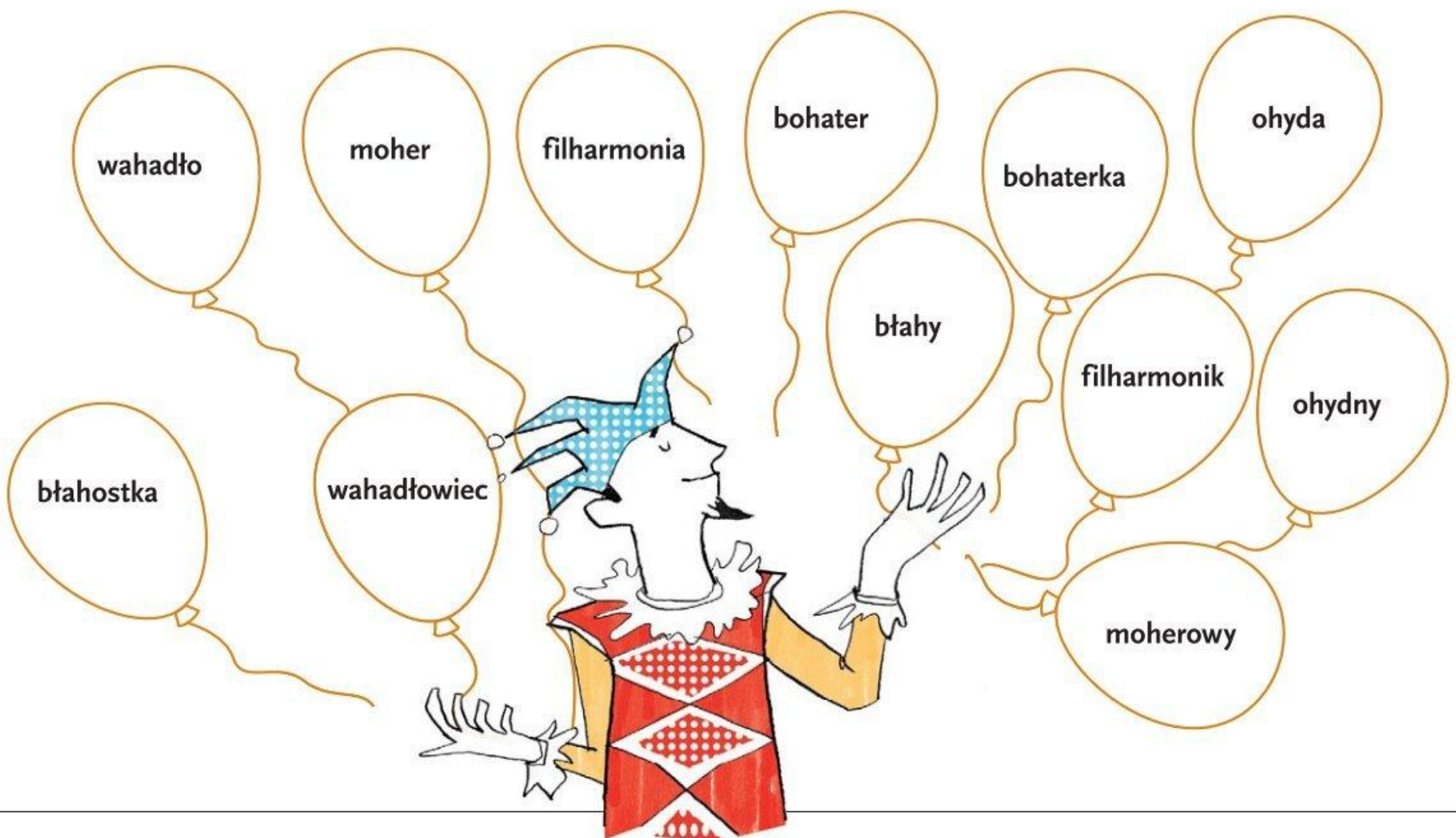
1. Halina i Hubert otrzymali zaproszenie na harcerski bal przebierańców. Aby wejść do sali, muszą jednak znać hasło. Pomóż im je odszyfrować.

LDre**u**żp**yn**syp**zr**zyb**w**ies**r**a**p**ń**ca**ó**wn**cz**ie**k**a**a**j**ł**ą**T**y**wos**j**a**t**d**e**a**c**yr**z**j**y**a**n**d**a**w**r**a**g**u
ęz**h**ł**o**n**t**a**i**d**r**z**u**h**m**u**i**ł**d**r**o**u**h**d**n**o**y**n**i**c**e**w**h**a**d**a**j**w**c**i**ó**s**c**i**ę**h

Hasło zbudowane z czerwonych liter: _____

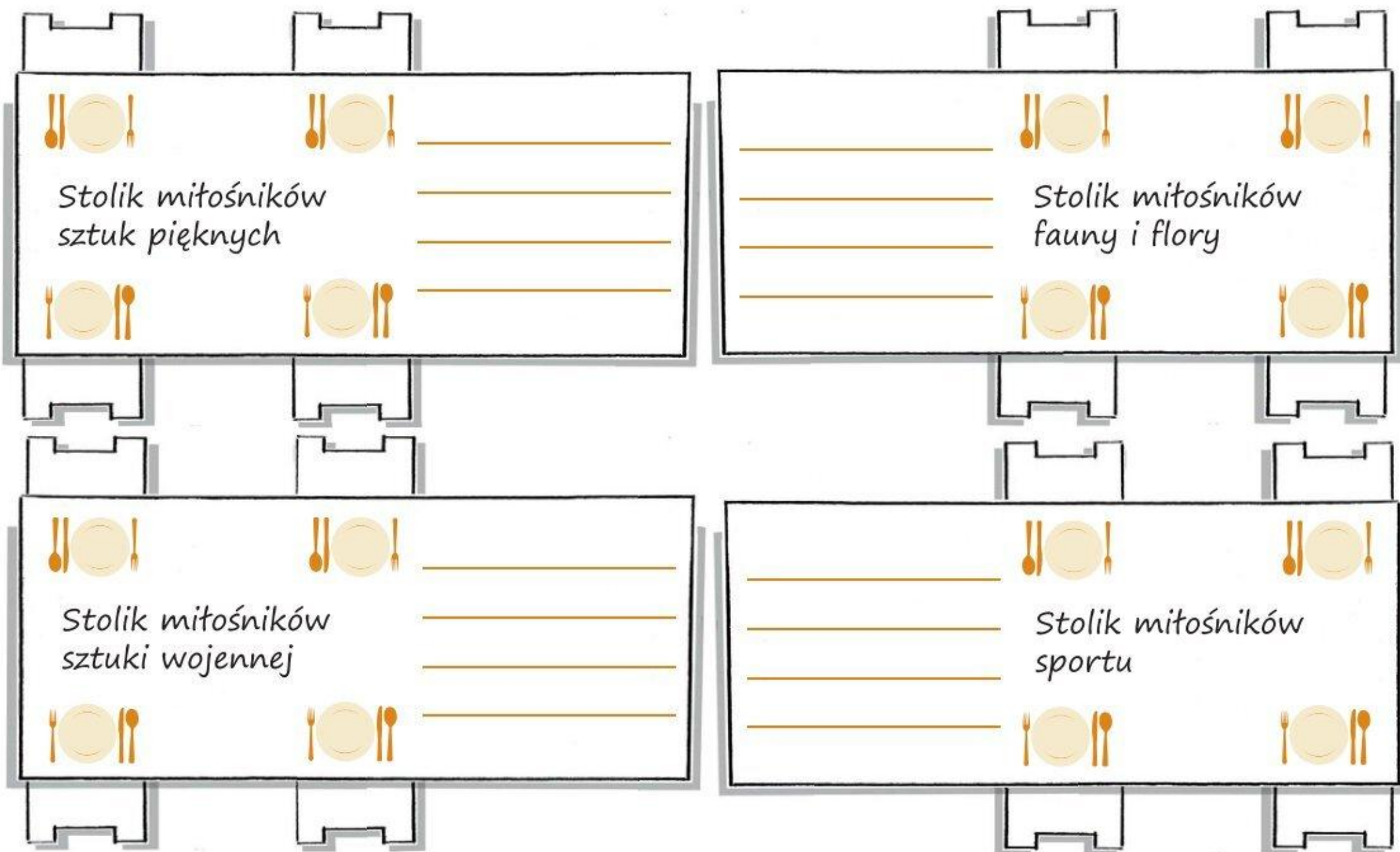
Informacja zbudowana z czarnych liter: _____

2. Pokoloruj jednakowo pary baloników, na których zostały wypisane wyrazy pokrewne. Podkreśl w wyrazach litery *h*.

3. Zaprowadź na swoje miejsca osoby, które dostały bileciki z wyrazami podanymi w ramce. W tym celu zapisz te słowa na odpowiednich stolikach.

- halówki • hiena • harfa • hełm • harmonia • herold • hiacynt
- hantle • hetman • hipopotam • hokej • haft • hortensja • hulajnoga
- humoreska • husaria

4. Zapisz, co zamówili niektórzy goście na balu. Rozwiąż diagram, a dowiesz się, jaka była ich reakcja na przyniesioną potrawę.

- A. Morskie zwierzę podobne do raka.
- B. Popularny napój z suszonych liści rośliny.
- C. Smaczna ryba morska (wyraz można ułożyć z liter: a, i, u, b, h, l, t).
- D. Bułka z kotлетem z mielonego mięsa, podawana na ciepło z sałatą, serem i pomidorami.

A		2							
B		3							
C	1								
D	4								

- reakcja pierwszej pary: 1.2, 1.2!

- reakcja drugiej pary: 3.4!

5. Uczestnicy balu przygotowują się do występów. Naklej imiona tancerzy oraz odpowiednie wyrazy znajdujące się na wkładce nr 9. Skorzystaj z klucza do odpowiedzi.

Klucz do odpowiedzi

Hip-hop zatańczą ci, którzy otrzymali hasła dwusylabowe, **hołubca** wytną dzieci mające wyrazy trzysylabowe, a **habanere** wykonają osoby z hasłami czterosylabowymi.

HABANERA

WKLEJ

HIP-HOP

WKLEJ

HOŁUBIEC

WKLEJ

6. Gośćmi honorowymi balu są trzej Anglicy. Przejdź trasy labiryntu i sprawdź, skąd przybyli.

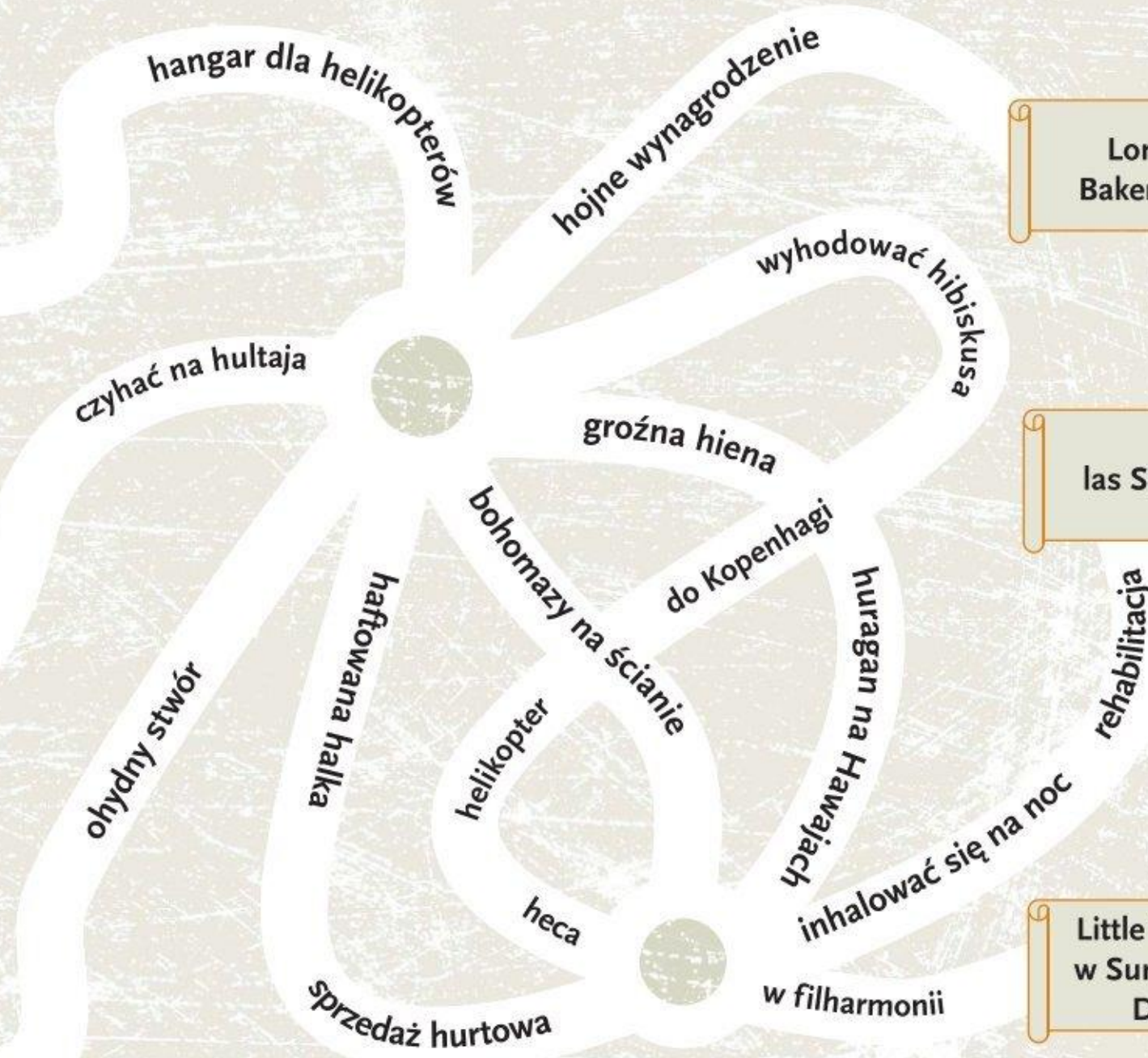
Przebył trasę ze słowami zawierającymi **h** na początku wyrazu.

Przeszedł ścieżkę ze słowami zawierającymi **h** na początku lub w środku wyrazu.

Pokonał drogę ze słowami zawierającymi **h** w środku wyrazu.

Londyn,
Baker Street

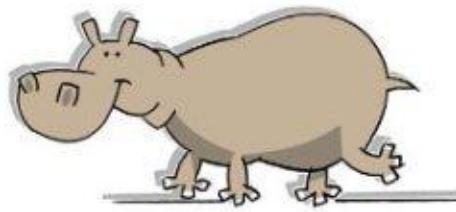
las Sherwood

Little Whinging
w Surrey, Privet
Drive 4

7. Sprawdź, czym bohaterowie literaccy przybyli na bal. Rozwiąż rebus.

2. sylaba

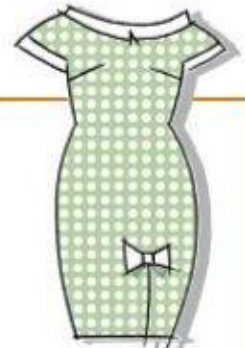
1. sylaba

2. sylaba

4. sylaba

1. sylaba

--	--	--	--	--	--	--

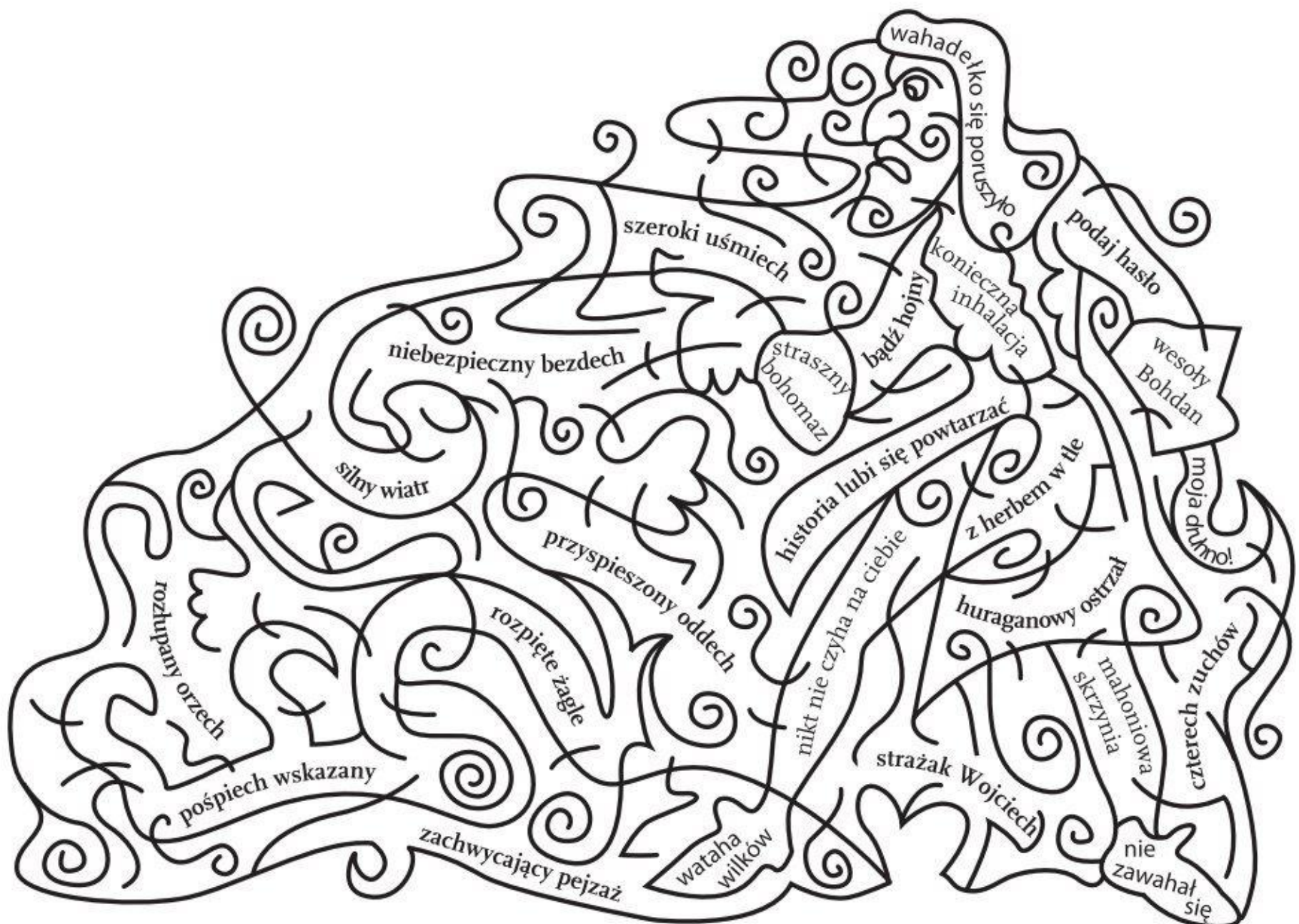
--	--	--	--	--	--

- hałasować
- harmider
- huczeć
- huk
- hurmem

8. Uzupełnij tekst wyrazami z ramki lub ich pokrewnymi formami.

Wszyscy _____ rzucili się do okien, gdy usłyszeli
_____. Nie był to jednak _____ wybuchających
fajerwerków. Tak _____ silnik helikoptera.
Kiedy wysiadł z niego pasażer, goście zaczęli _____.

9. Sprawdź, kim był pasażer helikoptera. Pokoloruj pola z wyrazami z **h** wymiennym na **czarno**, z **h** niewymiennym na początku wyrazu – **na czerwono**, z **h** niewymiennym w środku wyrazu – **na zielono**. Na pozostałych polach użyj dowolnego koloru.

W chochlikowych żartach schowamy charta

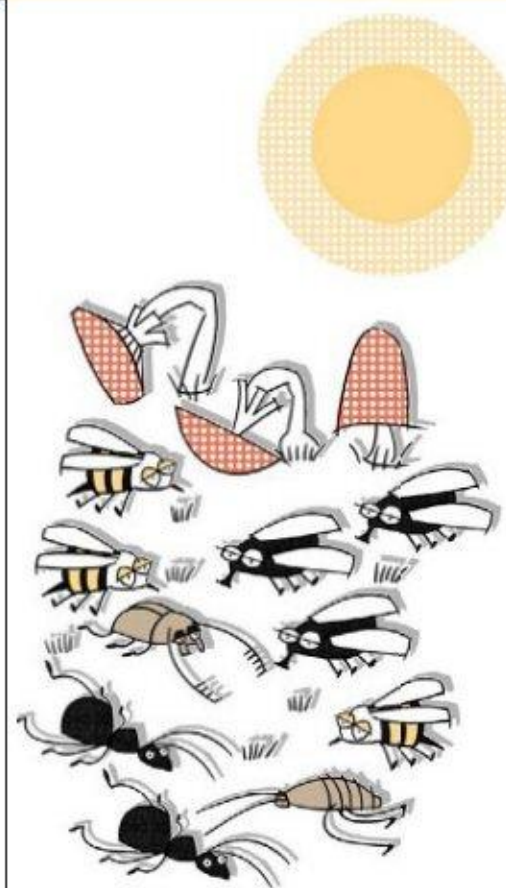
Pisownia wyrazów z *ch*

1. Przeczytaj wiersz i podkreśl w nim słowa z *ch*. Podaj wyrazy pokrewne, które mogą tłumaczyć ich pisownię.

Joanna Papuzińska, *Od ucha do ucha*

Sucho. Upał i duchota.
Aż powiedły muchomory,
które rosną koło płota.
Zbyt gorąco nawet muchom,
żukom, mrówkom, karaluchom,
co dopiero zaś ropuchom [...].

Nawet zuchowate osy
jęczą:
Dosyć, dosyć, dosyć!
Przybądź plucho, zawierucho,
bo już z nami całkiem krucho!
Lodu trzeba nam i śniegu...
Może zamknąć dom na głucho
i wyskoczyć gdzieś na bieguno? [...]

2. Wyszukaj w diagramie jak najwięcej wyrazów, w których jest zawarte słowo *echo*.

C	H	Ł	O	P	U	Z	P	P	I	C
Z	B	A	W	I	C	H	I	O	S	H
E	O	C	H	G	H	C	E	C	H	A
C	E	H	G	R	Z	E	C	H	O	T
H	D	Y	M	Z	A	C	H	O	W	A
O	N	A	C	E	C	H	O	W	A	Ć
W	I	R	E	C	H	O	T	A	C	H
A	D	O	C	H	O	W	A	Ł	H	C
P	E	C	H	O	W	Y	B	A	C	H
P	R	Z	E	C	H	O	D	Z	I	Ę
M	E	C	H	Z	A	M	A	C	H	Ć

- chciwy
- chwalić się
- chuchro
- nieprzychylny
- chętny
- zachmurzony
- chłodny
- niechybny
- chlapać

3. Dopisz słowa, które schowały się za swoimi synonimami. Wybierz je spośród wyrazów podanych na marginesie.

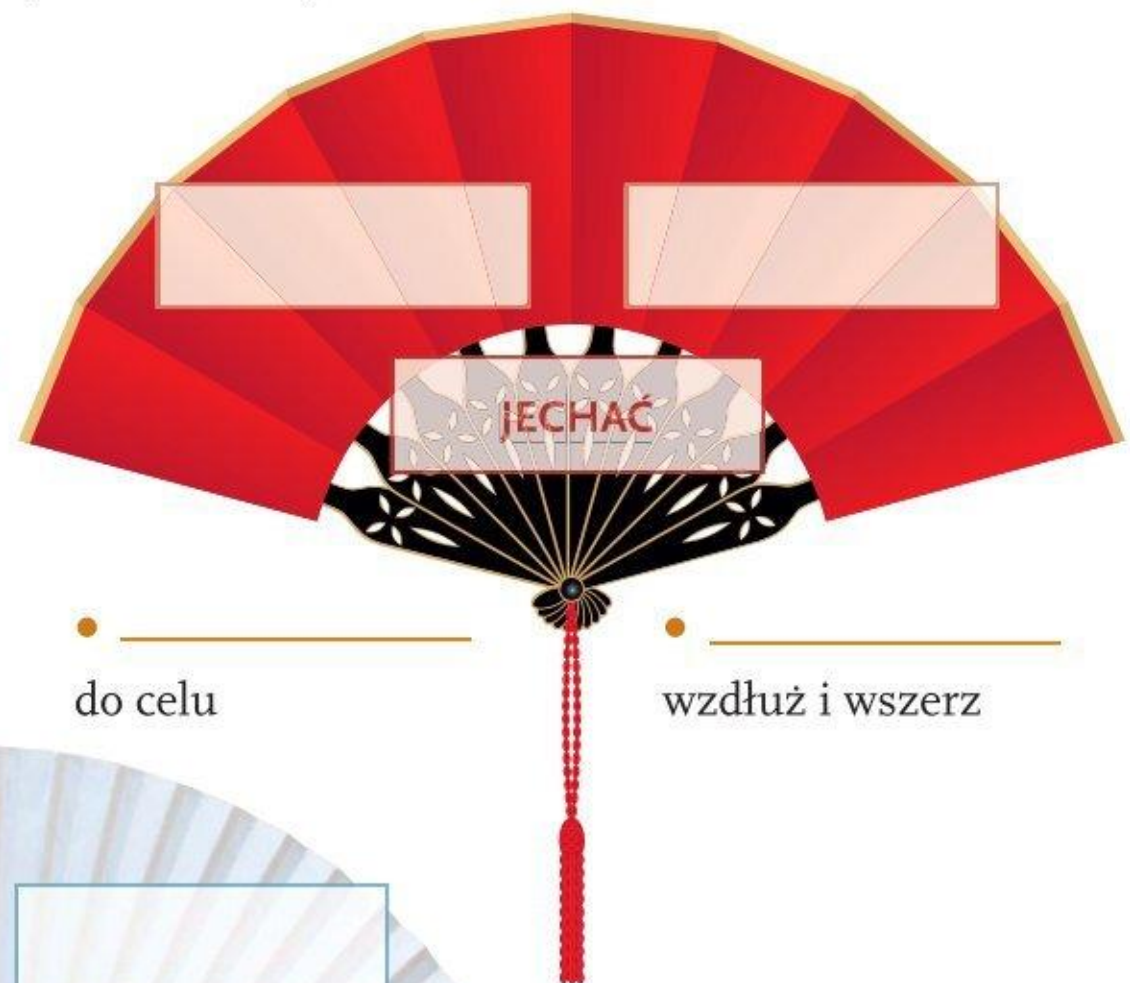
ch _____ chełpić się	ch _____ chlustać	ch _____ cherlak
ch _____ oschły	ch _____ zachłanny	ch _____ ochoczy
_____ ch _____ pochmurny	_____ ch _____ nieuchronny	_____ ch _____ niechętny

4. Na wachlarzach wyblakły litery. Dopisz części tworzące nowe słowa, a następnie uzupełnij powstałymi wyrazami poniższe zwroty.

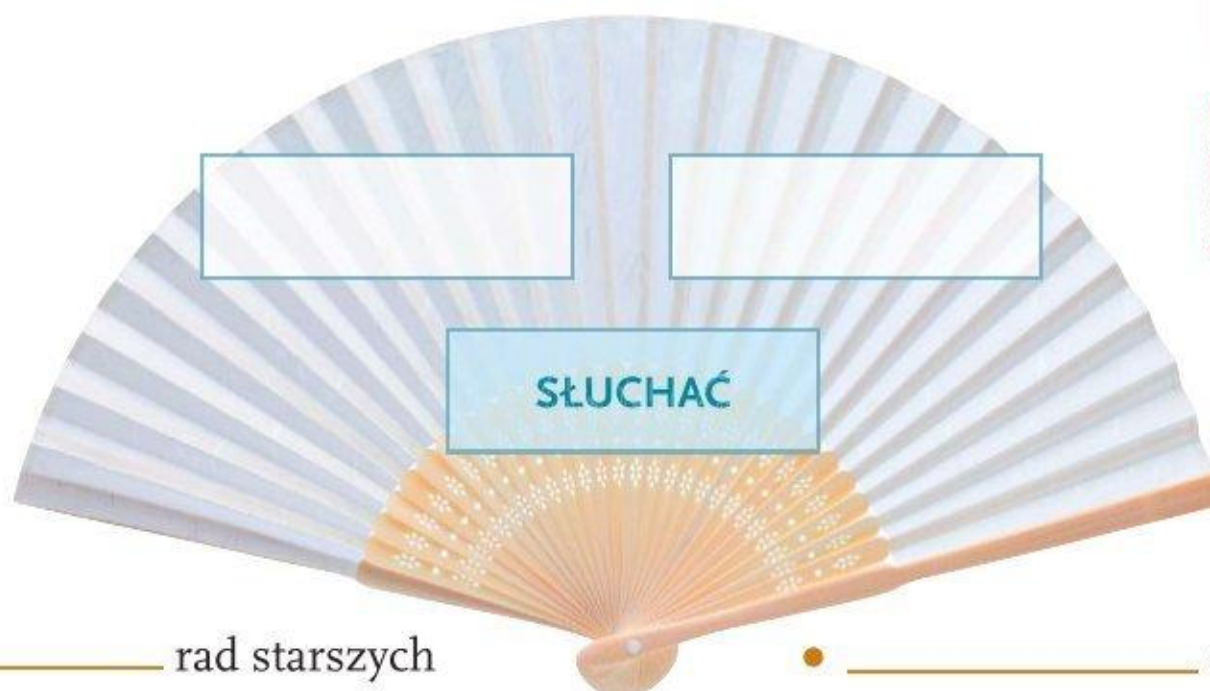
• _____
od zmysłów

• _____
do lądowania

• _____
do celu

• _____
wzdłuż i wszerz

• _____
rad starszych

• _____
oskarżonego

5. Dopasuj do podanych początków wyrazów właściwe zakończenia. Wklej z wkładki nr 10 odpowiednie części.

zad	→	WKLEJ	mn	→	WKLEJ
popł	→	WKLEJ	pośpi	→	WKLEJ
wytr	→	WKLEJ	rozm	→	WKLEJ

6. Uzupełnij właściwymi słowami związki wyrazowe umieszczone przy rysunku.

ma klapki
na _____

pracuje ze śpiewem
na _____

w jego _____
płynie błękitna
krew

biegnie co sił
w _____

można czytać w jego _____

wszystko spoczywa
na jego _____

ciarki chodzą mu
po _____

robota pali mu się
w _____

chodzi
na _____

7. Wpisz w odpowiednie pola diagramu wyrazy, których znaczenia są opisane w definicjach. Pierwsze litery wspólne dla wszystkich słów zostały wpisane, pozostałe podano w nawiasach.

1				
2	SCH			
3				
4				

1. Bliski koniec, kres czegoś (e, y, k, t).
2. Rysunek przedstawiający w uproszczeniu jakieś urządzenie (a, e, m, t).
3. Specjalne pomieszczenie chroniące ludność np. przed nalotem (o, n, r).
4. Spadek, spuścizna (a, e, d).

8. Dopisz do wszystkich wyrazów te same trzy litery wymazane przez złośliwego chochlika. Następnie wypełnij puste stopnie schodów innymi wyrazami zawierającymi ten zestaw liter.

___ab	
___ówek	
prze___nać	
na ___wał	

9. Obejrzyj rysunek i odpowiedz na pytania z nim związane. W odpowiedzi użyj wyrazów z **ch**. Dorysuj jeszcze jeden pasujący element, w którego nazwie jest **ch**.

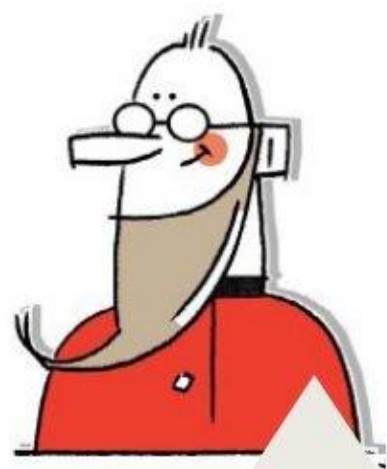
- Gdzie schował się chart? – _____
- Jakie zwierzę schroniło się pod schodami chałupy? – _____
- Jak nazywa się pokrycie dachu ze słomy? – _____
- Kto mieszka na strychu? – _____
- Co schnie na płocie, a co się na nim wietrzy? – _____
- Jakie rośliny rosną w ogródku? – _____
- Element dorysowany – _____

W historiach baśniowych wyrazy schowane,
przez **h** i **ch** pisane

Pisownia wyrazów z **h** i **ch**

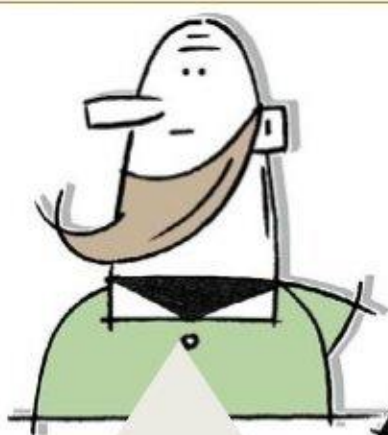
1. Krasnoludki z baśni o Królownie Śnieżce zgubiły czapki. Odszukaj je na wkładce nr 11 i dopasuj do każdej postaci. Połącz słowo na czapce z odpowiednią regułą ortograficzną.

Litery **CH** pisz
po spółgłosce **s**.

WKLEJ

Pisz litery **CH**, gdy w innych
formach tego samego wyrazu
lub w wyrazach pokrewnych
ch wymienia się na **sz**.

WKLEJ

Pisz **CH** na końcu
wyrazów.

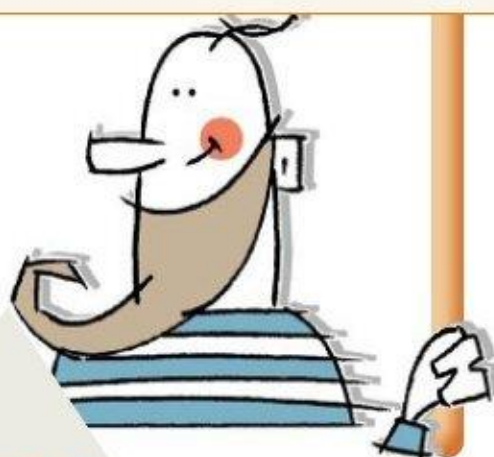
WKLEJ

Pamiętaj jednak
o wyjątku. W tym wyrazie
na końcu zapiszemy **H**.

WKLEJ

Pisz literę **H**, gdy w innych formach
tego samego wyrazu lub w wyrazach
pokrewnych zachodzi wymiana
głoskowa: **h** na **g** lub **h** na **ż**.

WKLEJ

Niestety, pisownię wielu
wyrazów z **H** musisz
po prostu zapamiętać.

WKLEJ

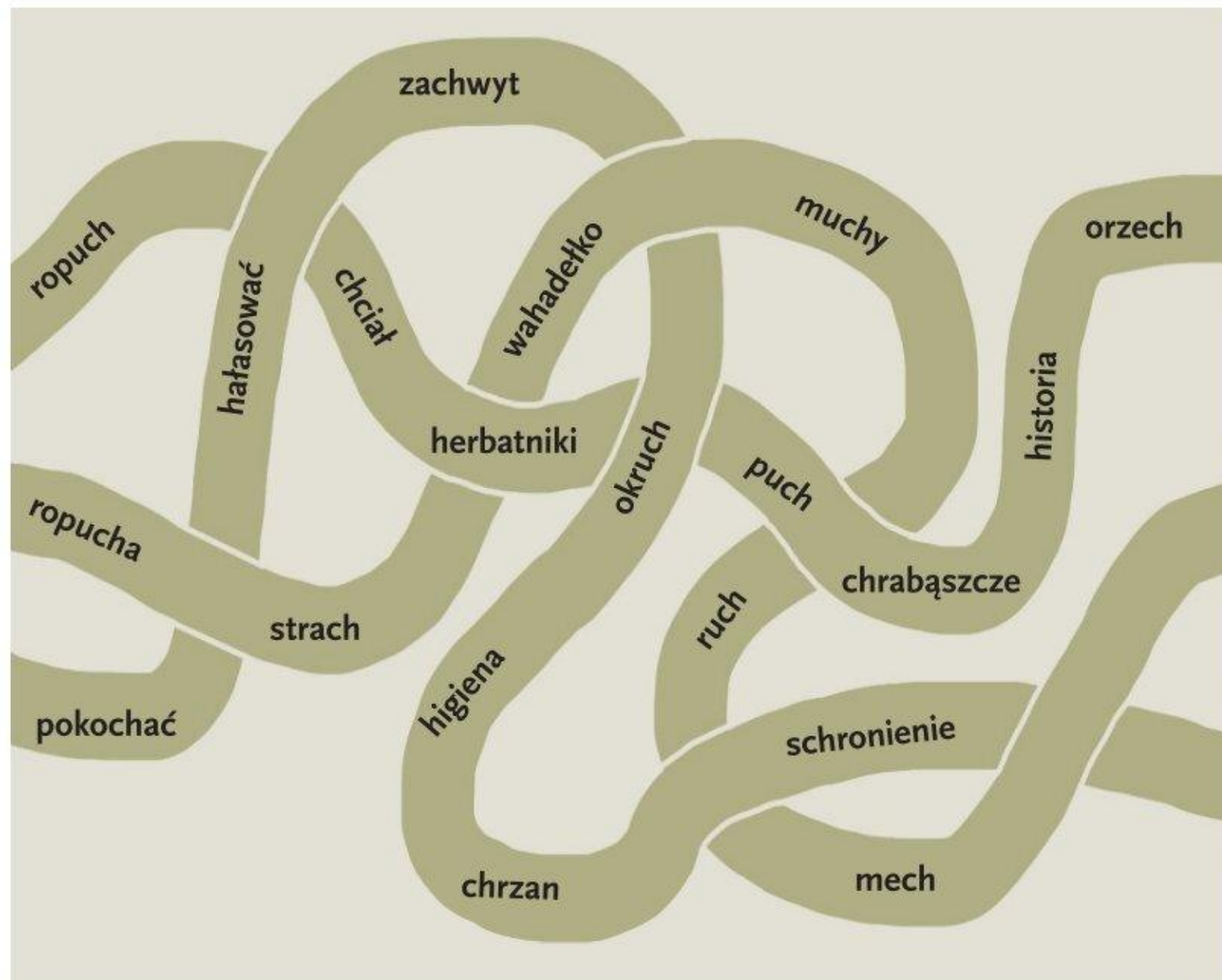
Podobnie jest z **CH**
niewymiennym. Pisownię wielu
wyrazów z tym dwuznakiem
musisz zapamiętać.

WKLEJ

2. Ropucha, która chce porwać Calineczkę, może przejść tylko po trasie, na której zapisano wyrazy z **ch** wymiennym oraz **h** wymiennym. Zaznacz jej drogę.

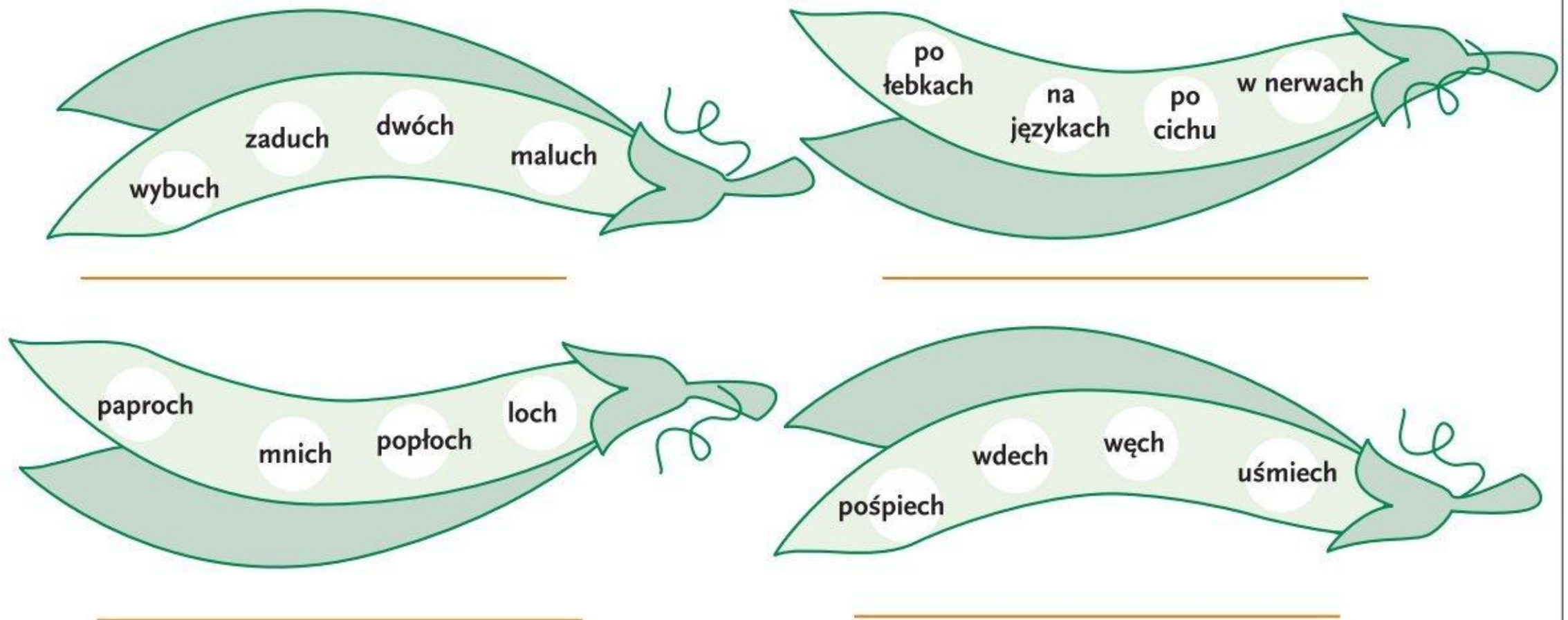

3. Przystosuj różne przedmioty do wymiarów Tomcia Palucha. Podaj ich zdrobniące nazwy. Podkreśl wymieniające się głoski w parach wyrazów.

• paluch – _____	• pielucha – _____
• kożuch – _____	• fartuch – _____
• łańcuch – _____	• poducha – _____
• blacha – _____	• kielich – _____

4. Zaznacz w każdym strąku ziarnko grochu, które nie pasuje do pozostałych. Następnie dopisz pod strączkiem inny wyraz lub wyrażenie z właściwym zakończeniem.

5. Ułóż razem z Jasiem i Małgosią dach piernikowej chatki. Postępuj według wskazówek podanych w instrukcji.

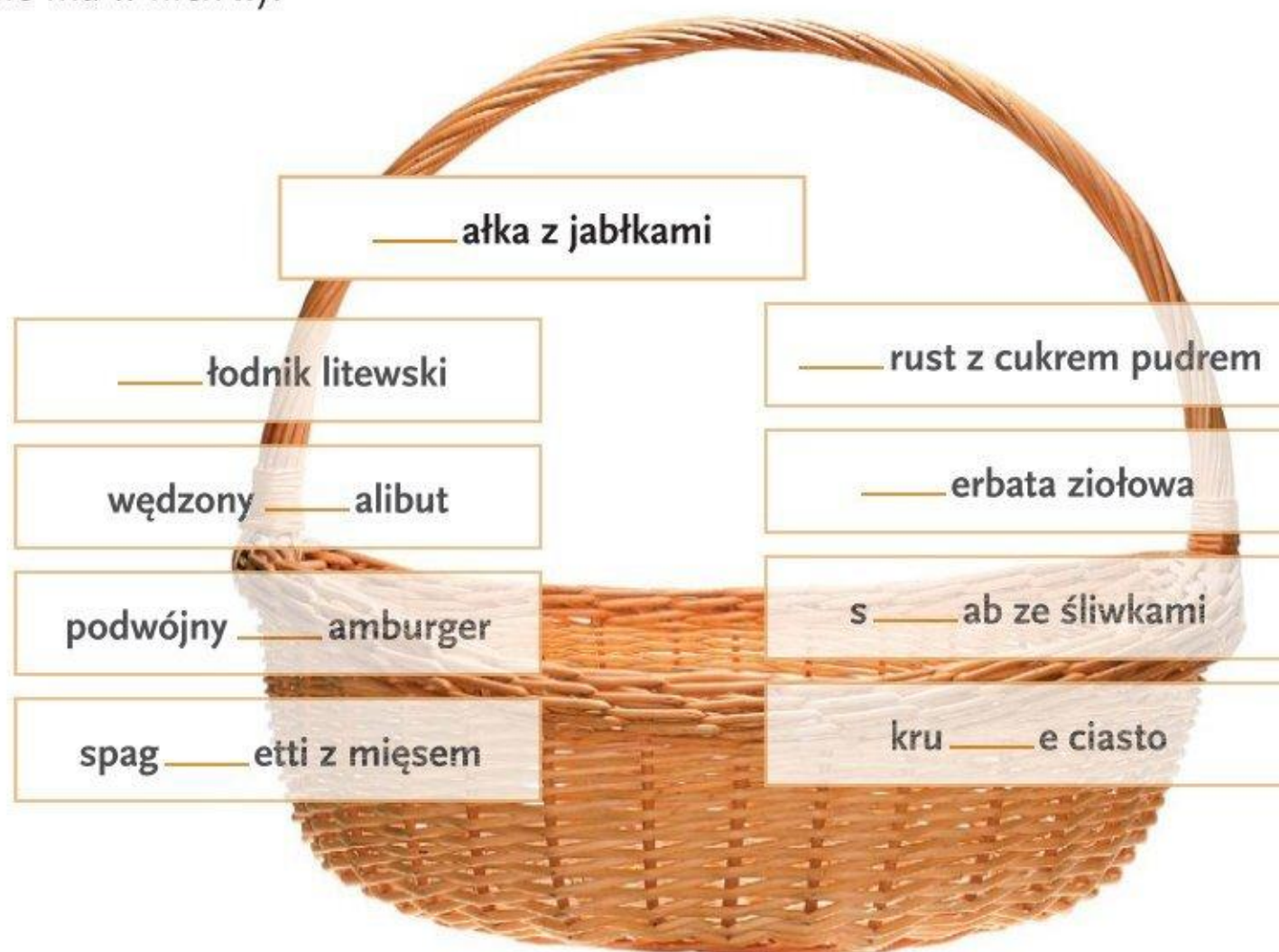
- Zapisz wyrazy z ramki tak, aby słowa stojące obok siebie się rymowały.
- Najwyżej wpisz wyrazy jednosylabowe, niżej – dwusylabowe, potem – trzysylabowe, najniżej – czterosylabowe.
- Pokoloruj **ch** wymienne **na zielono**, a **ch** niewymienne **na czerwono**.

- brzuch
- bucha
- burczymucha
- pochyły
- klucha
- tchórzyły
- łakomczucha
- wicherzyły
- skrucha
- słuch
- zawierucha
- zuch

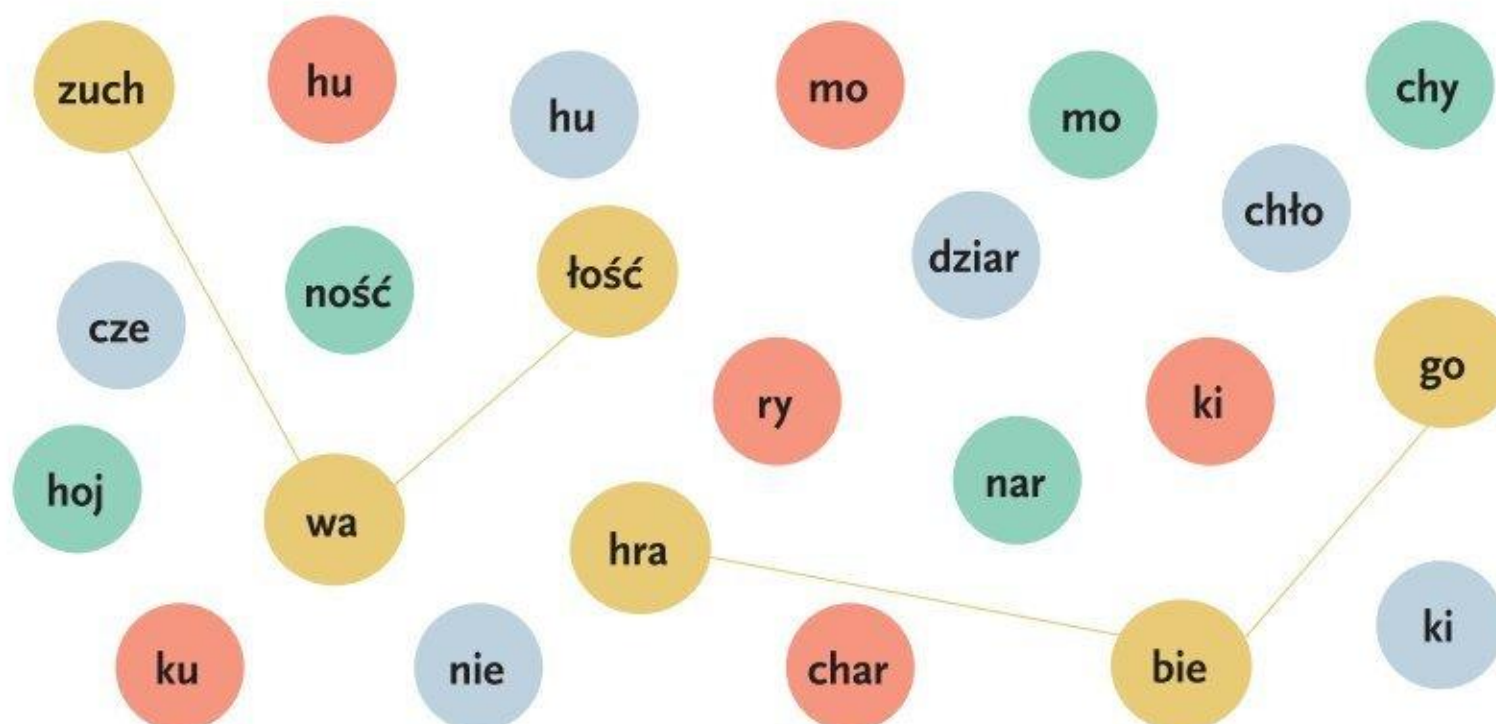

6. Uzupełnij brakujące litery w nazwach smakołyków znajdujących się w koszyczku Czerwonego Kapturka. Pokoloruj ramki z potrawami, które lubi babcia (nie ma w nich **h**).

7. Aladyn rozkazał dżinowi z cudownej lampy poukładać sylaby w taki sposób, aby w każdym wyrażeniu jeden wyraz zawierał **h**, a drugi **ch**. Pomóż duchowi wykonać zadanie.

Wzór:

• zuchwałość hrabiego

• _____

• _____

• _____

8. Wymyśl i zapisz trasy dla latających przedmiotów. Użyj nazw podanych w ramkach. W razie potrzeby skorzystaj z atlasu geograficznego.

HAITI

CHORWACJA

BLISKI WSCHÓD

HOLANDIA

CHILE

HONDURAS

HIMALAJE

CZECHY

HISZPANIA

WŁOCHY

CHINY

SAHARA

- Trasa latającego dywanu (nazwy z **h**): _____

- Trasa latającego kufra (nazwy z **ch**): _____

9. Chcesz zdobyć wodę życia. Musisz poddać się próbie słów. Uzupełnij tabelę wyrazami z ramki.

	Wyraz bliskoznaczny	Wyraz pokrewny	Wyraz o znaczeniu przeciwnym
bohater			
hucznie			
chwiać się			

- bohaterski
- cicho
- wahać się
- hałaśliwie
- chwiejność
- heros
- huk
- nieruchomieć
- tchórz

10. Napisz trzy życzenia do złotej rybki zgodnie z podanymi wskazówkami.

- W pierwszym wykorzystaj wyrazy z dwuznakiem **ch**.

- W drugim użyj wyrazów z literą **h**.

- W trzecim zastosuj wyrazy z literami **h** oraz **ch**.

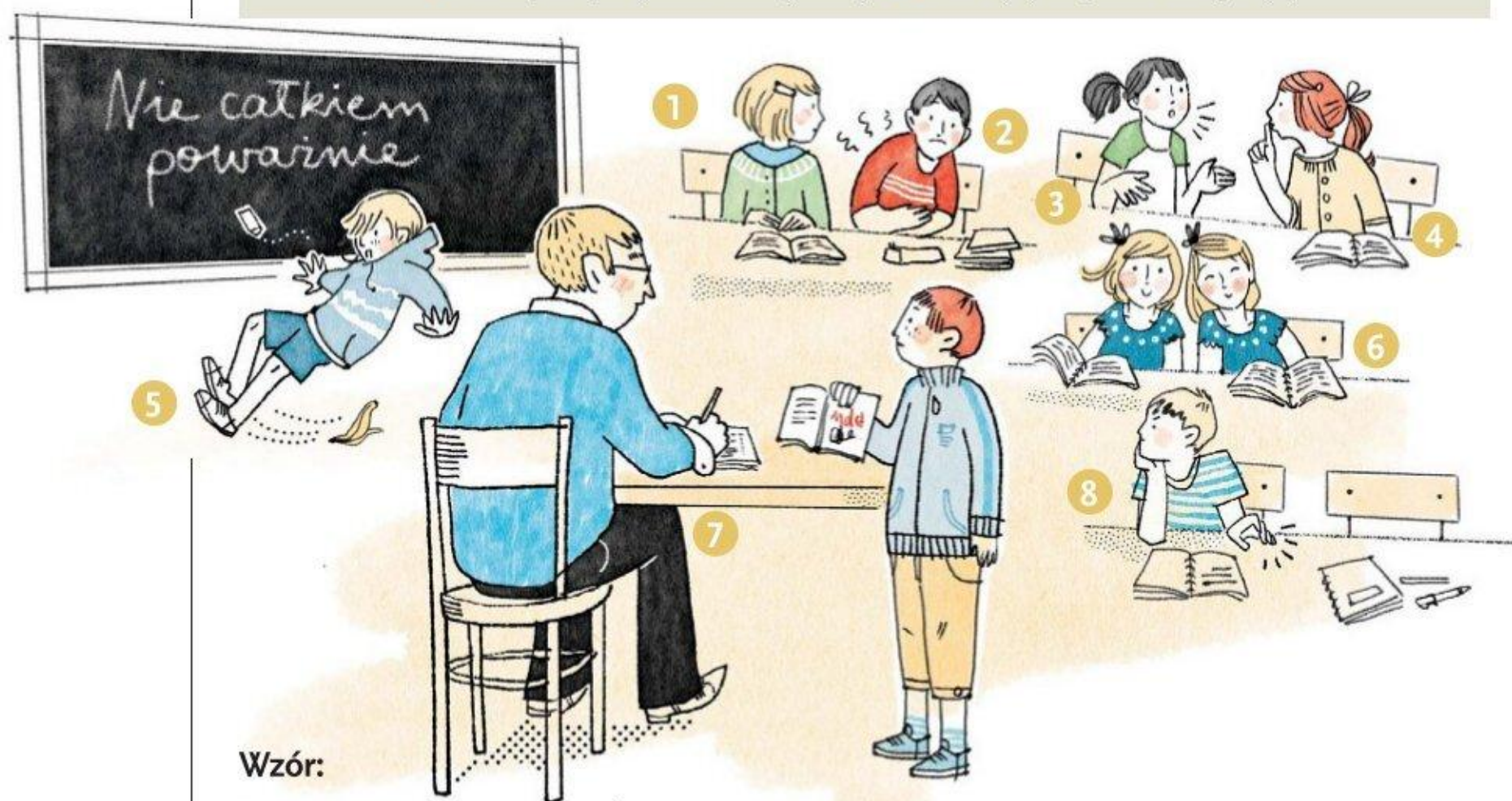

Nietypowe lekcje i słów z **nie** kolekcje

Pisownia *nie* z różnymi częściami mowy

1. Dopasuj związki wyrazowe z ramki do sytuacji przedstawionych na rysunku. Skorzystaj z wzoru.

- chwila nieuwagi
- nie puści pary z ust
- niecierpliwie wyczekuje dzwonka na przerwę
- nieszczęśliwy z powodu bólu brzucha
- nie spuszcza z niego oka
- papużki nierozłączki
- ten podpis jest nieczytelny
- usta jej się nie zamykają

Wzór:

1 Nie spuszcza z niego oka.

2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

2. Określ, jakimi częściami mowy są wyrazy z ćwiczenia 1., przed którymi znajduje się cząstka **nie**. Weź też pod uwagę napis na tablicy. Uzupełnij wniosek na temat pisowni łącznej lub rozdzielnej.

Nie	piszemy	z _____
	_____	z _____
	_____	z _____
	piszemy	z _____
	_____	z _____

3. Wpisz w odpowiednie miejsca czasowniki z ramki, aby uzupełnić dialogi.

- nie ma • nie mieści się • nie potrafi • nie postanie
- nie powiedział • nie powiem • nie skrzywdził • nie śniło się
- nie widział • nie wypadł • nie zdąży

To _____
w głowie! Moja noga więcej tu
_____!

Pani syn ma tak duże zaległości
z matematyki, że do końca roku

wszystkiego nadrobić. Cudów
_____!

Pański syn _____
odpowiednio się zachować.
Podczas przerw potrąca
wszystkich.

Tego jeszcze świat

W moich czasach uczniom

nawet o takich wybrykach.

On _____
jeszcze ostatniego słowa.
Przekona się pan, że

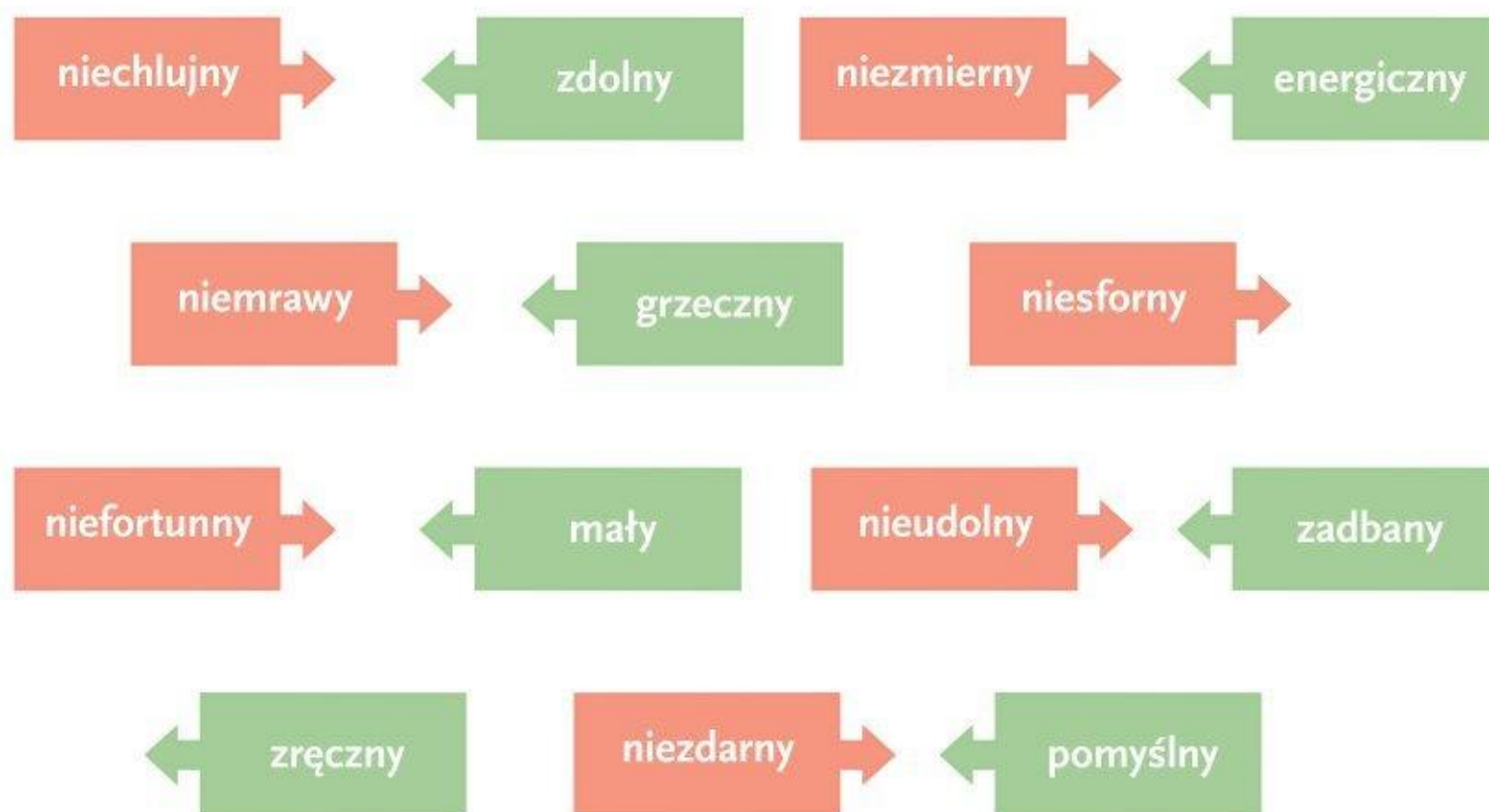
sroce spod ogona.

Kubuś?! Przecież on muchy by

To dobry dzieciak,

o nim złego słowa.

4. Na lekcji języka polskiego uczniowie będą charakteryzować bohaterów o kontrastowych cechach. Przygotuj dla nich zestawy przydatnych słów. Połącz przymiotniki o przeciwstawnych znaczeniach.

- Podaj przykład pary kontrastowych bohaterów. Określ ich cechy za pomocą kilku przymiotników z **nie**.

5. Na lekcji języka angielskiego uczniowie poznają nowe słówka. Odczytaj w lusterku, co znaczą podane wyrazy, i zapisz obok polskie słówka.

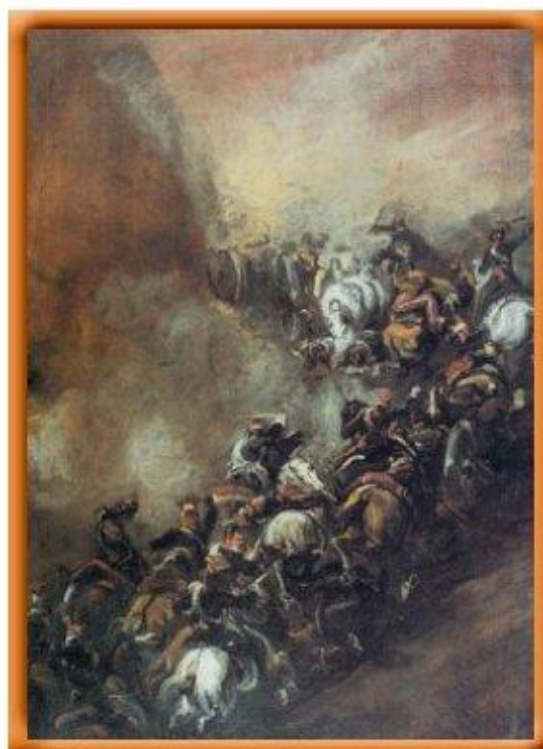
danger	→	niebezpieczeństwo	→	
aversion	→	niechęć	→	
impatience	→	niecierpliwość	→	
deficit	→	nieodpor	→	
indisposition	→	niezdolność	→	
confusion	→	nieład	→	
enemy	→	nieprzyjaciel	→	

6. Na lekcji historii nauczyciel poprosił o poprawienie notatki. Należało wymienić powtarzające się w tekście wyrazy na rzeczowniki, które zaczynają się na **nie**. Wykonaj to zadanie. Skorzystaj z wyrazów podanych w ramce.

• niesprawiedliwość • niezależność • nietolerancja

- Brak wyrozumiałości dla innych bywa powodem konfliktów. Brak wyrozumiałości prowadzi do wojen. _____
- Naród cierpiał z powodu bezprawia. Wiele obywateli doświadczyło wtedy bezprawia. _____
- Samodzielność polityczna państwa jest niezwykle istotna. Samodzielność gospodarcza gwarantuje rozwój państwa. _____

7. Na lekcji plastyki nauczycielka komentowała obrazy. Dowiesz się, kim byli ich twórcy, jeżeli policzysz przysłówki w opisach. Skorzystaj z klucza do odpowiedzi i podpisz obrazy.

Klucz do odpowiedzi

Piotr Michałowski
– jeden przysówek.
Józef Chełmoński
– dwa przysłówki.
Vincent van Gogh
– trzy przysłówki.

Niezwykle intensywne kolory. Słoneczniki, które nieruchomo tkwią w wazonie, niesamowicie przykuwają moją uwagę.

Kompozycja „Bitwy pod Somosierrą” jest nieprawdopodobnie dynamiczna. Niewielu malarzom udało się w tak wierny sposób oddać atmosferę walki.

Niespokojnie i niebezpiecznie. Rozpędzone zwierzęta z „Czwórki” niepokoją. Wyglądają, jakby za chwilę miały wpaść na widza.

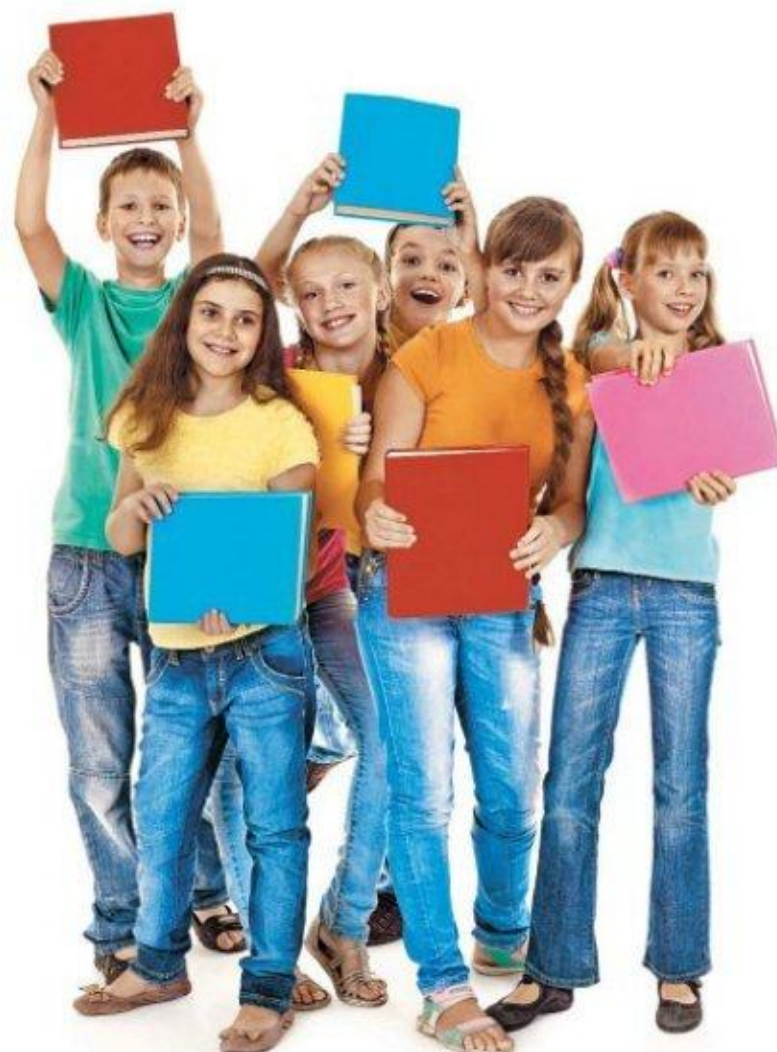
* **malkontent** – osoba ze
wszystkiego niezadowolona.

8. Na przerwie uczniowie próbowali ułożyć tekst na szkolny festiwal piosenki. Podkreśl przysłówki z przeczeniem *nie* i uzupełnij brakujące słowo.

Nie zawsze są tu miłe chwile,
nie tylko radość odczuwamy,
ale nie wszędzie malkontenci*,
więc miło szkołę wspominamy.

Nie całkiem też poważnie podchodź
do rymów tych nieprzemyślanych,
bo o przysłówki tutaj chodzi,
które z *nie*

_____ (jak?)
czasem są pisane.

9. Na lekcji wychowawczej uczniowie dyskutowali o cechach charakteru. Jedno z ćwiczeń polegało na połączeniu wyrazów bliskoznacznych w grupy. Wykonaj to zadanie. Dopasuj przymiotniki bliskoznaczne, podane w ramce, do odpowiednich wyrazów.

- niedoświadczony • nieludzki • nieustępliwy • niesumienny
- niedorośli • niezmordowany • nieobowiązkowy • niemiłosierny

10. Kasia była pytana na lekcjach, podczas których zostały wypowiedziane tylko słowa pisane łącznie z cząstką **nie**. Sprawdź, jakie to były przedmioty.

Nie masz bladego pojęcia o nierównościach.

Te komórki są niewidoczne gołym okiem, ale proszę obejrzyć je pod mikroskopem.

*Nie mogę oderwać od niej oczu.
Mona Liza uśmiecha się tylko do mnie.*

*Niepoprawnie zapisałeś to słowo. „Nieuważny”
piszemy przez ż z kropką. Ale nie wszędzie
zmieniaj – w wyrazie „rozrzutny” zostaw rz.*

*To miasto, w którym podpisano rozejm, leży
niedaleko wschodniej granicy.*

11. Polonistka zapowiedziała sprawdzian ze znajomości baśni. Podała przykładowe ćwiczenie, aby uczniowie dobrze się przygotowali. Rozwiąż to zadanie. Zaznacz wyrazy z cząstką **nie**, a następnie odgadnij, o których bohaterów baśni chodziło w zadaniu. Wykorzystaj odpowiedzi z klucza.

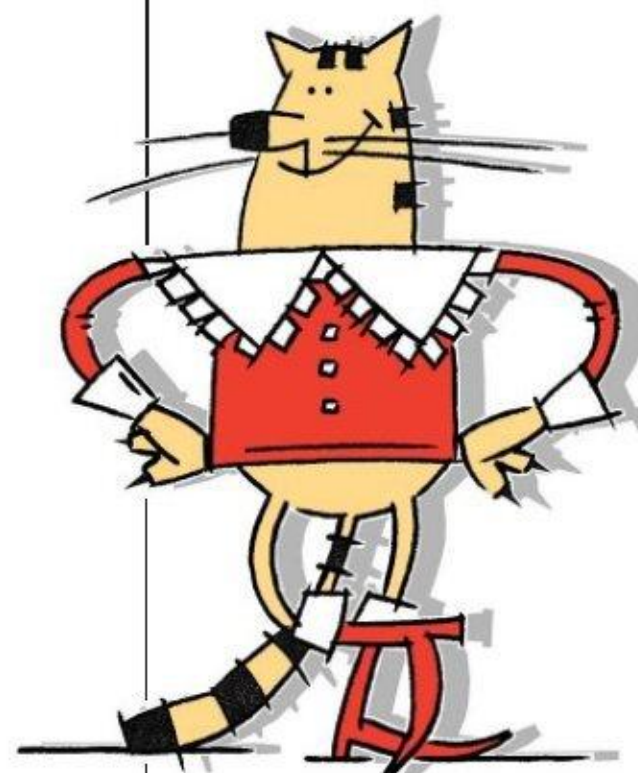
- niedołęga życiowy, nie potrafił zadbać o swoje interesy, niechętnie wyruszył w drogę – _____
- nieszczęśliwiec, niecierpliwy, niejednoznacznie przedstawiony, nie posłuchał dobrych rad – _____
- nieprzejednany, niegodziwiec, nie dowierzał nikomu, niemiłosiernie potraktował żonę – _____

Klucz do odpowiedzi

Informacje o **Sinobrodym** z baśni Charles’a Perraulta są podane za pomocą wyrazów z **nie** w układzie: przymiotnik, rzeczownik, czasownik, przysłówki.

Informacje o **najmłodszym z braci** z baśni *Kot w butach* francuskiego pisarza są podane za pomocą wyrazów z **nie** w układzie: rzeczownik, czasownik, przysłówki.

Informacje o **chłopcu** z baśni *Braciszek i siostrzyczka* braci Grimmów są podane za pomocą wyrazów z **nie** w układzie: rzeczownik, przymiotnik, przysłówki, czasownik.

Trochę rymuję, bo poetą się czuję

Pisownia wyrazów z $ą$ i $ę$

1. Uzupełnij rymowanki wyrazami zawierającymi **q** lub **ę**. Skorzystaj z podpowiedzi na rysunkach. Podkreśl słowa, w których **q** wymienia się na **ę**.

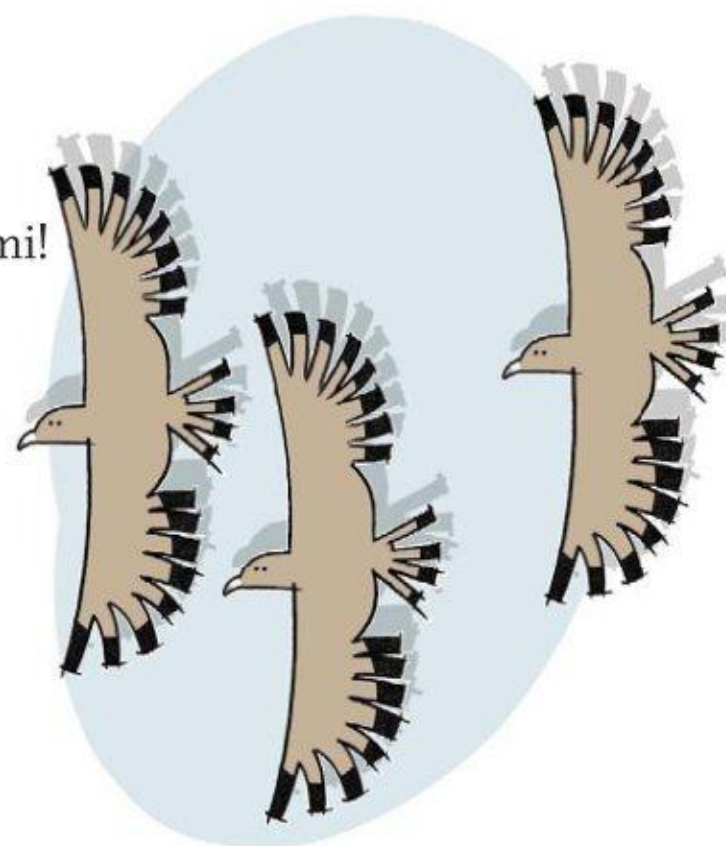
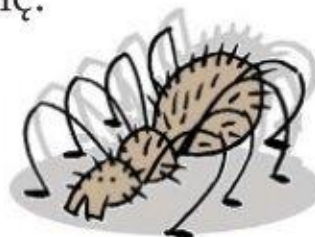
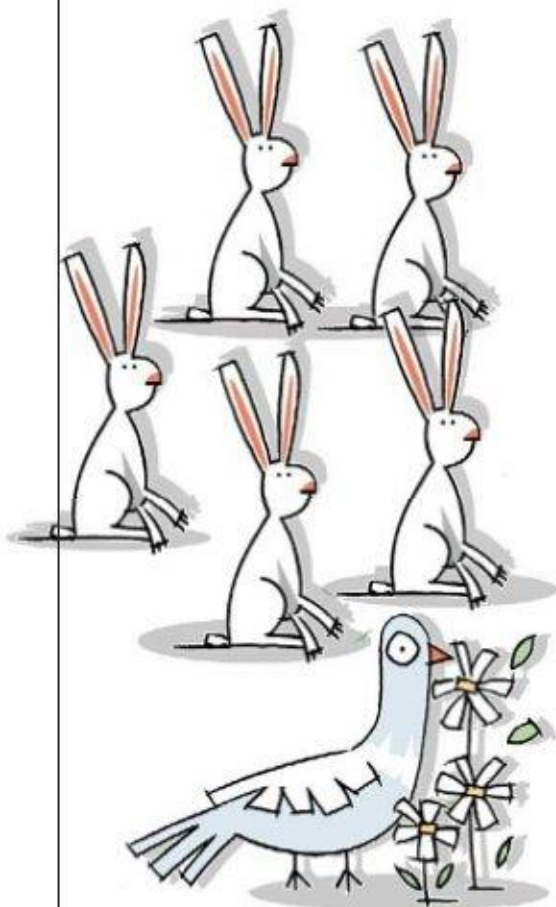
Nawet zając zajęczy na widok pięciu _____
buszujących w ogródku jędzy.

Jastrząb pędzi za trzema _____,
a to przecież jest _____ nad błędami!

_____ wacha kwiaty i specjały,
bo ma gołębi _____ doskonały.

— snuje pajęczynę,
sieć przyciągnie mu zwierzynę.

2. Przygotuj się do napisania własnych wierszyków. Ułóż z sylab wyrazy rymujące się z podanymi słowami.

freq

wy

pie

ZO

fla

braç

kać

ka

dział

dra

ta

sia

nić

prę

bęb

- pędzel –
- mięta –
- pogawędka –
- piętrowy –
- chrząkać –
- tępić –
- mądra –

[illegible]

3. Podkreśl słowa z **q** lub **ę**. Dopisz do dwóch z nich wyrazy pokrewne, a do kolejnych dwóch wyrazy, które się z nimi rymują.

Od miesiący mama bąka,
że na święta będą sprzątać
odtąd wszyscy domownicy,
bez wyjątku, bez różnicy.
Dla porządku podpowiada,
co gdzie trzeba poukładać.
Zastęp przypraw porządkuje
Tosia, która kuchnię czuje.

Dziewczyna jest ciągle przejęta,
otwiera szeroko oczęta.
Zdjęcia z wędrówek ułoży Jędrek,
ponieważ niezły jest z niego mędrek.
Pamięć ma także wprost doskonałą,
więc łatwo będzie mu się wklejało.
A mama wszystkich poczętuje
tym, co na święta przygotowuje.

Wzór: na święta – świąteczny

bąka – chrząka

4. O czym mówią przenośnie poetów? Naklej w odpowiednich miejscach rysunki z wkładki nr 12 i wpisz w luki brakujące słowa.

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

latające karuzele łąki

kolorowa podkowa rozpięta
na szczęście nad ziemią

ostrze szabli kraje niebo
najprzezroczystsze

5. Pokoloruj w wierszu Danuty Wawiłow *Kopareczka* litery: **q** na zielono, **ę** na czerwono. Następnie spróbuj naśladować poetkę. Dokończ krótki wierszyk. Wpisz w luki wybrane przymiotniki i rzeczowniki.

Danuta Wawiłow, Kopareczka

Nie chcę z mamą iść do parku,
wolę bawić się koparką,
moją starą,
ukochaną,
połamana,
podrapaną. [...]

Książeczka

Nie chcę tylko być gwiazdeczką,
wolę siedzieć z mą książeczką,
taką mądrą

6. Wypisz czasowniki z wierszy. Określ w nich osobę i czas. Powtarzające się czasowniki zapisz tylko raz. Skorzystaj z klucza, a dowiesz się, kim są autorzy wierszy.

Klucz do odpowiedzi

Hanna Ożogowska

1 czasownik w 1. os. czasu
przyszłego; 1 czasownik
w 3. os. czasu przyszłego

Danuta Wawiłow

3 czasowniki
w 1. os. czasu przyszłego

Maria Konopnicka

3 czasowniki
w 3. os. czasu
teraźniejszego

Adam Mickiewicz

3 czasowniki w 3. os. czasu
teraźniejszego; 1 czasownik
w 3. os. czasu przyszłego

Jedzą, piją, lulki palą,
Tańce, hulanka, swawola;
Ledwie karczmy nie rozwalą,
Cha cha, chi chi, hejże, hola! [...]

Czasownik	Osoba	Czas

U chomika w gospodzie
Siedzą muchy przy miodzie.
Siedzą, piją kolejną
I z pajaków się śmieją. [...]

Czasownik	Osoba	Czas

Będę babuleńką, starą, starusieńką,
schowam się pod ziemię, pod czarne korzenie,
a potem na wiosnę spod ziemi wyrosnę
malutką jabłonką, zieloną koronką. [...]

Czasownik	Osoba	Czas

Malowany wózek,
para siwych koni,
pojadę daleko,
nikt mnie nie dogoni. [...]

Czasownik	Osoba	Czas

7. Uzupełnij rymowanki czasownikami w czasie przeszłym w odpowiedniej formie. Pokoloruj litery, przed którymi znajdują się **ę** lub **ą**.

Noga jej się (powinąć) _____,
gdy na ściągę (nadepnąć) _____.
Koledzy za uszy ją (ciągnąć) _____,
ale oni też (się potknąć) _____.

Stoń (nadepnąć) _____ jej na ucho,
więc z muzyką u niej krucho.
(Minąć się) _____ z powołaniem,
dyrygentką nie zostanie.

Gwiazdki z nieba (pragnąć) _____,
w górę szybko się (piąć) _____,
ale szczęście mnie (minąć) _____,
ręką tylko mi (machnąć) _____.

8. Uzupełnij wierszyk o okręcie. Użyj wyrazów zapisanych na falach.

Okręt _____ za pięć _____,
lecz o _____ – sztorm _____.
Marynarze na czas _____.
_____ teraz z _____ miną.
_____ liściki do żon z mozołem,
bijąc o stoły _____ czołem.
„_____ trochę, złapałem _____,
(to tak ze złości chyba _____).
_____ w _____, czekajcie mnie.
Tymczasem dzieciom buziaki _____”.

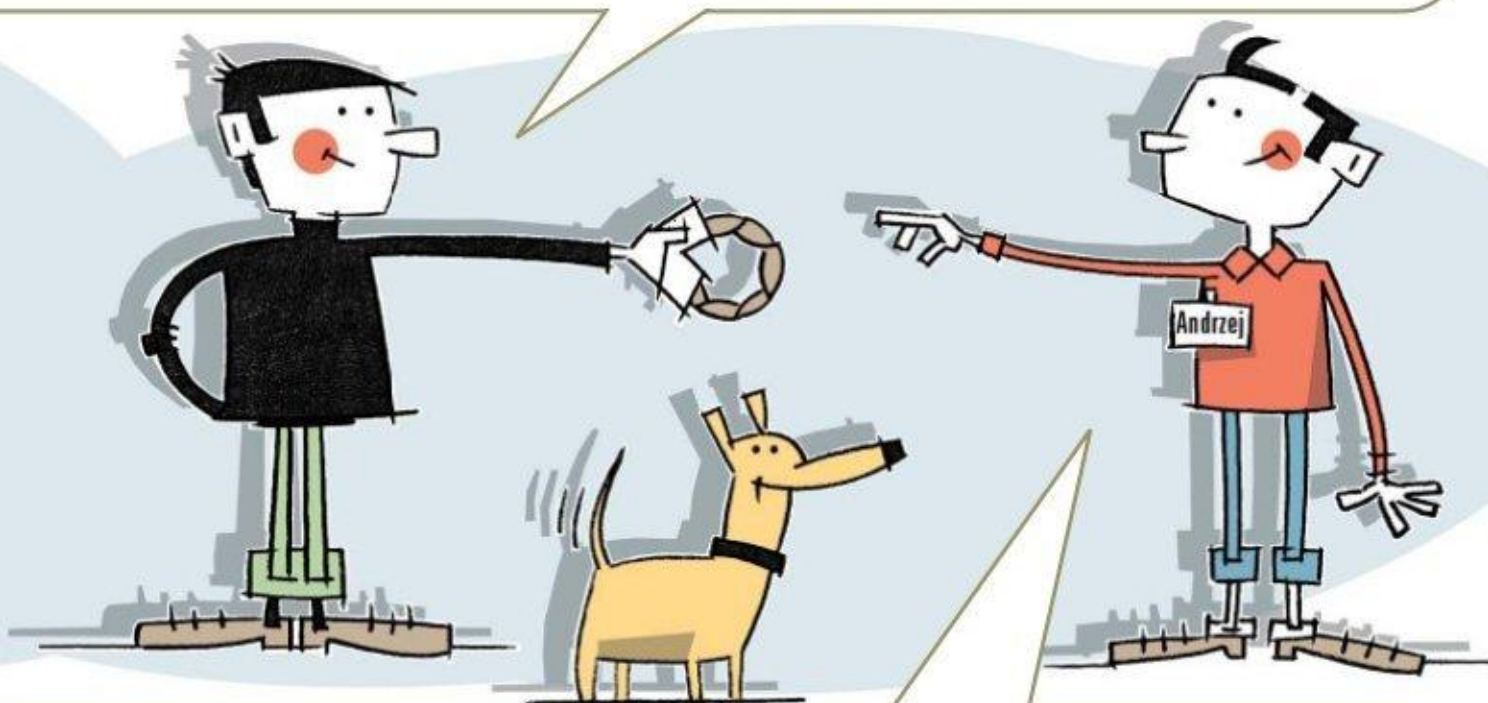
bajdurzę nie tęgą Piszą Przyptynę
dziesiątej się przyplątał zziębniętym
nie dopłyną piątek Pracują wypłynął ślę
burzę dziewiąta Spóźnię się

Podróże małe i duże

Pisownia wyrazów wielką i małą literą

1. Przeczytaj, o czym rozmawiają chłopcy. Następnie podkreśl w ich wypowiedziach rzeczowniki i przymiotniki i dopasuj je do kategorii podanych na s. 105. Sformułuj wnioski.

Cześć,
przeczytałem na twojej plakietce, że masz na imię Andrzej. Ja nazywam się Adam Jagodziński, ale wszyscy przezywają mnie Sączek. To dlatego, że urodziłem się w Nowym Sączu, jestem nowosądeckaninem. Mieszkam na Sądecku kilkanaście lat.
Widzę, że jesteś tu nowy, a w Szkole Podstawowej im. Ambrożego Kleksa wszystkich chłopców z imieniem na A witamy szczególnie. Proszę, prezent ode mnie – krakowski obwarzanek. Jedz szybko, bo mój pies Krakusik lubi miejscowe specjały, szczególnie z ulicy Starowiślniej, chociaż rodowici krakowianie wybierają inne cukiernie.

Przyjechałem z Warszawy, mieszkam tam na różnych osiedlach – najpierw na Pradze, a potem na Bemowie. Później przeprowadziłem się do Jabłonny. To duża wieś położona w województwie mazowieckim, w powiecie legionowskim, nad Wisłą. Moi rodzice pracowali przy konserwacji parku rozciągającego się wokół jabłonowskiego pałacu. Zasadzili tam drzewo i nazwali je Jędrekiem, na moją cześć. Teraz mieszkamy niedaleko Wawelu. Moja mama, która jest Włoszką i pochodzi z południa Włoch, mówi, że zacznij rządzą w Krakowie jak królowa Bona. Ludzie z południa Europy mają poczucie humoru – tak mówią na całym świecie, nawet na Saharze i w Himalajach, od Bałtyku do Pacyfiku...

- imiona, nazwiska, przezwiska ludzi

- imiona własne zwierząt, roślin

- nazwy kontynentów, państw, regionów, miast, wsi, osiedli, ulic

- nazwy mieszkańców państw

- nazwy indywidualne obiektów

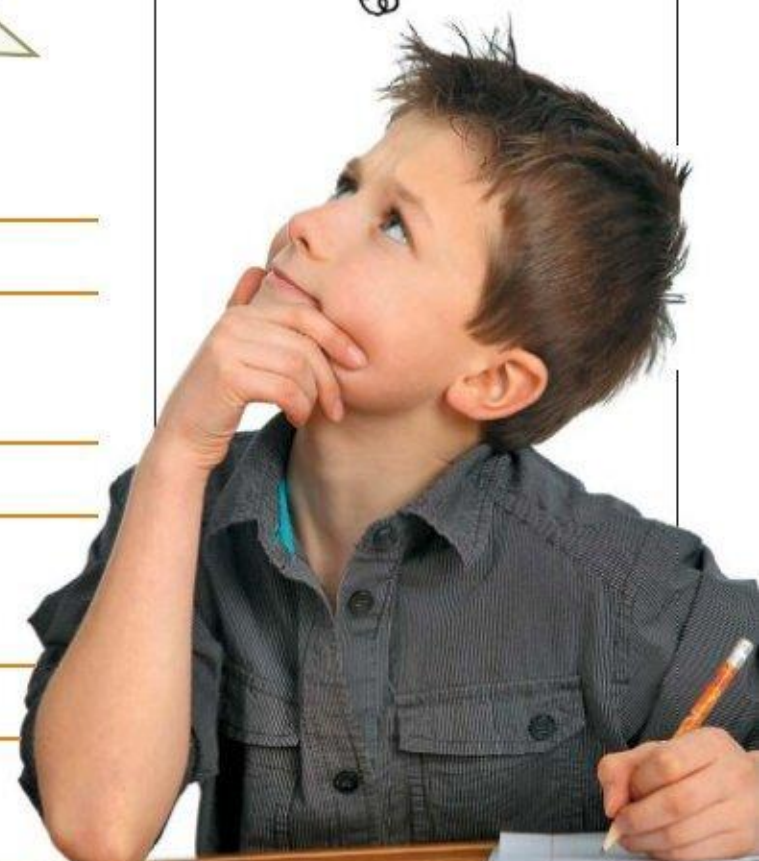
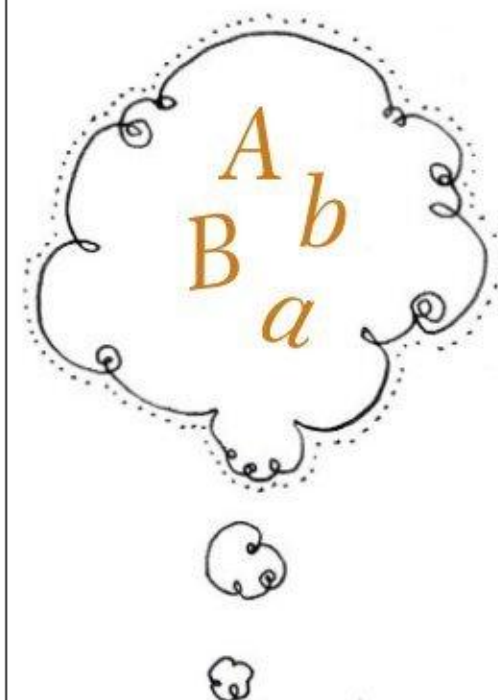
- nazwy oceanów, mórz, rzek, gór, pustyni

- nazwy mieszkańców miejscowości

- nazwy województw, powiatów

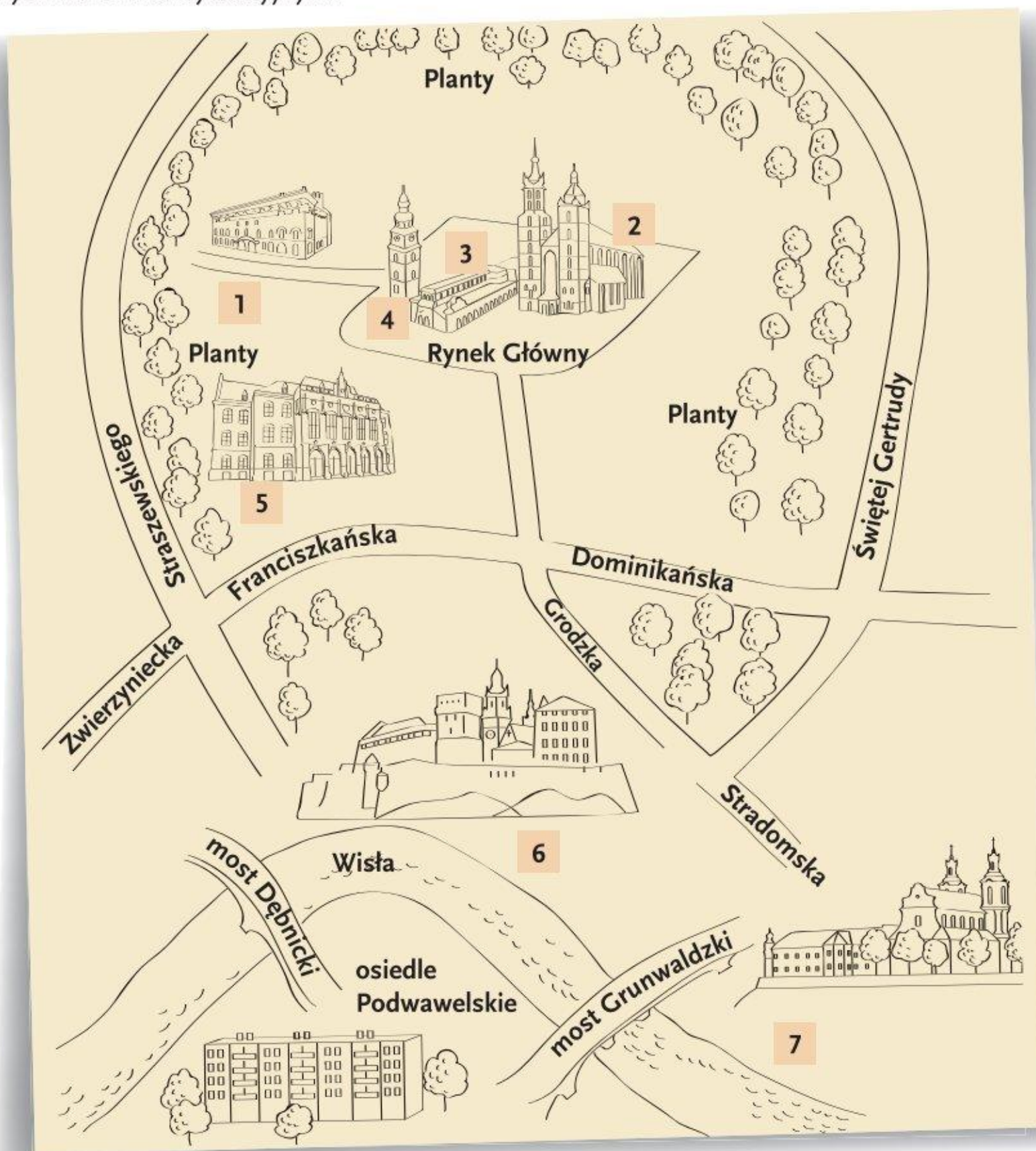
- przymiotniki utworzone od nazw geograficznych

2. Wyjaśnij Andrzejowi, który mieszka teraz na osiedlu Podwawelskim, w jaki sposób dojść do Starego Teatru w Krakowie. Wykorzystaj jak najwięcej informacji podanych na szkicu sytuacyjnym.

LEGENDA

- 1 Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej
- 2 kościół Mariacki
- 3 Sukiennice
- 4 wieża ratuszowa
- 5 Uniwersytet Jagielloński
- 6 Wawel
- 7 kościół Na Skalce

3. Adam i Andrzej biorą udział w konkursie geograficznym. Pomóż im w przygotowaniach. Wybierz nazwy z ramki i uzupełnij notatki chłopców.

- Amazonka • Australia • Hańcza • Ochotnica • Pacyfik
- Rysy • Suwalszczyzna • Watykan

Notatki Andrzeja dotyczące geografii świata:

- największy ocean – _____
- najdłuższa rzeka – _____
- najmniejsze państwo – _____
- najmniejszy kontynent – _____

Notatki Adama dotyczące geografii Polski:

- najgłębsze jezioro – _____
- najzimniejszy region – _____
- najwyższy szczyt górski – _____
- najdłuższa wieś – _____

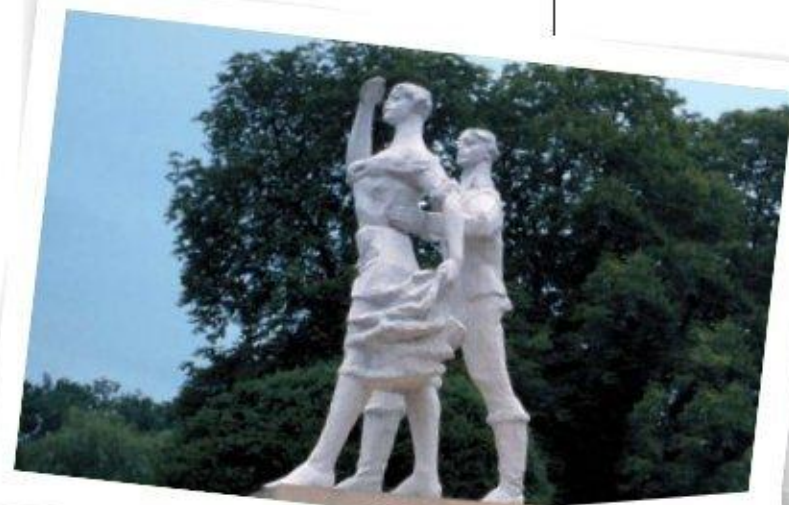
4. Uczestnicy konkursu mieli zaprezentować najciekawszy pomnik w kraju. Uzupełnij brakujące litery w ich opisach zdjęć zgodnie z poznanymi zasadami ortograficznymi. A która z rzeźb ciebie zainteresowała najbardziej? Uzasadnij swój wybór.

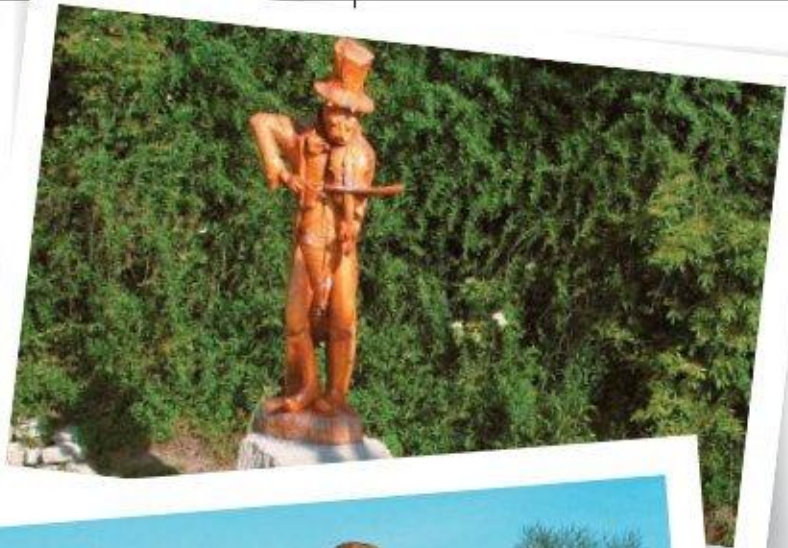
Twórcą pomnika piosenki, który stoi w centrum _____ogolina, jest _____polanin _____erzy _____encel. Wyrzeźbione postacie _____arolinki i _____arliczka to bohaterowie najpopularniejszej _____ląskiej piosenki ludowej.

(g, o, j, w, k, k, ś)

Nad rzeką _____rdą w _____ydgoszczy, przy moście _____erzego _____ulimy- _____amińskiego, zawisł pomnik linoskoczka. „_____rzechodzący _____rzez _____ekę” to jedyna w _____uropie rzeźba wisząca nad rzeką.

(b, b, j, s, k, p, p, rz, e)

Swój pomnik ma również bohater wiersza ____ana
____rzechwy – chrząszcz. Stoi oczywiście
w ____czebrzeszynie na ____ubelszczyźnie.
Wyrzeźbili go w lipowym drewnie uczniowie
____iceum ____tuk ____lastycznych w ____amościu.
(j, b, sz, l, l, sz, p, z)

Jest to chyba najbardziej nietypowy pomnik
w ____olsce. Dziewięciometrowy pomnik Ziemniaka
powstał 20 lat temu przy ____tacji ____odowli
____oślin w ____iesiekierzu, w województwie
____achodniopomorskim.
(p, s, h, r, b, z)

5. Chłopcy otrzymali w nagrodę książki podróżnicze autorstwa Alfreda Szklarskiego. Podkreśl wielkie litery w tytułach powieści i sformułuj wniosek dotyczący zastosowanych tu zasad pisowni.

- afrykański
- amazoński
- australijski
- azjatycki

6. Chłopcy po przeczytaniu powieści poszerzyli swoją wiedzę i bez problemu wypełnili ćwiczenie zadane przez polonistkę. Połącz i ty przymiotniki utworzone od nazw własnych z odpowiednimi rzeczownikami.

• _____ kangur	• _____ słoń
• _____ tygrys	• _____ anakonda
• _____ las deszczowy	• _____ lasy eukaliptusowe
• _____ busz	• _____ zebra

7. Sprawdź, o jakich podróżach marzą Adam i Andrzej oraz ich rodzice. Uzupełnij brakujące litery i przejdź trasy labiryntu.

Andrzej
marzy o

dokąd wiedzie
trasa ze związkami
wyrazowymi pisanymi
tylko małą literą.

___ merykański
___ aguar

___ yspa
___ aiti

Egipt

___ ińskie
___ erły

___ razylijska
___ laża
___ opacabana

___ orzecze
___ mazonki

Rodzice
chłopców
marzą o

dokąd prowadzi
droga ze związkami
wyrazowymi pisanymi
i małą, i wielką literą.

___ ustynia
___ obi

___ gipska
___ umia

___ rzeg
___ orza
___ ródziemnego

Peru

___ ustralijski
___ iś ___ oala

___ ielki ___ ur
___ iński

___ iemia
___ gnista

___ ybetański
___ lasztor

Adam
marzy o

dokąd wiedzie
trasa ze związkami
wyrazowymi pisanymi
tylko wielką literą.

___ meryka
___ ołudniowa

„___ niegi
___ ilimandżaro”

___ olski
___ ziennikarz
i ___ odróżnik

Chiny

___ meryka
___ ółnocna

Gdy ty nie możesz, on ci pomoże

Słownik ortograficzny

Klucz do odpowiedzi

Na kartce ze słownika Justyny znalazły się 2 wyjątki od reguły ortograficznej.

Na kartce ze słownika Krzysia są 3 wyrazy z **u**.

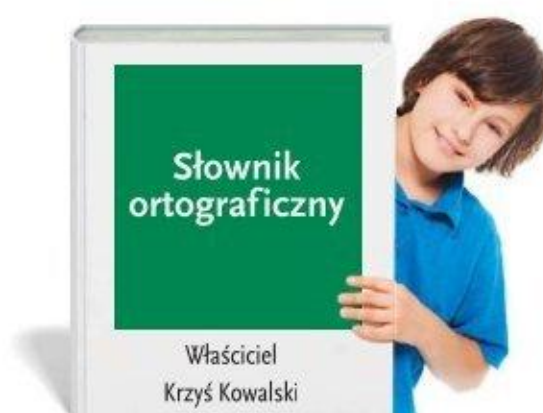
Na kartce ze słownika Kasi są 3 wyrazy z **ó**.

1. Uzupełnij w wyrazach brakujące litery. Połącz strony ze słowników z imionami ich właścicieli. Skorzystaj z podpowiedzi w kluczu.

sk __ ywić się
sk __ wka
sł __ wko
słu __ acz
sp __ żnienie
stra __ ak
str __ cla

wr __ żyć
w __ ask
w __ awa
w __ os
w __ ędzie
w __ ystko
wy __ ynać się

przy __ ąd
psy __ olog
p __ szek
r __ żny
r __ wnowaga
równowa __ nia
r __ chomy

2. Naklej na kolejne strony słowniczków hasła z wkładki nr 13. Pamiętaj o kolejności alfabetycznej.

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

3. Zapisz podane wyrazy w kolejności alfabetycznej.

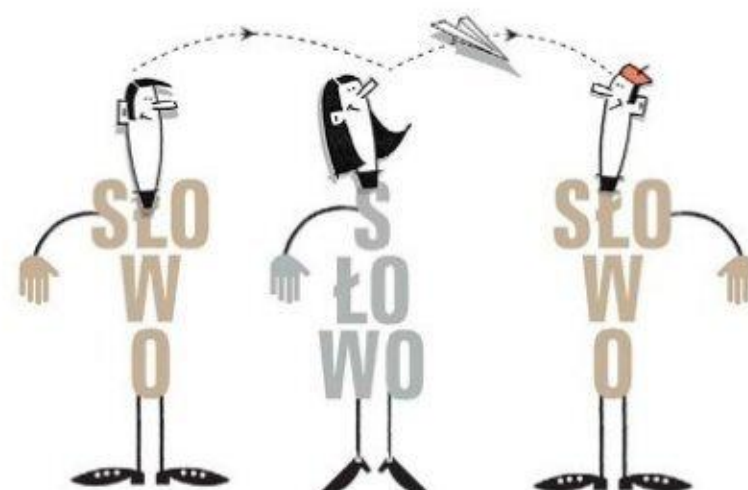
- twórca
- marzenia
- pióro
- komputer
- książka
- księgarnia
- sprzedawać
- korzystać

• _____	• _____
• _____	• _____
• _____	• _____
• _____	• _____

4. Dopisz do podanych wyrazów ich formy podstawowe, które są hasłami w słowniku.

Wzór: płynęła – **płynąć**

- pomógł – _____
- publikacją – _____
- proszę – _____
- próbuj – _____
- szukajcie – _____
- ręku – _____

5. Dodaj do podanych słów wyrazy pokrewne. Każdy powinien być dłuższy od poprzedniego o jedną sylabę.

Wzór: **ząb** → **ząbek** → **zębowy**

dąb →		
hak →		
dach →		
chór →		
ruch →		
rzut →		
śmiech →		
żyć →		

6. Sprawdź w słowniku, jak zapisać słowa jednakowo brzmiące, ale o różnych znaczeniach i odmiennej pisowni.

– obszar na kuli ziemskiej, który nie jest zajęty przez oceany i morza.

– sznur nasyceny materiałem łatwopalnym, służący do odpalenia ładunku wybuchowego na odległość.

– siła i odporność psychiczna, a także wytrzymałość fizyczna człowieka.

– szybki pies myśliwski o wysmukłej budowie, zdolny do pokonywania długich dystansów.

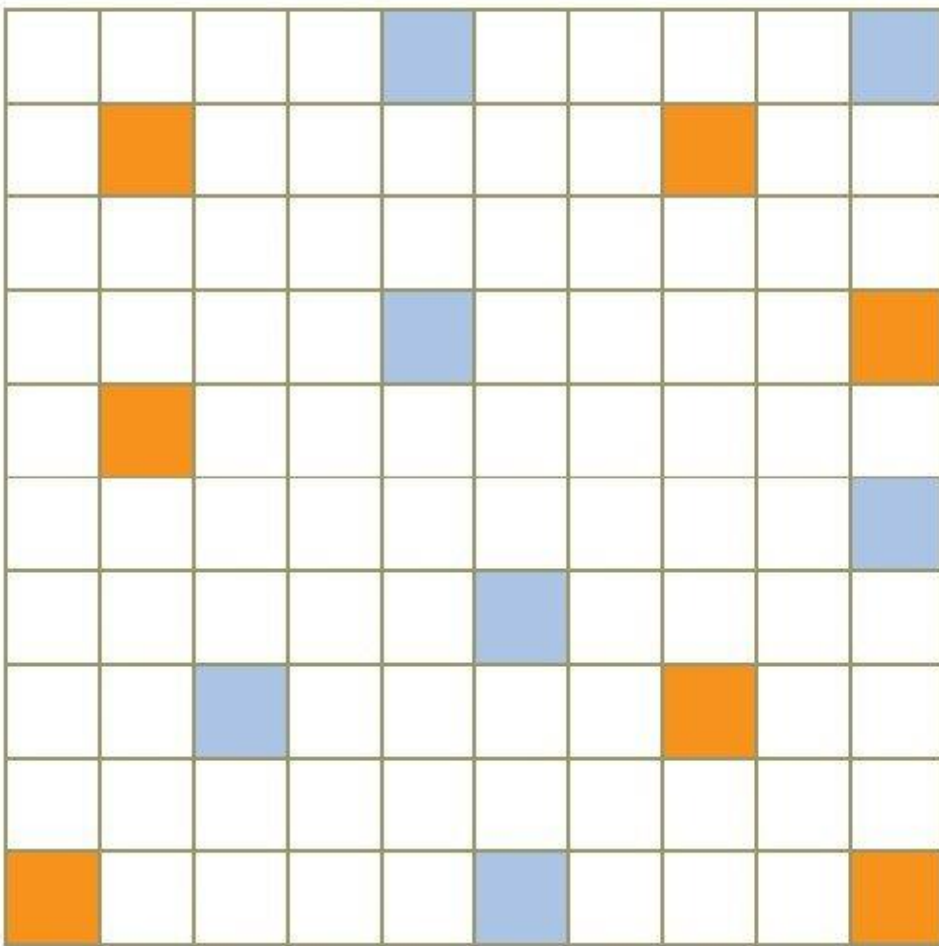
– zanieczyszczenie.

– płytkie miejsce rzeki,
którym można przejść
na drugi brzeg.

7. Wyszukaj w słowniku ortograficznym i zapisz na planszy 20 dowolnych słów. Pamiętaj, że wyrazy mogą się krzyżować, ale nie powinny się ze sobą stykać. Staraj się zdobyć jak najwięcej punktów. Oblicz wartość wpisanych wyrazów i zsumuj wyniki.

Wartość punktowa pól:

białe – pojedyncza

niebieskie – podwójna

pomarańczowe – potrójna

Wartość punktowa liter:

1 pkt: A, B, D, E, F, G,
I, J, K, L, Ł, M, N,
O, P, S, T, W, Y

2 pkt: C, R, Z

3 pkt: Ć, Ń, Ś, Ż

4 pkt: Ę, Ą

5 pkt: Ź, Ó, U, H

Wzór:

	S	T	Ó	Ł
	Ą			Ó
Z	D	R	Ó	W

SĄD: $1+3 \cdot 4+1=14$

STÓŁ: $1+1+5+2 \cdot 1=9$

ZDRÓW: $2+1+2+5+1=11$

ŁÓW: $2 \cdot 1+5+1=8$

Razem: 42 punkty

Przyszłość znana i nieznana ortografią uzasadniana

1. Przeczytaj wiersz i uzupełnij w nim brakujące wyrazy na końcach wersów. Wykorzystaj słowa z ramki. Zapisz je w odpowiedniej formie.

• chmura • heca • kurz • łóżko • mamusia • musieć

Ludwik Jerzy Kern,
Piotruś i powietrze

Był pewien chłopiec w różowym swetrze,
którego raz zapytano:

- Czym chciałbyś zostać, Piotrusiu?
- Powietrzem!
- Dlaczego powietrzem?
- Ano, dlatego tylko, proszę mamusi,
że ono nic robić nie _____!

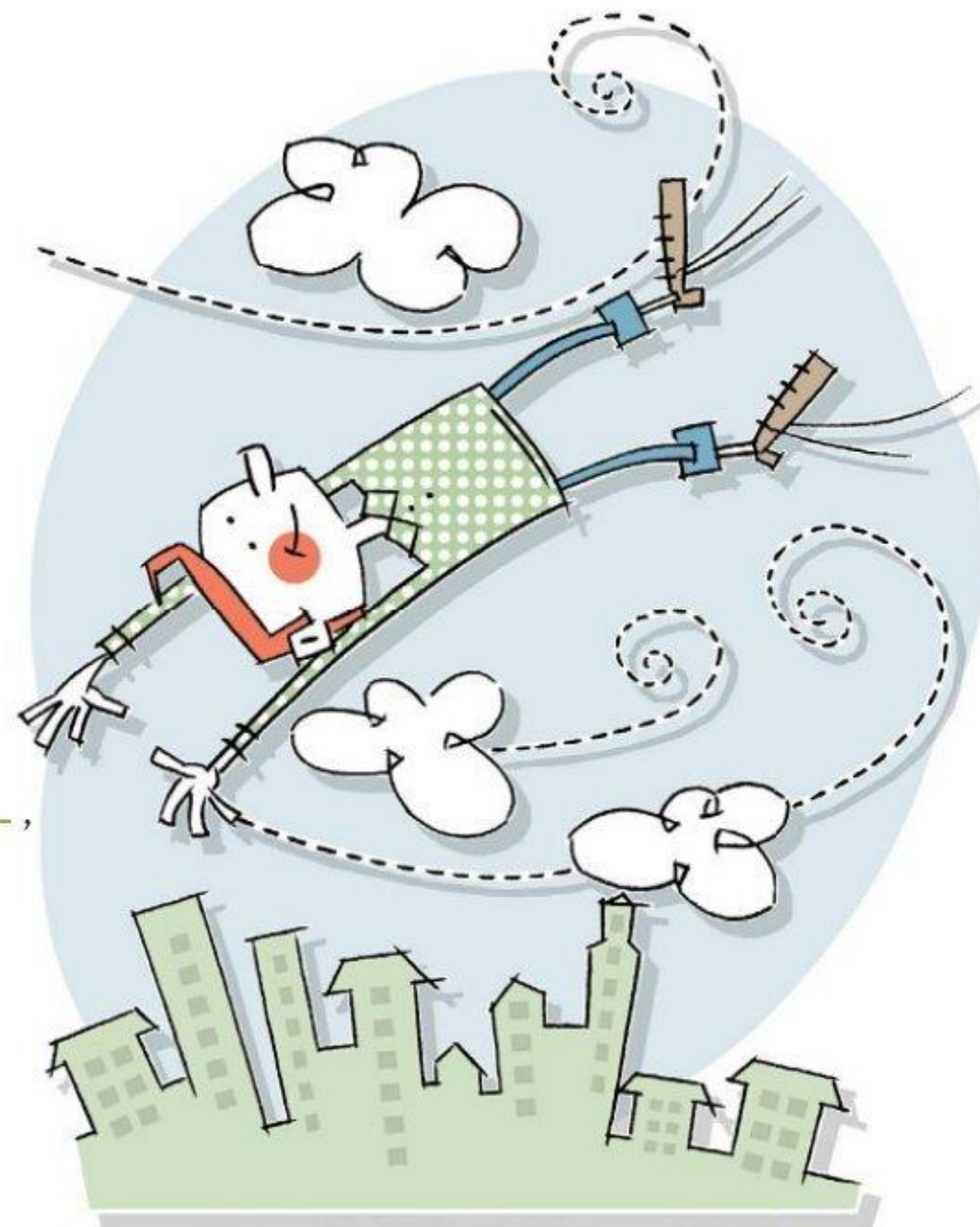
Pobladła biedna mama z wrażenia,

– ot, los, mieć syna lenia.

Wieczorem poszedł Piotruś do _____,
mamusia światło zgasiła,
i zasnął Piotruś, a Dobra Wróżka
w powietrze go zamieniła.

I nagle patrzcie, co to się dzieje?

Piotruś po świecie wieje.

W miastach uderza o domów mury,
 w górze na niebie rozpędza _____ .
 Na morzu białe spostrzega żagle,
 więc mocno dmucha w te żagle nagle.
 Na szosach siwe podnosi _____ ,
 organizuje trzy groźne burze,
 porusza liście na wszystkich drzewach,
 we wszystkich ptasich gardziołkach śpiewa.
 Jest jednocześnie we wszystkich stronach,
 w samochodowych siedzi oponach,
 wierci się, kręci, tańczy jak fryga,
 aeroplany na sobie dźwiga.
 I – to już chyba największa _____ –
 dmucha jak wiatr we wszystkich piecach...

Rano, gdy zbudził się, przetarł oczy
 i rzekł:
 – Zmęczyłem się bardzo w nocy.
 Nie przypuszczałem, proszę _____ ,
 że tak powietrze pracować musi...

2. Przypomnij reguły ortograficzne wyjaśniające pisownię podkreślonych wyrazów.

3. Napisz, czym chciał zostać Piotruś. Podaj formę mianownika tego wyrazu. Następnie zapisz czasownik i rzeczownik, które rymują się z tym słowem i zawierają dwuznak **rz** po spółgłosce.

4. Zanutuj, kto przemienił chłopca, i wymyśl, w jaki sposób mógł tego dokonać.

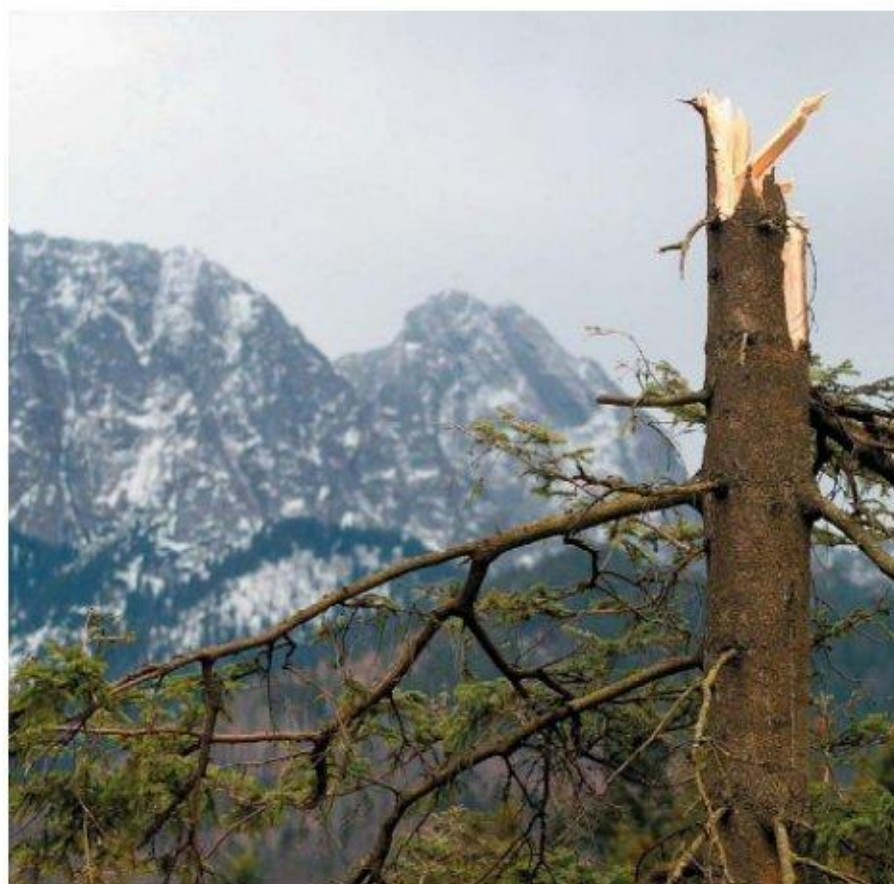
Przemiany Piotrusia dokonała _____ .

Mogła to zrobić za pomocą czarodziejskiej _____ lub skorzystać z odpowiednich _____ zaklęcia.

5. Wymień czynności, które bohater wykonywał we śnie. Podaj je zgodnie z przywołaną zasadą pisowni. Użyj bezokoliczników.

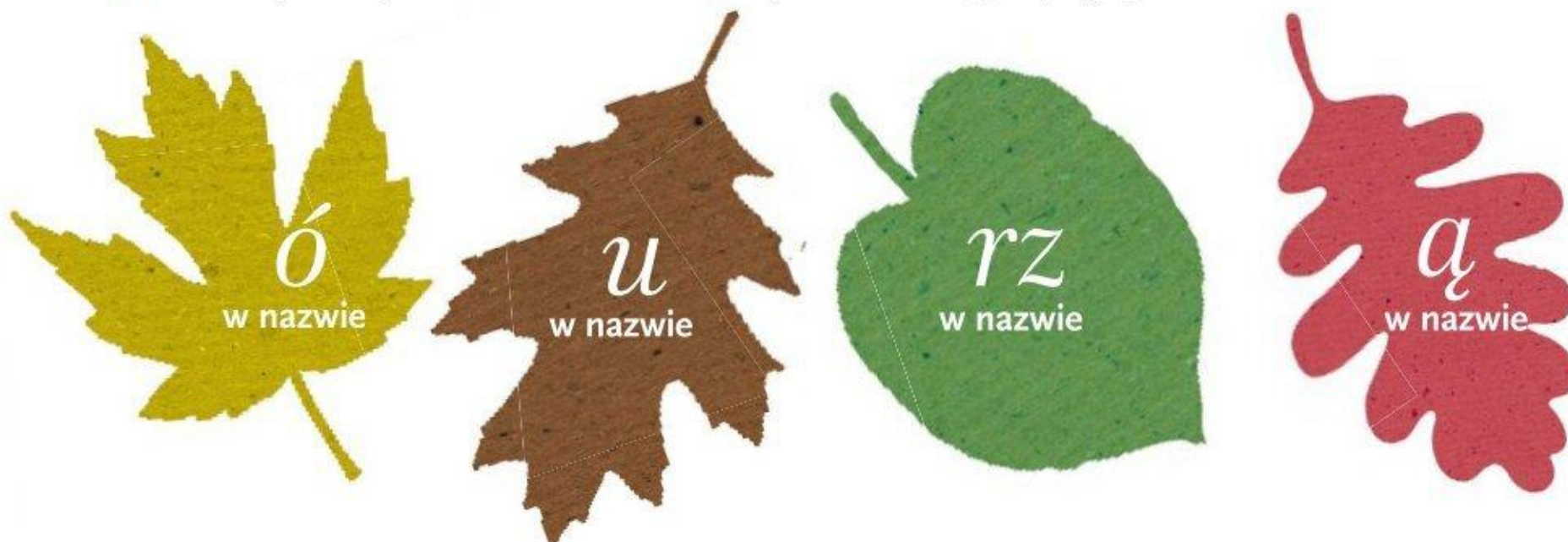
- _____ – pisownia *rz* do zapamiętania
- _____ – *rz* po spółgłosce
- _____ – *u* w środku wyrazu, jego pisownię trzeba zapamiętać
- _____ – *u* w formach czasu teraźniejszego czasowników
- _____ – pisownia *ę* do zapamiętania

6. Podaj nazwy wiatrów. Użyj wyrazów z *h*.

- Na Podhalu wieje _____.
- Na Hawajach szaleją _____.

7. Zanotuj nazwy drzew i krzewów, w których liście mógł się wplątać bohater wiersza.

8. Uzupełnij przysłowia, a dowiesz się, jakim ptakom Piotruś pomógł w wydawaniu dźwięków.

• _____

krukowi oka nie wykole.

• Kiedy się _____

zniża – deszcz się zbliża.

• Każdy _____

ma swój czubek.

• Wybiera się jak _____

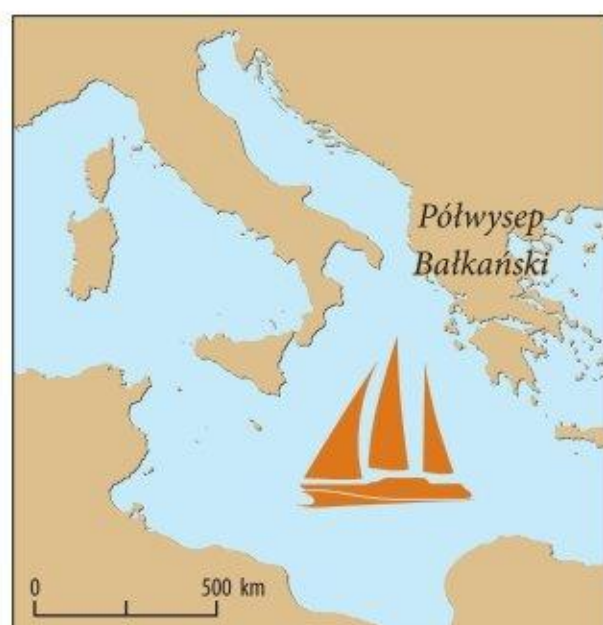

za morze.

9. Utwórz i zapisz wyrazy pokrewne do słowa *żagle*, tak aby powstało zdanie.

_____ -arz _____ -uje _____ -ówką.

10. Sprawdź, nad którymi morzami chłopiec mógł lecieć. Zapisz ich nazwy. W razie potrzeby możesz skorzystać z atlasu geograficznego.

• Morze _____

• Morze _____

• Morze _____

11. Uzupełnij podpisy pod zdjęciami zgodnie z zasadami pisowni małą i wielką literą. Rozpoznaj, w jakich państwach lub miastach Piotruś „zorganizował burze”.

___ ieża ___ iffla (w, e)
w _____
(ryż-pa)

___ omnik ___ ałej
___ yrenki (p, m, s)
w _____
(ha-ko-ga-pen)

___ aźnie ___ zéchenyiego
(t, s)
w _____
(peszt-da-bu)

___ wiatynia ___ agia ___ ophia
(ś, h, s)
w _____
(cja-tur)

___ olenderskie
___ iatraki (h, w)
w _____
(lan-ho-dia)

___ amek ___ rabiego
___ rakuli (z, h, d)
w _____
(mu-nia-ru)

- Dokończ zdanie:

Piotruś gościł u mieszkańców różnych krajów: był u _____
_____.

12. Co Piotruś zrobił, żeby się nie zmęczyć? Dopisz do podanych zdań związki wyrazowe z ramki, które mają podobne znaczenie. Użyj odpowiedniej formy.

- dopiąć swego • nie kiwnąć palcem w bucie • nie mrugnąć okiem
- nie pisać o czymś ani słowa • stanąć jak wryty

- Stał nieruchomo na widok wróżki –

- Nie zrobił niczego, aby przeszkodzić w realizacji jej planów –

- Okazał obojętność wobec jej czarów –

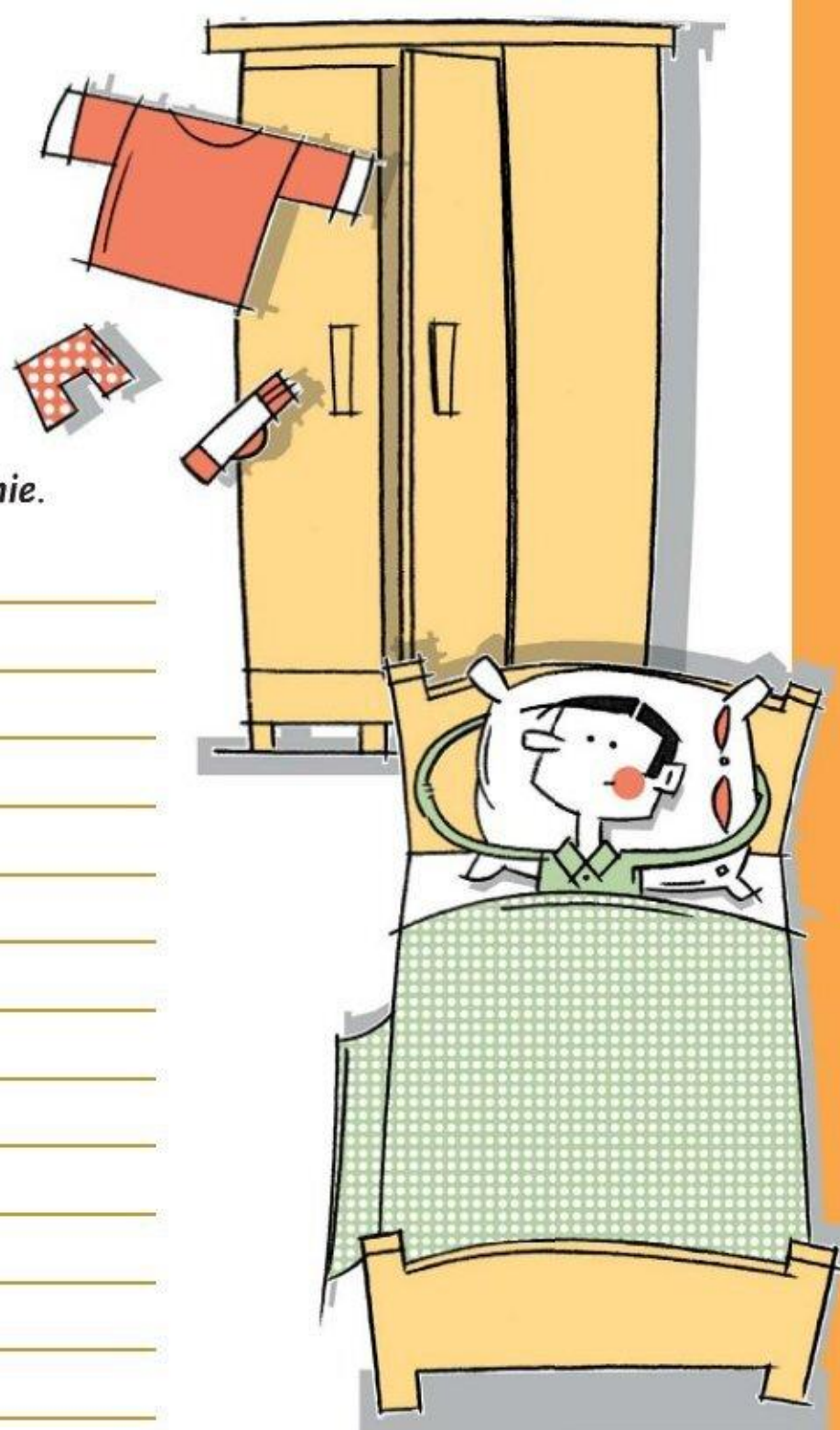
- Utrzymał wszystko w sekrecie –

- Osiągnął zamierzony cel mimo trudności –

13. Uzupełnij brakujące litery. Podkreśl informację, w której zostały dopisane tylko litery **ó**, a dowiesz się, czego Piotruś najbardziej nie lubi robić.

- czy ____ ać na ____ ydra ____ lika
- ____ ałasować u kolegi ____ enryka
- po ____ ądkować ____ eczy w szafach
- s ____ odzić i w ____ odzić po s ____ odach
- wr ____ żyć z воск ____
- wstawać rano z ł ____ żka, aby p ____ jść do łazienki

14. Scharakteryzuj Piotrusia. Użyj kilku słów z przeczeniem **nie**.

W baśniach ortograficzne próby nie prowadzą do zguby

Rycerz Przemysław ma za zadanie pokonać smoka i dostać się do księżniczki. Możesz mu towarzyszyć w wyprawie. Zagraj z koleżankami i kolegami. Musisz podać dobrą odpowiedź lub poprawnie wykonać zadanie, aby przejść na kolejne pola. Błędna odpowiedź powoduje utratę kolejki.

I. SKRZYNIA Z ŻELAZNYMI OKUCIAMI

1. Rycerz Przemysław przygotowuje się do walki ze smokiem. Musi skompletować ekwipunek. Wpisz na każdym kufrze nazwę jednej rzeczy, którą uznasz za przydatną do wykonania tego zadania. Wybierz spośród przedmiotów wymienionych w kółkach.

drzeworyt
z podobizną
księżniczki

pieprz
wprowadzający
w stan
zapomnienia

pancerz
ze stali
damasceńskiej

urządzenie
do wywoływania
śmiechu

rzeźba smoka
motywująca
do walki

korzeń
mandragory
– rośliny, która
uzdrowia

orzeł
wprowadzający
ducha walki

1

magiczne
krzesło czyniące
niewidzialnym

rz niewymienne

rz wymienne

rz po spółgłoskach

2. Przyszły pogromca smoka kompletuje drużynę, która pokona potwora. Napisz, komu zaproponuje współpracę. Użyj wyrazów z zakończeniami **-arz** lub **-erz**. Pomogą ci słowa wyróżnione w opisach.

- _____, który swoją grą na **dudach** odstraszy potencjalnych przeciwników
- _____, który przygotowuje z **ziół** miksturę usypiającą wrogów
- _____, który zajmie się **gustami**, zaklęciami przynoszącymi szczęście
- _____, który pokieruje **gołębiami** przenoszącymi ważne informacje
- _____, który wyczaruje **garnek** z odnawiającym się jedzeniem
- _____, który **sfalszuje** glejt*, aby można było swobodnie przedostać się do królestwa

3. Drużyna Przemysława będzie mieć sporo pracy. Napisz, za pomocą równoważników zdań, co czeka ochotników. Podkreśl te czynności, które zostały uznane za łatwe. Opisują je czasowniki zawierające **ż** wymienne (poznasz je podczas tworzenia równoważników).

- Pożegnają się z przyjaciółmi.

- Włożą ubrania ochronne.

- Pokażą swoje umiejętności.

- Pomazą farbą wykrywającą wybrane miejsca.

- Wskażą ukrywających się wrogów.

- Skażą ich na czekanie.

* glejt – dokument zapewniający bezpieczeństwo.

2

3

4

4. Połącz w rymowane pary wyrazy w układzie hasło – odzew. Powiedz, co wspólnego mają wszystkie wyrazy.

nawilżenie

komża

drżący

marża

szarża

ulżenie

łomża

rżący

II. CUDOWNE ŹRÓDEŁKO

5. Wędrowcy znaleźli się przy dwóch strumieniach o czarodziejskiej mocy. Pierwszy zamienia wszystkich, którzy się z niego napiją, w zwierzęta z literą **ó** w nazwie, drugi – w zwierzęta z literą **u**. Naklej w odpowiednie miejsca zdjęcia z wkładki nr 14 i je podpisz. Odczarowana została tylko jedna osoba z **ó** wymiennym. Wskaż, która to postać.
6. Rycerz potrzebuje elokwentnych* pomocników, którzy zajmą rozmową strażników, aby pozostali mogli niepostrzeżenie przejść obok nieznanego zamku. Sprawdź, czy masz odpowiednie umiejętności. Uzupełnij właściwymi literami wypowiedzi rycerzy.

* **elokwentny** – taki, który pięknie się wystawia i potrafi przekonać innych.

5

Ten zamek nie ma żadnej wartości, nie jest wart f____nta kłak____w. Panuje w nim niesamowity chaos, to istny dom wariat____w.

Pewien rabuś pr____bował zdobyć zamek, ale padł jak rażony pior____nem. Na rat____nek przybyli czarnoksiężnicy, niczego jednak nie wsk____rali. Nic go już nie uratuje, c____dów nie ma.

Dysponuję sporą got____wką. Oto moja wizyt____wka. Wykorzystuję wszystkie nadarzające się okazje. Nie zasypiam gr____szek w popiele.

Nic się nie martw, ja zawsze mam jakiś pomysł, gł____wka prac____je. Przygotowałem specjalny medyczny ekwip____nek.

6

Źródło Orzeźwienia

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

Strumień Uspokojenia

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

WKLEJ

7. Sprawdź, co robią mieszkańcy zamku. Podpisz rysunki – użyj form czasu teraźniejszego czasowników: **alarmować**, **atakować**, **denerwować się**, **wdrapywać się**, **przypatrywać się**, **trenować**.

--	--

III. CZYHAJĄCE W CHASZCZACH

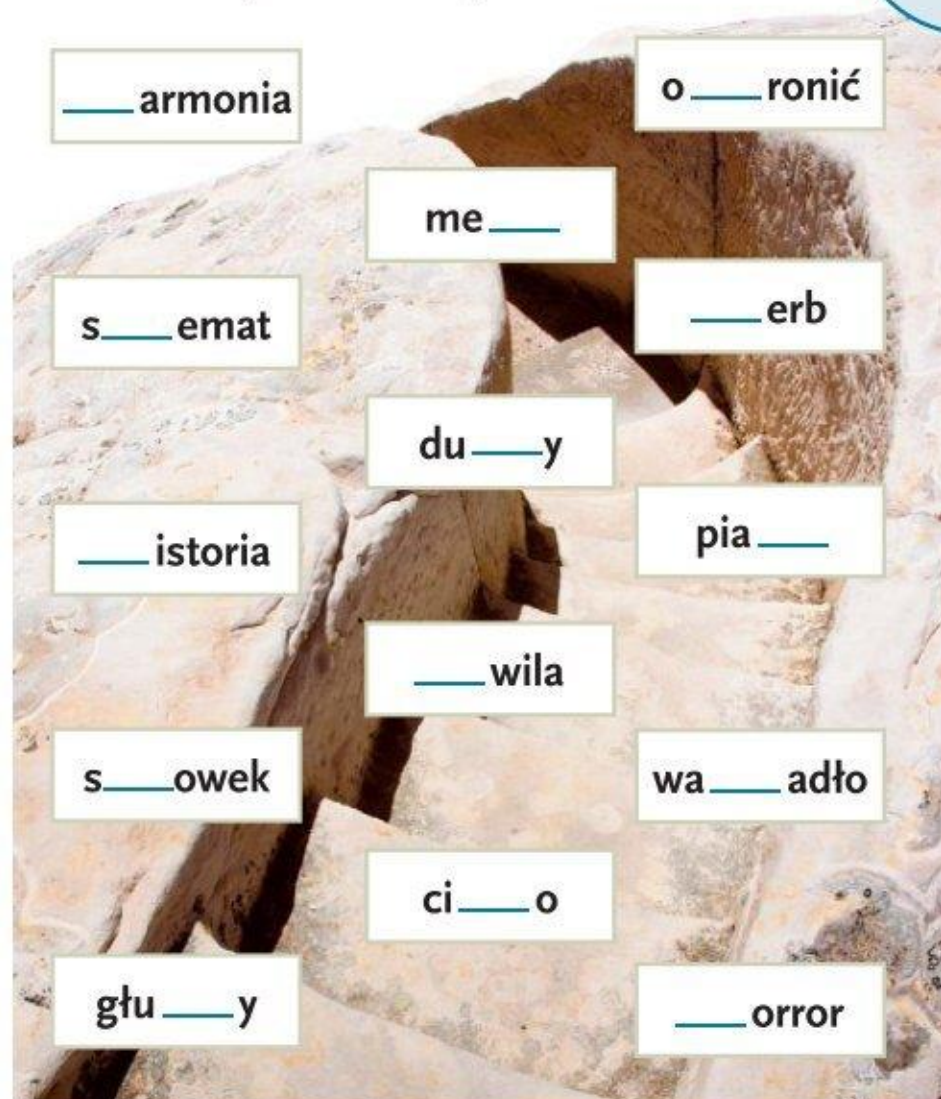
8. Przemysławowi udało się obejść pole walki i dotrzeć do chaty czarodzieja, który w magicznej kuli ukazał niebezpieczeństwa czyhające na rycerzy. Odczytaj i zapisz, co czeka wędrowców. Podkreśl niebezpieczeństwa, których najłatwiej uniknąć (zawierają wymienne **h** lub **ch**).

8

9

9. Podróżnicy muszą dotrzeć na szczyt góry i zejść z niej po schodach wykutych w skale. Mogą stanąć tylko na stopniach z **h** wymiennym i **ch** wymiennym. Uzupełnij brakujące podpisy i zaznacz na czerwono niebezpieczne stopnie.

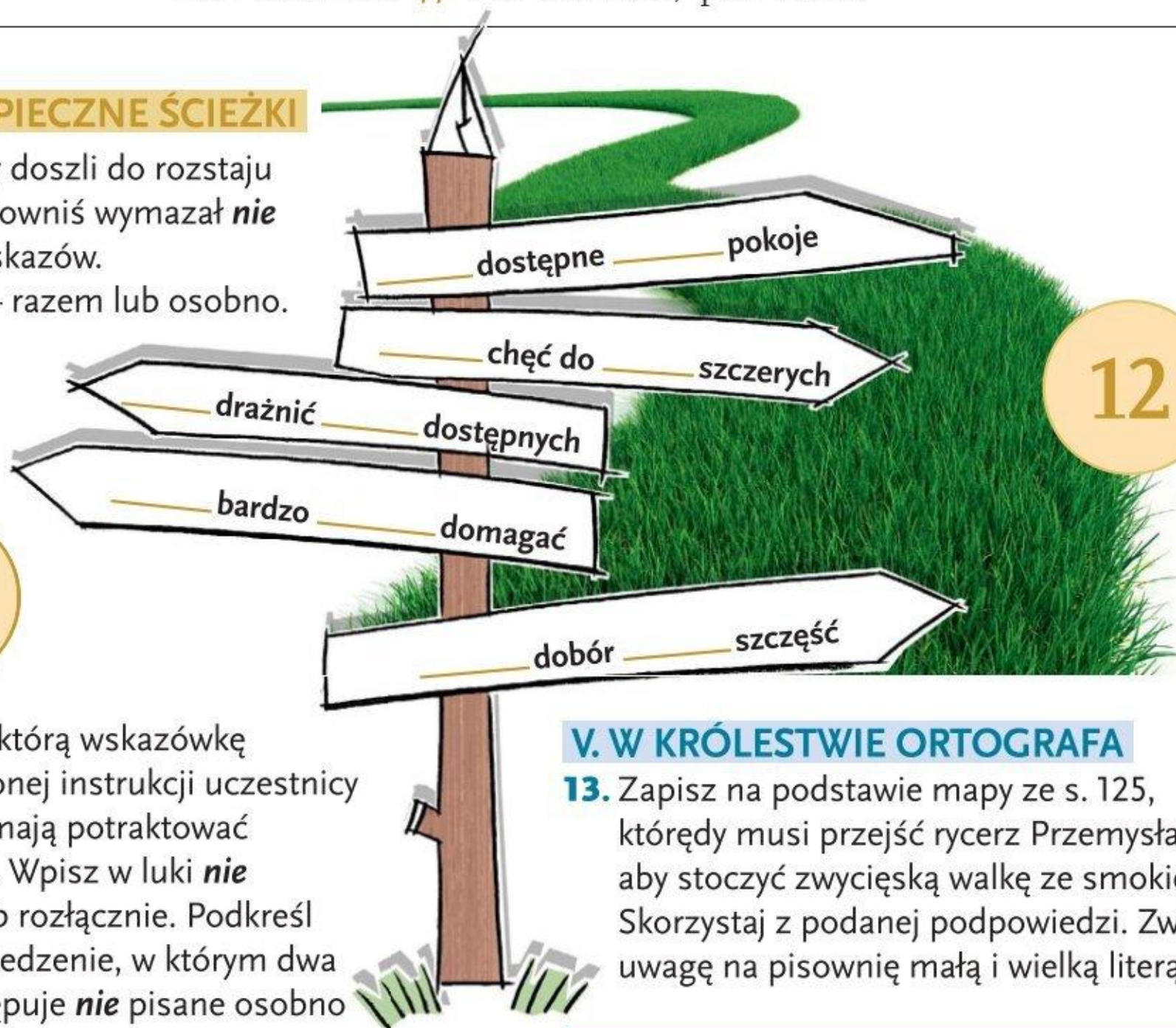
- 10.** Wykreśl wyrazy z **ch** wymiennym, a dowiesz się, gdzie mogą się ukryć wędrowcy.

IV. NIEBEZPIECZNE ŚCIEŻKI

11. Wędrowcy doszli do rozstaju dróg. Żartowniś wymazał **nie** z drogowskazów. Wpisz je – razem lub osobno.

11

12

12. Sprawdź, którą wskazówkę w znalezionej instrukcji uczestnicy wyprawy mają potraktować poważnie. Wpisz w luki **nie** łącznie lub rozłącznie. Podkreśl to wypowiedzenie, w którym dwa razy występuje **nie** pisane osobno z różnymi częściami mowy.

- _____ domykaj otwartych drzwi, _____ dawno ktoś przytrzasnął sobie palec.
- _____ dopijaj płynów z butelek, _____ miła woń się z nich unosi.
- _____ przegap dobitków, mogą być _____ bezpieczni.
- _____ odpoczniesz, _____ dzisiaj święto.

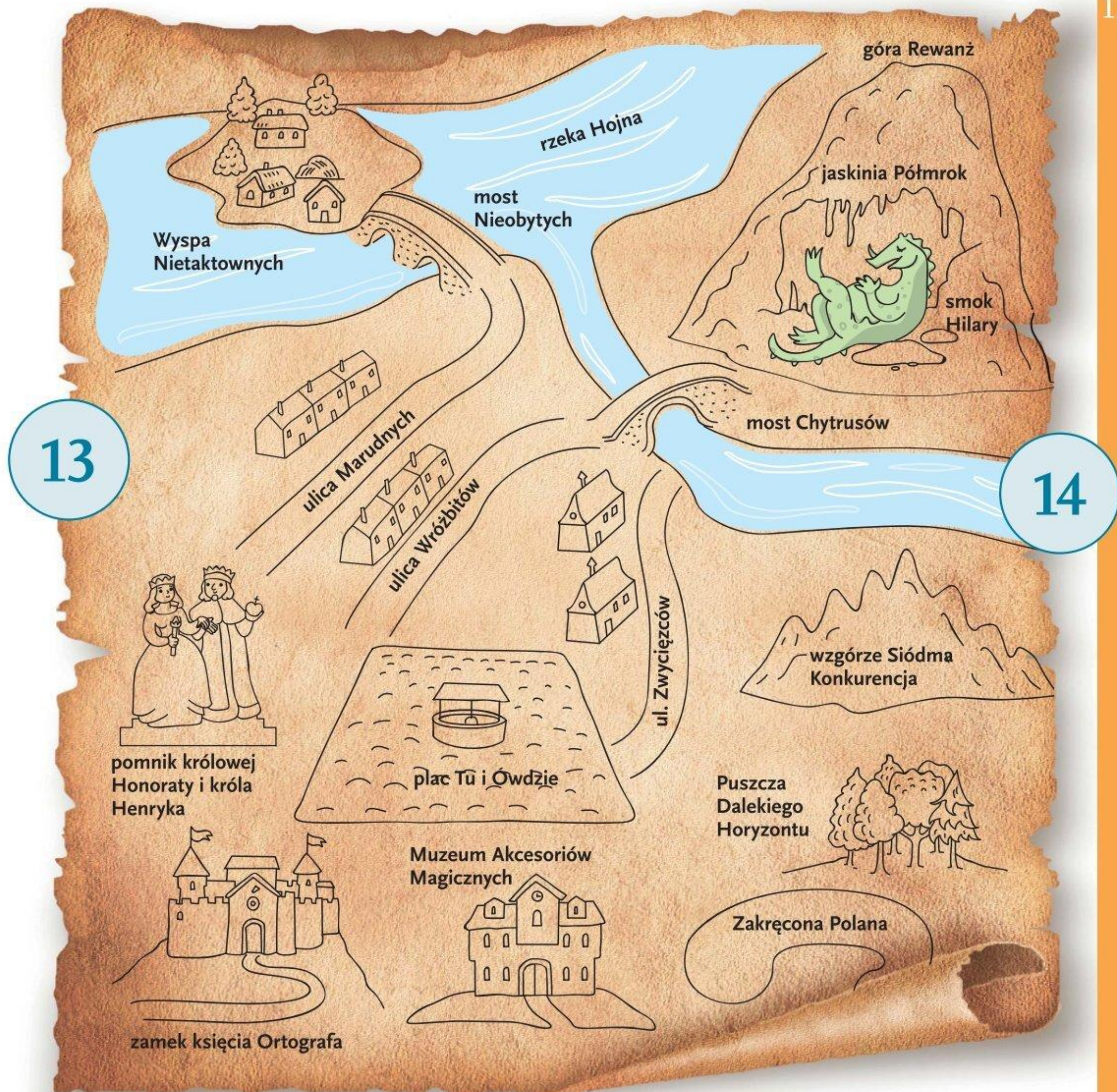
V. W KRÓLESTWIE ORTOGRAFA

13. Zapisz na podstawie mapy ze s. 125, które musi przejść rycerz Przemysław, aby stoczyć zwycięską walkę ze smokiem. Skorzystaj z podanej podpowiedzi. Zwróć uwagę na pisownię małą i wielką literą.

Podpowiedź:

Z krainy ludzi mało grzecznych przejdź na stały ląd pierwszym mostem i biegnij szybko, aby nie słyszeć narzekania. Pokłoń się byłym panującym. Nie trać czasu na placu ani w muzeum, ale przejdź ulicą magicznych istot i przygotuj się duchowo do zwycięstwa. Wywołaj smoka z ciemności i walcz.

14. W miejscach i obiektach zapisywanych tylko wielką literą rycerzowi grozi niebezpieczeństwo. Dopasuj nazwy do informacji o tym, na co musi uważać.

- Na _____ powinien być wyjątkowo uprzejmy.
- W _____ musi

milczeć jak zakłęty, aby nieopatrzenie nie ulec przemianie w węża.

- W _____ musi strzec się żubrów i watahy wilków.
- Na _____ musi przejść próbę senności i nie ulec kojącym śpiewom słowików ani zapachowi trawy.

VI. KTÓRĘDY DO KSIĘŻNICZKI?

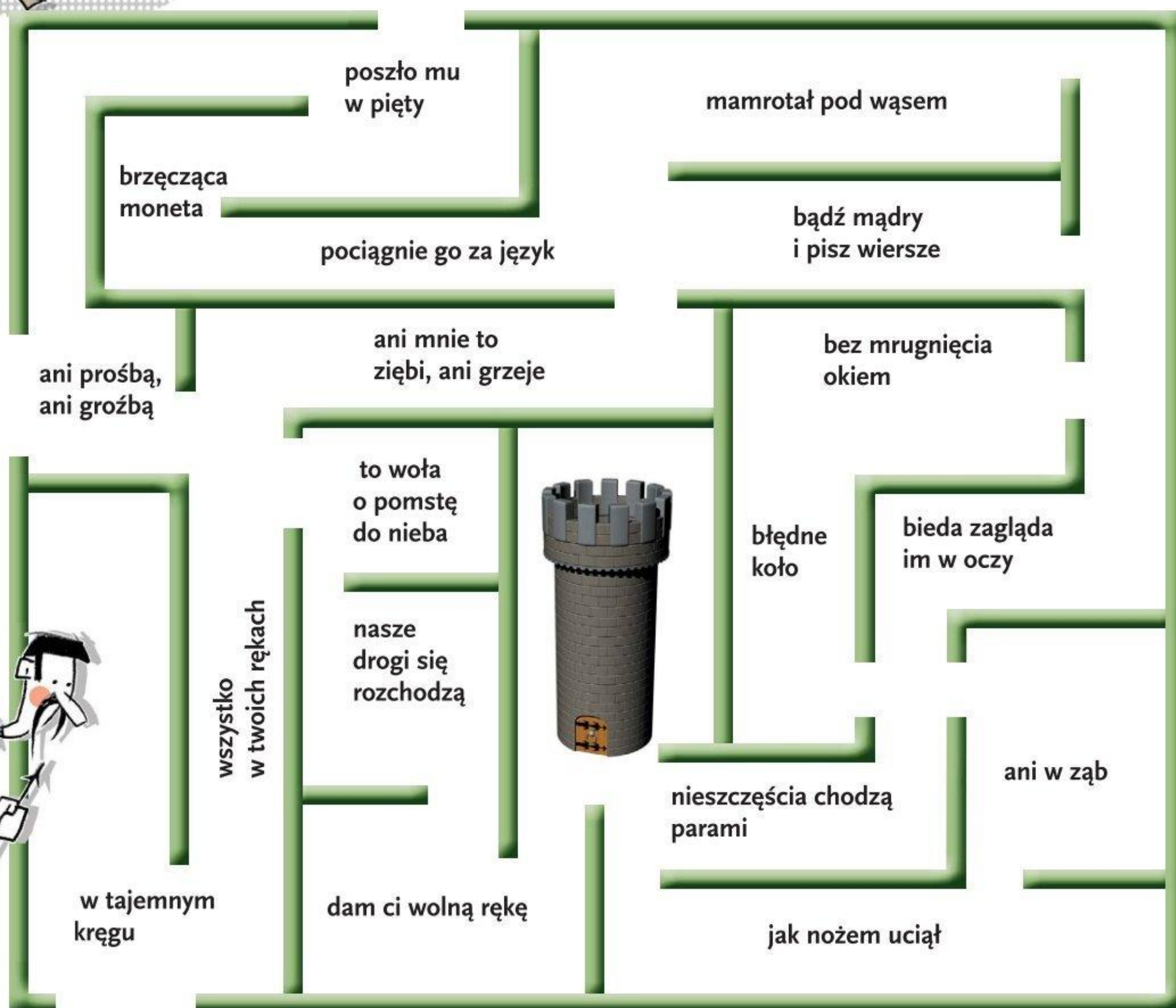
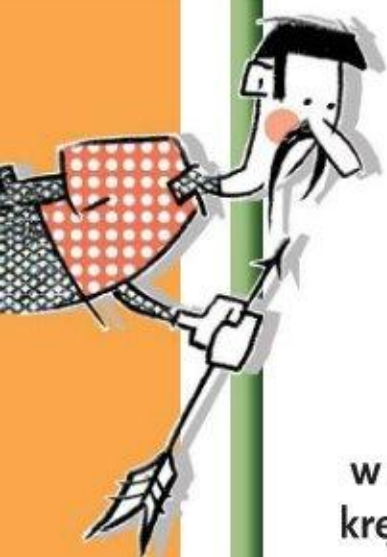
- 15.** Po pokonaniu smoka rycerz wraz z towarzyszami podróży może się udać do księżniczki. Przemysław wybrał drogę z wyrazami, w których występują tylko *q* lub *ę* wymienne, a pozostali – z wyrazami zawierającymi tylko *ę* lub *q* niewymienne. Wskaż obie trasy.

15

16

- 16.** Ułóż zdanie o szczęśliwym zakończeniu przygody, w którym znajdzie się co najmniej pięć wyrazów z różnymi trudnościami ortograficznymi.

Źródła ilustracji i fotografii

Ilustracje:

Daria Brzezińska: s. 8, 12, 27, 30, 79, 84 (kolorowanki), s. 23 (dom Bilba), s. 45 (schemat drogi), s. 91 (Jaś i Małgosia), s. 106 (szkic – Kraków), s. 125 (mapa baśniowej krainy)

Daniel de Latour: okładka (piesek)

Ewa Olejnik: s. 8 (dziewczynka), s. 9 (chłopiec przy tablicy), s. 13 (Szalony Kapelusznik), s. 24 (w parku), s. 28 (krasnowół, dziewczynka, chłopiec), s. 29 (krasnowół), s. 30 (dziewczynka), s. 31 (błędne ognie, planetnik, wodnik), s. 34 (cuda i dziwy), s. 36 (scenki z baśni), s. 42 (ucieczka), s. 46 (scenki z marzeniami), s. 47 (ludzie na przystanku), s. 52 (uczestnicy konkursu), s. 55 (dżokej), s. 56 (uczestnicy konkursu), s. 58 (dziewczynka), s. 60 (wrzosowisko, pejzaż nocny), s. 64 (scenka z chłopcem i z dziewczynką), s. 67–68 (przysłowia), s. 76 (praca nad filmem), s. 80 (papużki), s. 82 (stoliki), s. 84 (rebus), s. 85 (susza), s. 87 (chłopak ze skrzypcami), s. 88 (mężczyzna z teczką), s. 89 (krasnowół), s. 92 (Czerwony Kapturek), s. 99 (kot w butach), s. 100 (ilustracje do rymowanek), s. 104 (rozmawiający chłopcy), s. 111 (od słowa do słowa), s. 114 (Piotruś nad miastem), s. 115 (wiatr), s. 119 (Piotruś w łóżku), s. 120 (rycerz), s. 121 (kandydaci do drużyny), s. 122 (strzelanie do tarczy, hejnał), s. 123 (atak na wieżę, rycerz z bronią), s. 124 (rycerz, drogowaskaz), s. 126 (rycerz pod skałą, rycerz ze strzałą); wklejki: 6, 11

Agata Raczyńska: s. 3 (chłopiec), s. 6 (dzieci), s. 17 (wróżka), s. 32 (król, królowa), s. 50 (gruszki na wierzbie), s. 54 (mężczyzna w parku), s. 66 (dziewczynka i chłopiec), s. 81 (klaun), s. 85 (chłopcy), s. 88 (chata), s. 93 (chłopiec, rybka), s. 94 (scenka w klasie), s. 103 (dziewczynka z gwiazdką), s. 111 (praca pisarza, wieczór autorski)

Zdjęcia:

Tekst główny:

s. 5 (kokarda) stacy2010ua/Shutterstock.com, (Wieża Ratuszowa) Drop of Light/Shutterstock.com, (Bazylika Mariacka) TTstudio/Shutterstock.com, (kościół św. Wojciecha) Agnes Kantaruk/Shutterstock.com, (Sukiennice) Tomasz Mazon/Shutterstock.com; s. 6 (hieroglify) Bildagentur Zoonar GmbH/Shutterstock.com, (pismo klinowe) Fedor Selivanov/Shutterstock.com, (pismo Majów) Vladimir Korostyshevskiy/Shutterstock.com; s. 7 (dziewczynka) iko/Shutterstock.com, (chłopiec) Syda Productions/Shutterstock.com; s. 8 (kobieta) studiolo/Shutterstock.com, (bańki mydlane) serg_dibrova/Shutterstock.com; s. 9 (kartki) ESB Professional/Shutterstock.com, (notes) My Life Graphic/Shutterstock.com; s. 10 (dziewczynka w bluzce w paski) Jacek Chabraszewski/Shutterstock.com, (chłopiec) Kiselev Andrey Valerevich/Shutterstock.com, (dziewczynka w różowej bluzce) Skydive Erick/Shutterstock.com, (chłopiec w bluzie) Pete Pahham/Shutterstock.com, (dwie pogniwane dziewczynki) Carlos E. Santa Maria/Shutterstock.com, (chłopiec w koszuli) SergiyN/Shutterstock.com, (chłopiec z jedzeniem) Max Topchii/Shutterstock.com, (dwie szepczące dziewczynki) Mat Hayward/Shutterstock.com; s. 13 (laptop) mikielwoods/Shutterstock.com; s. 14 (chłopiec) Ljupco Smokovski/Shutterstock.com; s. 15 (kamienie) photka/Shutterstock.com, (Węsiory) Michal_Fludra_travel/Alamy Stock Photo/BE&W, (Wassau) trevor kittelty/Shutterstock.com, (Stonehenge) Mr Nai/Shutterstock.com; s. 16 (Machu Picchu) saiko3p/Shutterstock.com, (stopy) Wiktoria Matynia/Shutterstock.com; s. 17 (Kolumb) reprodukcja, (Matejko) Wilczyński Krzysztof/Muzeum Narodowe w Warszawie, (Michał Anioł) reprodukcja, (Chopin) reprodukcja; s. 18 (plakat do filmu *Wall·E*) PIXAR ANIMATION STUDIOS/WALT DISNEY PICTURES / Album/EAST NEWS, (plakat do filmu *E.T.*) UNIVERSAL PICTURES / Album/EAST NEWS, (plakat do filmu *Magiczne drzewo*); s. 19 (taśma filmowa) Thomas Bethge/Shutterstock.com, (kadr z filmu *Harry Potter*) [HARRY POTTER AND THE GOBLET OF FIRE, Rupert Grint, 2005] Everett Collection/East News, (kadr z filmu *Harry Potter*) [HARRY POTTER AND THE PRISONER OF AZKABAN, RADCLIFFE, DANIEL 2004] WARNER BROS. PICTURES/CLOSE, MURRAY/Album/East News, (kadr z filmu *Harry Potter*) [HARRY POTTER AND THE PRISONER OF AZKABAN, GRINT, RUPERT; WATSON, EMMA; RADCLIFFE, DANIEL, 2004] WARNER BROS. PICTURES/CLOSE, MURRAY/Album/East News; s. 20 (książka) Kanate/Shutterstock.com; s. 21 (Helena Modrzejewska, Ignacy Łukasiewicz, Józef Kraszewski, Emilia Plater) reprodukcje; s. 22 (Ucho Igielne w Sandomierzu) Senaterek/Shutterstock.com, (Dwór Artusa w Gdańsku) Nightman1965/Shutterstock.com, (Krzywy Dom w Sopocie) Patryk Kosmider/Shutterstock.com; s. 23 (rama) stevemart/Shutterstock.com, (Ori) CAP/NFS/Capital Pictures/East News, (Azog) New Line Cinema/MGM/Archives du 7eme Art/Photo12/East News, (Gollum) Courtesy of Warner Bros. Picture/LFI/Photoshot/REPORTER, (Smaug) ©Warner Bros/Courtesy Everett Collection/East News; s. 24 (A. Gieryski, *Człowiek w alei*) reprodukcja; s. 25 (fotel bujany) Favore Studio/Shutterstock.com, (kubek) Ekaterina Smirnova/Shutterstock.com, (G. Arcimboldo, *Jesień*) reprodukcja; s. 26 (pudełko) jocic/Shutterstock.com (kamień) Mrs_ya/Shutterstock.com; s. 28 (laptop) mikielwoods/Shutterstock.com; s. 30 (smok na okładce książki) Valentyna Chukhlybova/Shutterstock.com; 31 (chłopiec w kurtce) Sonsedska Yuliia/Shutterstock.com, (dziewczynka) Mike Degtearlov/Shutterstock.com, (chłopiec w koszulce) Valiza/Shutterstock.com; s. 33 (kartki) ESB Professional/Shutterstock.com, (pióro) Coprid/Shutterstock.com, (żyrafa) Donovan van Staden/Shutterstock.com; s. 34 (kot) Nataliya Kuznetsova/Shutterstock.com, (gaj oliwny) Maciej Czekajewski/Shutterstock.com, (żaba) febrianto reinaldy/Shutterstock.com; s. 35 (klatka filmowa) Thomas Bethge/Shutterstock.com, (kadr z filmu *Epoka lodowcowa*) Archives du 7e Art/20th Century Fox/BE&W, (kadr z filmu *Zima w Dolinie Muminków*) *Zima w Dolinie Muminków* 1986, reż. Kudrzycka Jadwiga, Kulczycka Krystyna, Dembiński Lucjan, licencja: FilMOTEKA Narodowa; s. 37 (C. Monet, *Wiosna w Giverny*) reprodukcja; s. 39, 40 (ludziki – rys.) Carla Francesca/Shutterstock.com; s. 41 (tort – rys.) cheesekebs/Shutterstock.com; s. 42 (dziewczynka z książką) Dean Drobot/Shutterstock.com, (chłopiec z książką) DenisNata/Shutterstock.com, (dziewczynka z okularami) Ermolaev Alexander/Shutterstock.com; s. 43 (książka) Giant Stock/Shutterstock.com, (mężczyzna) YAKOBCHUK VIACHESLAV/Shutterstock.com, (klawiatura) JIPEN/Shutterstock.com, (chłopiec z książką) Julia Kuznetsova/Shutterstock.com, (powieść) LanKS/Shutterstock.com; s. 44 (dziewczynka w fioletowej bluzce) Kristo-Gothard Hunor/Shutterstock.com, (dziewczynka w białej bluzce) pathdoc/Shutterstock.com, (chłopiec) Veronica Louro/Shutterstock.com, (dziewczynka w koszuli) Max kegfire/Shutterstock.com; s. 45 (ręce) Tushchakorn/Shutterstock.com; s. 48 (strzelec) badahos/Shutterstock.com; s. 49 (gospodarz) Ljupco Smokovski/Shutterstock.com, (gospodyni) PEPPERSMINT/Shutterstock.com, (dziecko) Andrii Malkov/Shutterstock.com, (lusterko) Rishiken/Shutterstock.com, (lusterko) jocic/Shutterstock.com, (lusterko) sagir/Shutterstock.com; s. 51 (Puchar Świata FIFA) imageBROKER/Alamy/BE&W, (Grammy) Charles Rex Arbogast/AP Photo/East News, (Nagroda Nobla) Editorial/Alamy/BE&W, (Oscar) PAP/EPA/TANNEN MAURY, (Nagroda Pulitzera) Daniel Chester French (domena publiczna); s. 57 (Ermitaż) Anton_Ivanov/Shutterstock.com, (Paryż) beboy/Shutterstock.com, (Kilimandżaro) Graeme Shannon/Shutterstock.com, (jezioro) Michele Alfieri/Shutterstock.com, (wspinaczka) Corepics VOF/Shutterstock.com; s. 59 (Ch.A. Jensen, *Hans Christian Andersen*, 1836); s. 60 (żarłok) PathDoc/Shutterstock.com, (żołnierz) Dmitry Kalinovskiy/Shutterstock.com, (książkę) lanych/Shutterstock.com, (starzec) PathDoc/Shutterstock.com; s. 61 (dziewczynka) Syda Productions/Shutterstock.com, (chłopiec) Alexandru Logel/Shutterstock.com; s. 62 (dziewczynka) Stephen Denness/Shutterstock.com, (chłopiec) SergiyN/Shutterstock.com; s. 63 (Planetarium Śląskie) Maciej

Jarzębiński/Forum, (Muzeum Chleba) Piotr Gajek/Agencja SE/East News, (Uniwersytet Jagielloński) Paul Thompson Images/Alamy/BE&W, (Europejskie Centrum Bajki) PAP/Piotr Polaks. 65 (M. Braunek) Ryszard Pieńkowski/East News, (A. Bachleda Curuś) Mirek Noworyta/Agencja SE/East News, (Barbara Radziwiłłówna) reprodukcja; (I. Scorupco) Zenon Zyburtowicz/FOTONOVA, (ciężarówka) Mechanik/Shutterstock.com, (ciężarówka przodem) Luisa Leal Photography/Shutterstock.com; s. 67 (kartka) Smile Studio/Shutterstock.com; s. 69 (kartka z kalendarza) tele52/Shutterstock.com, (flagi: Francji, Włoch, Węgier, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Serbii, Austrii, Polski) reprodukcje, (róża) ILYA AKINSHIN/Shutterstock.com; s. 70 (zmarznięta dziewczyna) Pornsak Paewlumfaek/Shutterstock.com, (głodny chłopiec) Jacek Chabraszewski/Shutterstock.com, (uczeń) Ilya Andriyanov/Shutterstock.com, (kobieta) Subbotina Anna/Shutterstock.com; s. 72 (kartki) Strejman/Shutterstock.com, (obrus) schab/Shutterstock.com; s. 73 (choinka) Dan Kosmayer/Shutterstock.com, (prezent) Nattika/Shutterstock.com, (flaga Bułgarii) Alexander Mak/Shutterstock.com, (flagi Szwecji, Hiszpanii, Anglii) Filip Bjorkman/Shutterstock.com; s. 74 (kamera) James Steidl/Shutterstock.com, (taśma filmowa) kak2s/Shutterstock.com; s. 75 (dzieci) Piotr Ratajski/overline/WSiP, (gwiazdki) iadams/Shutterstock.com; s. 77 (róża) Vitalina Rybakova/Shutterstock.com, (kożuch) Elena Elisseeva/Shutterstock.com, (koszula) ileana_bt/Shutterstock.com, (kosze) anaken2012/Shutterstock.com, (zasuwa) siloto/Shutterstock.com, (łóżko) Elizabeth Whiting & Associates / Alamy Stock Photo/BE&W, (różdżka) Boris15/Shutterstock.com, (kubek) Andrey_Kuzmin/Shutterstock.com, (pióro) Ruslan Kudrin/Shutterstock.com, (kogut) panda3800/Shutterstock.com, (bukiet) Nata-Lia/Shutterstock.com, (król) Sergey Sukhorukov/Shutterstock.com; s. 78 (łóże) Ralf Juergen Kraft/Shutterstock.com, (groch) xpixel/Shutterstock.com, (dynia) Jacek Fulawka/Shutterstock.com, (pantofelek) Peter Baxter/Shutterstock.com, (buty muszkietera) Walhalla Inscenizacje Historyczne fot. Rafał Grzesiak/WSiP, (kapelusze muszkietera) DenisNata/Shutterstock.com, (czapka) TerraceStudio/Shutterstock.com, (kosz) monticello/Shutterstock.com, (słoik) HANA/Shutterstock.com, (Jadis) Splash News/East News, (Łucja) Walt Disney Pictures/Entertainment Pictures/PEDRO ROBLESRED CARPET PICTURES/BE&W, (Tumnus) Splash News/East News; s. 81 (pasek z papieru) kanate/Shutterstock.com; s. 83 (dzieci tańczące paso doble) Mihai Blanaru/Shutterstock.com, (chłopiec w szarej bluzie) 021misha/Shutterstock.com, (dziewczynka w niebieskiej bluzce) MANDY GODBEHEAR/Shutterstock.com, (para tańcząca krakowiaka) zdjęcia figur w kostiumach ludowych z udziałem Dziecięcego Zespołu Pieśni i Tańca Varsovia pod kierunkiem artystycznym Jarosława Janiaka; fot. Piotr Ratajski/Overline/WSiP, (Sherlock Holmes) fStop Images GmbH / Alamy Stock Photo/BE&W, (Harry Potter) Sunset Box/Allpix Press/BE&W, (Robin Hood) Mary Evans Picture Library/East News; s. 86 (złoty wachlarz) viritphon/Shutterstock.com, (czerwony wachlarz) tandaleah6/Shutterstock.com, (biały wachlarz) akiyoko/Shutterstock.com; s. 90 (ropucha) Iamagman/Shutterstock.com, (kokos) Volosina/Shutterstock.com, (orzech makadamii) PhilipYb Studio/Shutterstock.com; s. 92 (koszyk) sunsetman/Shutterstock.com; s. 93 (walizka) Alexzel/Shutterstock.com, (dywan) DLW-Designs/Shutterstock.com; s. 95 (dwie kobiety) Rommel Canlas/Shutterstock.com, (mężczyzna) takayuki/Shutterstock.com, (kobieta) Robert Kneschke/Shutterstock.com, (dwaj mężczyźni) courtyardpix/Shutterstock.com; s. 96 (lustro) Africa Studio/Shutterstock.com; s. 97 (kobieta) kurhan/Shutterstock.com, (V. van Gogh, *Słoneczniki*, 1889), (P. Michałowski, *Somosierra*, ok. 1837), (J. Chełmoński, *Czwórka*, 1881); s. 98 (dzieci) Poznyakov/Shutterstock.com; s. 99 (kobieta) Khamidulin Sergey/Shutterstock.com; s. 101 (miotła) Nisakorn Neera/Shutterstock.com, (karteczki) Picsfive/Shutterstock.com, (koparka) alexmisu/Shutterstock.com; s. 102 (H. Ożogowska) Danuta B. Łomaczewska/East News, (D. Wawilów) z archiwum rodzinnego, (M. Konopnicka) FoKa/Forum, (A. Mickiewicz) Library of Congress; s. 105 (chłopiec) Rainer Plendl/Shutterstock.com; s. 107 (chłopcy z globusem) auremar/Shutterstock.com, (pomnik Karolinki i Karliczka) Maciej Skawinski/Forum, (pomnik linoskoczka) Jan Włodarczyk/Forum; s. 108 (pomnik Chrząszcza) Wojtek Jargilo/Forum, (pomnik ziemniaka) Grzegorz Jakubowski/Forum, (książka) Kazyavka/Shutterstock.com; s. 109 (chłopiec w zielonej koszuli) Luis Molinero/Shutterstock.com, (Egipt) Waj/Shutterstock.com, (małżeństwo) kurhan/Shutterstock.com, (Peru) Anton_Ivanov/Shutterstock.com, (chłopiec w niebieskiej koszulce) Celig/Shutterstock.com, (Chiny) omers/Shutterstock.com; s. 110 (dzieci) Sergey Novikov/Shutterstock.com, (książka) Kanate/Shutterstock.com; s. 112 (łód) stockphoto mania/Shutterstock.com, (lont) oneo/Shutterstock.com, (hart) Ljupco Smokovski/Shutterstock.com, (chart) ARTSILENSE/Shutterstock.com; s. 113 (brud) Vichy Deal/Shutterstock.com, (bród) defotoberg/Shutterstock.com, (dziewczynka) AnMenshikova/Shutterstock.com; s. 114 (wstążeczka) kanate/Shutterstock.com; s. 116 (halny) PAP/Grzegorz Momot, (huragan) zstock/Shutterstock.com; s. 117 (kruk) Marina Jay/Shutterstock.com, (jaskółka) Eric Isselee/Shutterstock.com, (dudek) Super Prin/Shutterstock.com, (sójka) Maksimilian/Shutterstock.com, (ikony statków) Maxi_m/Shutterstock.com; s. 118 (Francja) beboy/Shutterstock.com, (Dania) Ppictures/Shutterstock.com, (Węgry) Vacclav/Shutterstock.com, (Turcja) Mehmet Cetin/Shutterstock.com, (wiatraki) JeniFoto/Shutterstock.com (Rumunia) Mikadun/Shutterstock.com; s. 120 (kufer) Jenn Huls/Shutterstock.com; s. 121 (stara kartka) stockcreations/Shutterstock.com; s. 122 (woda) Yuri Samsonov/Shutterstock.com, (giermek i rycerz, rozmawiający rycerze) Algol/Shutterstock.com; s. 123 (schody w skale) Zack Frank/Shutterstock.com, (magiczna kula) Fer Gregory/Shutterstock.com, (chaszczce) Maksym Bondarchuk/Shutterstock.com; s. 124 (trawiasta droga) Sashkin/Shutterstock.com; s. 125 (stara kartka) Cranach/Shutterstock.com; s. 126 (wieża) R.O.M.A.N/Shutterstock.com

Wkładki:

1. (liczydło) FabrikaSimf/Shutterstock.com, (ławka) elwynn/Shutterstock.com, (ośła ławka) Yorkman/Shutterstock.com; 2. (królik) Eric Isselee/Shutterstock.com, (kaczka) Ademortuus/Shutterstock.com, (wiewiórka) Eric Isselee/Shutterstock.com, (orzeł) withGod/Shutterstock.com, (jeź) Mr. SUTTIPON YAKHAM/Shutterstock.com; 5. (okładka książki L.M. Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*) © Wydawnictwo Zielona Sowa Sp. z o.o., (okładka książki A. Fiedlera, *Zwierzęta z lasu dziewiczego*) © Wydawnictwo Bernardinum Sp. z o.o., (okładka książki K. Makuszyńskiego, *Bezgrzeszne lata*) © Wydawnictwo Zielona Sowa Sp. z o.o., (okładka książki J.R.R. Tolkiena, *Drużyna pierścienia*) © Wydawnictwo MUZA SA, (okładka książki R. Kiplinga, *Księga dżungli*) © Wydawnictwo Zielona Sowa Sp. z o.o., (okładka książki M. Musierowicz, *Sprężyna*) © Małgorzata Musierowicz, Wydawnictwo Akapit Press Sp. z o.o., (pszczołka) Danilo Sanino/Shutterstock.com, (okładka książki M. Stiefvater, *Drżenie*) projekt okładki: Paweł Rosołek, © Grupa Wydawnicza Foksal Sp. z o.o.; 7. (szczupak) Perednianskina/Shutterstock.com, (kompot) Africa Studio/Shutterstock.com, (barszcz z uszkami) Africa Studio/Shutterstock.com, (morszczuk) vichie81/Shutterstock.com; 12. (tęczą) photowings/Shutterstock.com, (księżyc) Korionov/Shutterstock.com, (pszczoły) TOM KAROLA/Shutterstock.com; 14. (żółw) KITSANANAN/Shutterstock.com, (żubr) Vasiliy Koval/Shutterstock.com, (papuga) Olgysya/Shutterstock.com, (bóbr) PhotoStock, (kangur) Anan Kaewkhammul/Shutterstock.com, (struś) CreativeNature.nl/Shutterstock.com, (wiewiórka) IrinaK/Shutterstock.com, (jaskółka) Robert L Kothenbeutel/Shutterstock.com, (kura) Aksenova Natalya/Shutterstock.com, (królik) Eric Isselee/Shutterstock.com

Mapy:

Adam Bargiel: s. 52 (mapa Polski), s. 117 (mapy: Morze Śródziemne, Morze Żółte, Morze Północne)